

Skeiv i Oslo

*En kvalitativ studie av unge
skeives opplevelse av Oslos byrom*

Sara Fanny Maria Sandberg Vik

Masteroppgave i sosiologi
ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (ISS)

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2019

SKEIV I OSLO

En kvalitativ studie av unge
skeives opplevelse av Oslos byrom

© Sara Fanny Maria Sandberg Vik

2019

Skeiv i Oslo

- En kvalitativ studie av unge skeives opplevelse av Oslos byrom

Sara Fanny Maria Sandberg Vik

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

IV

Sammendrag

Denne mastergradsavhandlingen belyser hvordan skeive opplever Oslos ulike byrom med problemstillingen ”Hvordan oppleves Oslos ulike byrom for skeive?”. Skeive opplever en generell aksept og trygghet i Oslo, men samtidig er det også store områder av byen skeive opplever som negative og utrygge byrom. Dette fører til at flere skeive unngår å oppholde seg, bosette seg og å vise skeiv kjærlighet i spesifikke byrom i Oslo. Samtidig finnes det også egne byrom i Oslo der ’skeivhet’ råder som oppleves som trygge for skeive personer. Dette fører til en ”berg-og dalbane av opplevelser” for skeive i Oslos ulike byrom, som en av mine informanter beskrev. Hva er det som er med på å påvirke skeives opplevelser? Som skeiv i Oslo møter man på både de positive sidene og de negative sidene av det å være den man er i et heteronormativt samfunn. Disse opplevelsene er ofte knyttet til personer men også til sted, som gjør at flere tar risikovurderinger og forhåndsregler på spesifikke steder i Oslo på grunn av frykt for negative opplevelser. Prosjektet ønsker å gi et innblikk i hva skeive opplever hvor og hvorfor det er slik.

Oppgaven tar i bruk en kombinasjon av kvalitative forskningsmetoder for å best besvare prosjektets formål. Jeg har valgt å bruke et walk along etnografisk design der jeg med 12 skeive menn og kvinner i parforhold gjennomfører en byvandring på ca. 90 minutter gjennom sentrumsdelen av Oslo. Informantene har i tillegg fått i oppgave å fotografere under vandringen og til sist gjennomføres det et omfattende dybdeintervju med alle deltakere.

En oppgave som denne gir grunn for å snakke om en mengde teori, men jeg vil hovedsakelig forholde meg til tre ulike tilnærminger for å belyse problemstillingen; (1) skeiv teori som tar for seg hvordan det er å være skeiv i et heteronormativt samfunn og by, (2) hvilke konsekvenser dette har for skeive i form av minoritetsstress, stigmatisering, hatefulle ytringer og diskriminering, og (3) hvordan byrom er med på å forsterke og/eller begrense skeives identitet og tilhørighetsfølelse knyttet til sted og rom. Sistnevnte står sentralt i oppgaven, og jeg anvender Tim Cresswells ’in place/out of place’ teori som fanger opp oppgavens essens om at byrommene i Oslo ulikt påvirker deltakernes opplevelse av dem på grunn av deres identitet som skeive menn og kvinner (Cresswell, 2015:167). Andre sentrale teorier og begreper er blant annet identitet, stereotyper, homonegativitet, homonormativitet og mangfold.

Oppgavens analyse har blitt fordelt inn i tre deler. (1) Jeg har sett på hvordan byrommene oppleves for deltakerne, (2) hvordan graden av deltakernes synlige skeive identitet med på å påvirke hvordan andre opplever dem, og (3) hva de ambivalente sidene ved synlighet er. Analysen viser at skeive opplever Oslos sentrale byrom som både positive og negative. Dette grunner i de erfaringene deltakerne selv har av byrommene, men også hvordan de sosialt konstrueres av fortellinger om dem. I tillegg finner jeg at de materielle omgivelsene i byrommene også er med på å påvirke deltakernes opplevelser av rommet. Vesentlig i oppgaven er at det er i møte med andre at deltakerne får reaksjoner på det å være synlig skeiv, og dette former deres opplevelse av stedet. Dette fører til at deltakerne både forsterker og begrenser deres synlighet i spesifikke rom. Oppgaven i sin helhet illustrer at den skeive kampen fremdeles har et stykke igjen.

Forord

Først og fremst ønsker jeg å uttrykke min takknemlighet til alle deltakerne som ga sin tid til denne studien. Uten deres åpenhet og generøsitet, ville ikke dette prosjektet vært mulig å gjennomføre.

Jeg vil også rette en stor takk til min hovedveileder Mette Andersson ved Universitetet i Oslo for hennes uvurderlig støtte underveis. Hennes kunnskap, engasjement og interesse for oppgaven har vært en stor motivasjon for meg gjennom hele prosessen. Jeg setter veldig pris på all tid hun har brukt til å lese og kommentere oppgaven over det siste året. Dette gjelder også alle medstudenter i SOS4090, tilbakemeldingene deres har vært til stor hjelp.

Jeg ønsker også å takke Osloforskning for økonomisk støtte og anerkjennelse av prosjektet. Det har betydd mye for meg, og håper jeg kan by på interessant og nyttig lesning.

Jeg vil også takke Per Gunnar Røe ved Universitetet i Oslo, det var utrolig nyttig å ha samtaler om måter å undersøke by og byrom på, ettersom jeg ikke hadde mye tidligere erfaringer med samfunnsgeografi. I tillegg ønsker jeg å takke stipendiat ved ISS Torstein Thronsen, som hjalp meg med å utforme kartet i oppgaven. Jeg ønsker også å takke lederen for Foreningen FRI, Ingvild Endestad for en opplysende og reflekterende samtale rundt prosjektets problemstilling og funn. Jeg satte stor pris på hennes innspill og den tiden hun satt av.

Til min familie og mine venner, takk for at dere har heiet på meg. Jeg har savnet å være sammen med dere.

Sist men ikke minst vil jeg takke min elskede samboer Maria, som jeg om noen få måneder også kan kalle min kjære kone. Du har støttet meg gjennom hele prosessen, du har vært en å spille ball med, du har oppmuntret meg og gitt meg de avbrekkene jeg har behøvd. Uten deg ville det ikke gått.

Oslo, mai. 2019

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	1
1.1	Hvorfor skeive i Oslo?	2
1.1.1	Avgrensningen og problemstillingen.....	3
1.1.2	Prosjektets mål	3
1.2	Oppgavens struktur.....	4
2	Det teoretiske rammeverket	6
2.1	Skeiv teori.....	7
2.2	Byen og rommene	8
2.3	Heteronormativitet og stigma.....	11
2.4	Homonormativitet og forventninger til sted	14
2.5	Skeiv synlighet	16
3	Det metodiske triangelet	17
3.1	Tidligere forskning på feltet.....	17
3.1.1	Forprosjekt: lesbiske kvinner og affeksjon i Oslo.....	17
3.2	Egen posisjon og forskerens rolle.....	18
3.2.1	Å være en av dem: insiderposisjonen vs. outsiderposisjonen	18
3.3	Valg av metode	20
3.4	Utvalget: skeive i parforhold	21
3.5	Deltakende observasjon gjennom byvandring	22
3.5.1	Byvandringsruten gjennom Oslo	22
3.5.2	Feltnotater	24
3.5.3	Fordeler og ulemper ved denne metoden.....	24
3.5.4	Fotooppgaven: deltakernes skeive blikk på byen.....	25
3.6	Det kvalitative forskningsintervjuet: dybdeintervju	25
3.6.1	Utforming av intervjuguiden	26
3.6.2	Utførelsen av intervjuene etter byvandringen.....	27
3.7	Informasjonsskriv og samtykke.....	27
3.7.1	Å ivareta deltakerne: konfidensialitet	28
3.8	Analysearbeidet.....	29
3.8.1	Analysemetoden.....	29
3.8.2	Transkriberingsprosessen.....	29
3.8.3	Koding og kategorisering	30
3.8.4	Deltakernes identitetsindikatorer i oppgaven: 'I, A og B'	31
4	Oslos byrom som skeiv	32
4.1	Seksualitet og Oslo by	32
4.1.1	Den heteronormative hverdagen i Oslo.....	33
4.1.2	"Homonormative" dager i Oslo	34
4.2	Byrommene og sonene	35
4.2.1	Grünerløkka	36
4.2.2	Grønland	36
4.2.3	Jernbanetorget	37
4.2.4	Karl Johan.....	37
4.2.5	Rosenkrantz' Gate.....	37
4.2.6	Slottet og Slottsparken	38
4.2.7	Hegdehaugsveien.....	39
4.2.8	Bislett.....	39
4.3	Straighten up! Forhåndsregler på Grønland.....	39
4.4	"Homogata"	41

4.5	Hvordan fange en homo?	42
4.6	Oslo: Berg-og dalbanebyen	44
5	Skeiv – Skeivere – Skeivest	45
5.1	Skeiv identitet og graden av den	46
5.1.1	'Butch', 'Femme' og 'Masc'	46
5.1.2	Å bryte med homonormen.....	48
5.2	Oslos byrom forsterker og begrenser skeivhet	52
5.2.1	Når skeive selv velger å forsterke/begrense sin skeivhet	53
5.2.2	De begrensende rommene.....	55
5.2.3	De forsterkende rommene.....	58
5.3	Forventninger, uttrykk og tilpasninger oppsummert	59
6	Synlighetens ambivalente sider	61
6.1	Den øvrige befolkningens oppfatning av skeive.....	61
6.1.1	"Jævla Homo!"	62
6.1.2	Skeiv og ____	65
6.2	Konsekvensene: hat, blikk, stigma, stress.	66
6.2.1	Byrom og minner – skeives erfaringer og forhåndsregler.....	70
6.3	Hvordan gjøre rom inkluderende for alle?	71
6.3.1	"Homofile velkomne her"	71
6.3.2	Politiets synlighet – skape trygge rom	73
6.3.3	Byrommenes utforming.....	75
6.4	Ambivalente sider, en oppsummering	75
7	Avsluttende drøfting	76
7.1	Berg-og dalbane byen Oslo.....	76
7.1.1	Å kunne forutse byrommene basert på forventningene om dem	76
7.1.2	Forventningene begrenser skeives bevegelse i byen.....	77
7.1.3	Homogatas lokkende kraft.....	78
7.2	Graden av skeivhet	78
7.2.1	Stereotypiene lever videre	78
7.2.2	Å ta kontroll over identiteten sin.....	79
7.3	Synlighetens ambivalente sider	80
7.3.1	Erfaringer med reaksjoner på skeivhet	80
7.4	Forslag til videre forskning.....	81
7.4.1	Utvidelse av forskningsprosjektet.....	81
7.4.2	Kan det materielle tilegnes agens for andre grupper også?.....	82
7.4.3	Metoden kan brukes til å forske på andre minoriteter	82
7.4.4	Oppgaven kan inspirere til tilpasset utforming av byrom	83
7.5	Et siste ord	83
	Litteraturliste.....	84
	Vedlegg	90
	Vedlegg 1: Intervjuguide	91
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskriv.....	94
	Vedlegg 3: NSD sin vurdering.....	97

1 Introduksjon

“When did you ever see a fag fight back?...Now, times were a changin’. Tuesday night was the last night for bullshit.. Predominatly, the theme was, “this shit has got to stop!”

Dette er et sitat fra en anonym deltaker som var med i Stonwall opprøret (Carter, 2005:143). Den 28. juni 1969 stormet politiet homobaren Stonwall Inn i New York, og i tre dager forsvarte lesber, homser og transer seg med brannbomber og brostein (Engesbak, 2013). Opprøret blir gjerne ansett som det som startet homokampen og homobevegelsen internasjonalt. I år er det 50 år siden opprøret. Dagen feires alltid med den velkjente Pride Paraden hver juni, som nå også har blitt kjent som Pride måneden. Under Pride Paraden fylles Oslos gater med regnbueflagg, byens skeive titter frem og samles til en stor feiring. Flere tusen går i tog hvor de får uttrykke seg fritt og bli møtt med åpenhet og aksept av de over 250.000 tilskuerne paraden har hvert år. Takket være alle de modige kvinnene og mennene som har kjempet, har homobevegelsen kommet langt i Norge; ikke lengre trenger homofile å være redde for elektroshjokk, lobotomi, kastrering og annen aversjonsterapi, ikke lengre sidestilles homofili med en mental forstyrrelse, og ikke lengre straffes skeive for å komme ut av skapet (Weinberg, 1983:69-92).

Den 20. april 1972 var dagen da den beryktede straffeparagrafen §213 som kriminaliserte homoseksualitet ble opphevet i Stortinget. Avkriminaliseringen av homofili ble et vendepunkt og det ble klart at styresmaktene ikke lengre kunne straffe og regulere dens borgere for avvikende kjønn og seksualitetsadferd. Siden 1972 har lovene i Norge gradvis likestilt homofile og lesbiske med heterofile, og de beskyttes også nå gjennom diskrimineringslover, som SKK-loven som forbyr diskriminering på grunnlag av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Dermed kan man si at Norge beskytter LHBTIQ-personer (lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønn og queer) i stor grad gjennom det norske lovverket. Det liberale synet til det norske folket og styresmaktene gjør at man i Norge ikke lengre kun snakker om en 'homobevegelse', men at man kan snakke om en 'skeiv bevegelse'. Begrepet skeiv kommer av det engelske ordet 'queer', og med skeive mener man alle personer som faller utenom normer for seksuell adferd og identitet i samfunnet. Begrepet fungerer ofte som et paraplybegrep ettersom LHBTIQ ofte ikke strekker til. For videre redegjørelse av skillet mellom en skeiv bevegelse og homobevegelsen viser jeg til kapittel 2 om det teoretiske rammeverket.

Det er viktig å huske hvor langt bevegelsen har kommet i Norge, samtidig er det også viktig å huske på at den har et lite stykke igjen. For, som denne oppgaven kommer til å belyse, så opplever skeive fremdeles å bli stigmatisert, skeive opplever hat og vold, og skeive opplever å måtte begrense sin egen skeive identitet for å unngå å bli møtt med negativitet fra den øvrige befolkningen.

1.1 Hvorfor skeive i Oslo?

Denne masteroppgaven ønsker å gi et innblikk i skeives opplevelse av Oslos byrom med problemstillingen ” Hvordan oppleves Oslos ulike byrom for skeive?”. I Oslo opplever skeive generelt stor aksept for sin seksuelle identitet og legning, likevel er det flere skeive som er engstelige. Det er for eksempel ca. dobbelt så vanlig for skeive å oppleve hatefulle ytringer sammenlignet med den øvrige befolkningen, noe som gjør at svært mange føler seg utrygge (Fladmoe, mfl. 2019:76). Dette kan føre til en ”berg-og dalbane av opplevelser” for skeive i Oslos ulike byrom, som en av mine informanter beskrev det. Som skeiv person i Oslo møter man på både de positive sidene og de negative sidene av det å være skeiv i et samfunn hvor det å være heterofil er normen. Disse opplevelsene er ofte knyttet til personer men også til steder. Dette gjør at noen skeive tar risikovurderinger og forhåndsregler på spesifikke steder i Oslo på grunn av deres frykt for negative opplevelser. Samtidig, så er det også steder i Oslo skeive oppsøker fordi stedene er med på å gi skeive en positiv opplevelse. Dette prosjektet har som mål å belyse hva skeive opplever hvor og hvorfor det er slik for dem.

For meg, som en skeiv kvinne i Oslo, er dette et tema og en problematikk jeg står ovenfor på daglig basis, som mange andre skeive. Da jeg ble sammen med en kvinne endret min opplevelse av Oslo som by seg raskt. Det var først når jeg var i et skeivt forhold at jeg for første gang kjente på de rammene for akseptabel og normativ seksuell adferd og uttrykk samfunnet hadde satt opp rundt meg. Rammene ble kanskje tydeligere ettersom jeg ’kom ut av skapet’ sent? Oslo ble en annen by og jeg kunne ikke begripe at jeg overbeviste meg selv om at jeg ikke burde holde hender med kjæresten min på spesifikke steder i byen fordi vi muligens kunne få voldsomme negative reaksjoner av andre. Plutselig var jeg som elsket å utforske og tøye grensene blitt fordomsfull og engstelig. For å være ærlig, så skjemtes jeg litt av meg selv. Men da jeg stod ovenfor valget om hva jeg skulle skrive om til masteroppgaven

min, ble det klart at jeg måtte slutte å være fordomsfull og engstelig. Jeg ønsket å undersøke hva de andre skeive i Oslo opplevde og hvorfor de opplevde byrommene slik.

1.1.1 Avgrensningen og problemstillingen

I Norge finnes det i befolkningen ca. 500.000 skeive personer, som tilsvarer om lag 10% (Bufdir, 2017). Flere av disse bor i Oslo, hvor det også finnes egne arenaer for skeive og hvor det ikke minst er flere skeive å se i gatene enn i andre tettsteder rundt i landet. Oslo, mangfoldsbyen, hovedstaden og hjemmet til mange skeive ble stedet for oppgavens undersøkelse. Dessverre hadde jeg ikke muligheten til å undersøke hele byen, men oppgaven sier noe om hvordan byen oppleves generelt men også spesielt hvordan sentrumsdelen av byen oppleves for skeive. På samme måte som byen måtte begrenses, har også utvalget blitt det. Det ville vært for omfattende for en oppgave som denne å ta for seg hvordan skeive i for eksempel alle aldre opplevde Oslo. Derfor sier denne oppgaven bare noe om hvordan skeive i alderen mellom 20-30 år opplever Oslos sentrale byrom. Oppgavens begrensninger kan også anses som en fordel, da begrensningene har ført til et datamateriale som har kunnet gå i dybden av problemstillingen. Forskningsspørsmålet har forblitt et åpent spørsmål som ikke søker en generaliserbar og universell sannhet, men som ønsker å frembringe ny kunnskap om hvordan skeives forhold til Oslo er som by.

1.1.2 Prosjektets mål

I Norge er forskning på dette området mangelfullt. Oslo er en by der mangfold står sentralt, og dette prosjektet er med på å vise nye sider av byen fra et skeivt perspektiv. Oslo har mange 'homovennlige' rom, men det synes å være store områder av byen flere skeive opplever som utrygge og ukomfortable å oppholde seg i. Dette fører til at flere unngår disse områdene, ikke velger å bosette seg der og at skeive velger å skjule skeiv identitet, kjærlighet og affeksjon for hverandre som for eksempel å leie hverandre på disse stedene. Samtidig har Oslo også steder der skeivhet står sentralt, steder hvor skeive kan føle seg velkomne, trygge og komfortable. Oslo har også flere symboler og fysiske elementer i byrommene som er med på å gi skeive en positiv opplevelse av det byrommet de oppholder seg i. Dette prosjektet belyser opplevelsene til skeive i Oslo, og forhåpentligvis vil prosjektet kunne oppfordre til diskusjoner og debatter om hvordan Oslo som mangfoldsby har et potensiale til å bli en bedre by for skeive.

1.2 Oppgavens struktur

Dette prosjektet er i stor grad basert på intervjuer, bilder og etnografiske observasjoner gjort under en byvandring med de skeive deltakere. Oppgavens struktur består av seks kapitler og en konklusjon.

I *kapittel to* presenteres det teoretiske rammeverket for oppgaven. Steder og byrom har innenfor samfunnsgeografien blitt mer interessant å undersøke med den økende globaliseringen (Røe, 2010:303). Det finnes flere måter å forstå og analysere sted og rom på, og det blir i denne oppgaven foreslått at for å best kunne forstå Oslos byrom må man betrakte dem på flere måter. De må forstås som både dynamiske rom i en sosial prosess og interaksjon, men også som en sosial konstruksjon der det formes meninger om hvordan stedet oppfattes, og sist men ikke minst ble det viktig å se på hvordan de materielle elementene i byrommene kunne være med på å påvirke opplevelsen av rommet. Oslo er en by som består av ulike bydeler, og bydelene er forskjellige. Dette mangfoldet er med på å skape byrom som hver for seg oppleves unikt for prosjektets deltakere. For å kunne gripe hvordan byrommene oppleves må man også kunne beskrive hvordan byrommene som kontekst oppleves for den skeive minoriteten. Dette gjøres ved å se nærmere på heteronormativitet, stigmaer, forventninger knyttet til sted og synlighet. Det teoretiske kapittelet fungerer som et grunnlag for å kunne svare på hvorfor deltakerne opplever det de gjør.

Prosjektets aktualitet gjorde at det ble viktig å forsøke å fange opp de faktiske opplevelsene skeive hadde av Oslos byrom. Jeg valgte derfor å ta i bruk flere kvalitative metoder, som det blir skrevet mer om i *kapittel 3 "det metodiske triangelet"*. I samarbeid med samfunnsgeograf og professor Per Gunnar Røe ble det utarbeidet en byvandring, som ville ta prosjektets deltakere gjennom en 5,53 km lang rute gjennom sentrumsdelen av Oslos gater. Det vil si at jeg observerte hver av deltakerne i ca. 90 minutter. Under byvandringruten fikk alle deltakere i oppdrag å ta bilder av fysiske elementer og/eller den sosiale sammensetningen av mennesker i rommene som var med på å påvirke opplevelsen de hadde av byrommet. På denne måten fikk jeg en unik mulighet til å fange deltakernes blikk. I tillegg til dette walk-along etnografiske designet utførte jeg og de 12 skeive deltakerne i prosjektet også et kvalitativt dybdeintervju. Prosjektets mål om å undersøke deltakernes opplevelse av Oslos byrom måtte også gi rom for å kunne sitte ned å fortelle om de negative og vonde opplevelsene, men også de positive. Intervjuene var semi-strukturerte og jeg ønsket

å kartlegge hva de opplevde, hvor de opplevde det og hvilke tanker de selv gjorde seg om hvorfor det var slik. Dette førte til gode og balanserte samtaler der intervjuene varte i gjennomsnitt 90 minutter, med korteste på 60 og lengste på 120 minutter.

I *kapittel 4 "Oslos byrom som skeiv"* presenteres byrommene som er aktuelle i denne oppgaven. Dette prosjektet har ikke hatt et fokus på hele Oslo og alle dens byrom, men har tatt for seg sentrumsdelen av byen og spesielt 8 områder blir fokusert på; (1) Grünerløkka, (2) Grønland, (3) Jernbanetorget, (4) Karl Johan, (5) Rosenkrantz' Gate, (6) Slottsparken, (7) Hegdehaugsveien og (8) Bislett. Grunnlaget for analysen i dette kapitlet kom fra observasjonene gjort under byvandringensruten, informasjon som ble hentet fra intervjuene og i tillegg dataen fra bildene deltakerne tok. Dette kapitlet er viet til å si noe om hva deltakerne opplevde hvor. Funnene om byrommene har blitt fremstilt i et geografisk kart, med ulike soner som representerer de opplevelsene deltakerne hadde hvor.

Som jeg påpeker i *kapittel 5 "Skeiv-Skeivere-Skeivest"*, vil deltakernes opplevelser av byrommene i stor grad formes av hvordan andre oppfatter dem. Derfor drøftes de skeive deltakernes egen forståelse av graden av skeivhet her. Her kommer det også frem at noen skeive har mulighet til å regulere den synlige graden av skeivhet. Det vil i samsvar med funnene i *kapittel 4* bli drøftet hvordan noen byrom er med på å begrense og forsterke deltakernes skeive identiteter.

På bakgrunn av funnene fra *kapittel 5*, avsluttes analysekapitlene ved å drøfte "*synlighetens ambivalente sider*" i *kapittel 6*. Dette kapitlet bygger på hvordan deltakerne selv opplever at de ytre tegnene på avvikende forhold til normen om seksualitet er med på å påvirke reaksjonene deltakerne får fra den øvrige befolkningen. Disse erfaringene og beskrivelsene er med på å fremheve at det i Oslo til tross for generell aksept av skeive, fremdeles er flere av deltakerne som regulerer og tilpasser synlig skeivhet for å unngå negative reaksjoner, som hatkriminalitet.

Denne oppgaven avsluttes med en konkluderende del i *kapittel 7*, hvor hovedfunnene i oppgaven oppsummeres. I tillegg er det inkludert flere forslag til hvordan oppgaven kan utvides i utvalg og omfang, som forslag på videre forskning.

2 Det teoretiske rammeverket

”A theory highlights and explains something that one would otherwise not see, or would find puzzling” (Gilbert 2008:25)

I dette studiet søker jeg å forstå hvordan byrom oppleves for skeive, og det lar seg ikke gjøre uten teori. Teorien som brukes er med på å gi forklaringer på hvorfor deltakerne opplever det de gjør, uten den ville forskningen vært blind (Bourdieu & Wacquant, 1992:160, 162).

For å kunne forstå hvordan byrom oppleves for skeive, har jeg tatt i bruk flere perspektiver som presenteres i dette kapittelet. Først og fremst må man forstå skeiv teori og dens ulike syn på identitetskategorier som heteroseksuell-homoseksuell og mann-kvinne. Sentral i denne tenkningen står Judith Butlers kritiske verk om kjønn og seksualitet, hvor jeg begrunner valget av begrepet 'skeiv' og hvordan det distanserer seg fra homobevegelsen.

Deretter så finnes flere måter å forstå og definere byrom, nettopp fordi byrom og sted er mye mer enn bare én ting (Hubbard, 2006:1). Hvordan byrom oppleves for minoriteter vil bero på hvordan andre møter dem i byrommene (Thrift, 2003:103). Erfaringer fra tidligere møter er med på å forme hvordan skeive regulerer sin synlige skeive identitet i nye møter (Browne & Brown, 2016:1).

Skeive tilhører en minoritetsgruppe i Norge, og derfor er det ofte slik at de tilegnes stigma fordi noen oppfatter skeive som normbrytere (Goffman, 1990 [1963]:1). Stigmatiserende møter med andre fører til at skeive kan føle seg malplassert på steder hvor det er tydelig at de ikke tilhører den normative heterofile majoriteten (Cresswell, 2015:167). Derimot i storbyer som San Fransisco, London og til en viss grad i Oslo også, vil det være steder hvor det å være skeiv er normen, såkalt homonormativitet (Browne & Brown, 2016:4). Disse stedene er med på å skape skeive byrom/steder (Hubbard 2006:215). Alle disse teoretiske perspektivene er med på å hjelpe meg å forstå hvordan skeive til vanlig opplever Oslos ulike byrom.

2.1 Skeiv teori

På 1990-tallet var fokuset i kjønnsforskning at heteroseksualitet var den grunnleggende normen som man tok for gitt som institusjon og som heller ikke skulle problematiseres og diskuteres (Ohnstad, 2009:22). Filosof og retorikeren Judith Butler sin bok *Gender Trouble* som ble gitt ut i 1990 var med på å endre denne tenkningen. Hun kom med et kritisk perspektiv om at både kjønn og seksualitet var en sosial og kulturell konstruksjon der menn og kvinner bare tok for gitt deres kjønn og skulle opptre tilsvarende (Butler, 1990:136). Nemlig at man ikke 'er' kjønnnet sitt, men det er noe man 'blir' gjennom å opptre etter normene fra den sosiale og kulturelle konstruksjonen. Dette er et sentralt begrep av Butler som hun kaller performative kjønnshandlinger (Eggebø, 2015:16). Butler kritiserer dermed identitetskategoriene samfunnet gir til menn og kvinner, men også homofile menn og lesbiske kvinner. Butlers bidrag til kjønnsforskningen har blitt sentralt i 'queer teori'/'skeiv teori', som oppstod på 90-tallet i USA.

Skeiv teori handler om at det settes spørsmålsteget ved om homoseksualitet er en avgrensbar og entydig kategori (Kristiansen & Pedersen, 2003b:6). Ordet skeiv kommer fra det engelske ordet 'queer', og skeiv teori sier noe om at det finnes andre kjønnskonnstellasjoner enn bare de store dikotome identitetskategoriene innenfor kjønn og seksualitet (Ohnstad, 2009:23). Kjønn forstås som enten mann eller kvinne, som to motsatte kategorier. Seksualitet forstås som et binært motsetningspar, heterofil/homofil, der heteroseksualitet er normen, mens homoseksualitet defineres som avvikende og underordnet (Eggebø, 2015:16). Som Butler påpeker, så kan kjønn og seksualitet være mer enn det, derfor må det også være rom for dette i de teoretiske begrepene som benyttes (Butler, 1991:21). Det finnes nemlig et mangfold av ikke-heteroseksuelle identitetsformer (Namaste, 1996:205).

"Sexuality is never fully 'expressed' in a performance or practice; there will be passive and butchy femmes, femmy and aggressive butches, and both of those, and more, will turn out to describe more or less anatomically stable "males" and "females". There are no direct expressive or causal lines between sex, gender, gender presentation, sexual practice, fantasy and sexuality. None of those terms captures or determines the rest. Part of what constitutes sexuality is precisely that which does not appear and that which, to some degree, can never appear." (Butler, 1991:21).

Det ble i denne oppgaven viktig å anvende et skeivt perspektiv for å ikke sette personer i bås ved å tilegne dem identitetskategorier som enten lesbisk kvinne eller homofil mann. Ettersom flere av prosjektets deltakere i tillegg unngikk å identifisere seg som lesbisk og homofil, ble det derfor helt nødvendig å anvende "skeiv" som et omfavnende begrep for prosjektets deltakere, som jeg nå ønsker å redegjøre for. Hva mener jeg med begrepet "skeiv"? Hvorfor bruker jeg ikke samlebetegnelsen LHBTIQ, eller bare lesbisk eller homofil? Begrepet 'skeiv' "skal være en mer åpen kategori enn homofil og lesbisk. Termen skal også omfatte andre grupper som ikke lever opp til vårt samfunns normer for normal heteroseksualitet" (Kristiansen & Pedersen, 2003a:80). Begrepet bygger på de kritiske perspektivene Judith Butler har om identitetskategoriene samfunnet tilegner personer. Som jeg nevnte innledningsvis kan man si at Norge ikke lengre snakker om en 'homobevegelse' men om en 'skeiv bevegelse', dette er fordi man markerer avstanden til homobevegelsens mål om likhet og aksept ved å ta i bruk det skeive begrepet. Bruken av begrepet 'skeiv' skal politisk sett oppfattes som mer inkluderende enn homofil (Ohnstad, 2009:23).

Selv om prosjektets deltakere i større grad avviser de tradisjonelle kategoriene innenfor homoseksualitet, må skeive forholde seg til andre borgere som ser på seksualitet mer svart/hvitt. Det vil si at skeive i større grad blir delt inn i binære kategorier eller grupper, enten som lesbiske/homofile eller heterofile av den øvrige befolkningen. Dette er noe jeg kommer tilbake til i kapittel 5.

2.2 Byen og rommene

"[...] the city is many things: a spatial location, a political entity, an administrative unity, a place of work and play, a collection of dreams and nightmares, a mesh of social relations, an agglomeration of economic activity, and so forth." (Hubbard, 2006:1).

I Norge sies det at det finnes ca. 500.000 LHBTIQ-personer, noe som innebærer at ca. 10% av den norske befolkningen sier at de i stor eller noen grad føler seg tiltrukket av personer av samme kjønn (Bufdir, 2017). Det som er vesentlig, er at denne andelen varierer også i forhold til sted. I Oslo er gjennomsnittet på 17% for befolkningen sett under ett, et uttrykk for at det finnes flere personer som definerer seg som skeive i hovedstaden. Dette gir grunn for å undersøke opplevelsen av byrommene, når Oslo er det stedet som virker å tiltrekke seg flest

av den skeive befolkningen i Norge. Storbyer tiltrekker seg de med seksuelle identiteter som er annerledes fra det som anses som akseptabel seksuell normativitet (Hubbard, 2015:67). I NOVAs levekårsundersøkelse fra 1999 så Hegna mlf. på bosetningsmønstre til skeive i Norge. Da så de at 54% av utvalget i undersøkelsen var bosatt i Oslo (Eggebø mfl., 2015:15). I undersøkelsen kom det frem at årsaken til at særlig homofile menn flyttet til Oslo var fordi de ønsket å treffe andre skeive og at de ønsket å oppleve større grad av seksuell frihet (Eggebø mlf., 2015:15). Det finnes ingen nyere tall på bosetningsmønstre til skeive i Norge.

I en by som Oslo, er også byen mye mer enn bare én ting, og den vil oppfattes ulikt for ulike personer. *Stedet* er en måte å se, vite og forstå verden på (Cresswell, 2015:18). Når Oslo som by undersøkes og brukes som plattform for å forstå hvordan den oppleves av minoritetspersoner, blir det sentralt å vise til mangfoldet i Oslo. Ljunggrens beskrivelse av en T-bane tur fra Oslo vest til Oslo øst, illustrerer nettopp dette mangfoldet i Oslo gjennom alle de ulike folkene som stiger av å på gjennom reisen (Ljunggren, 2017:13). Dermed, for å kunne undersøke Oslo som et sted må Oslo også forstås som flere byrom. De ulike byrommene som blir studert i denne oppgaven presenteres nærmere i kapittel 3 og 4.

For å forstå Oslos ulike byrom kan man i følge Per Gunnar Røe betrakte byrommene på to måter (Røe, 2010:306). Den første, er å se stedet som et resultat av en kontinuerlig sosial prosess, da blir stedet et knutepunkt. Stedet handler ikke om de fysiske bygningene, men om ”overlappende sosiale aktiviteter og sosiale relasjoner som er i endring” (Røe, 2010:306). Stedet blir dermed noe som er åpent og dynamisk, ved at noen mennesker vil høre til, ha interesser i og identifisere seg med et sted på mange ulike måter (Røe, 2010:306). Den andre betraktningen forstår stedet som en sosial konstruksjon. Her studerer man steder som blir til gjennom personers erfaringer, fortellinger og representasjoner, som samlet gir et bilde av stedet (Røe, 2010:306). Disse subjektive meningene som skapes om stedet er flertallet av befolkningen ikke klar over at de forholder seg til på en daglig basis (Røe, 2010:306). Han påpeker at disse meningene også kan produseres av manipulerende aktører som ønsker at stedet skal uttrykke visse verdier, interesser og maktforhold. Røes betraktninger åpner opp ulike måter å forstå stedet på, og dette er fordi et sted er mye mer enn bare én ting. Dermed, for å kunne forstå opplevelsen av stedet, bør man analysere stedet på flere måter. I Oslos ulike byrom og steder foregår det også ulike former for interaksjoner når minoritetsgrupper møter den øvrige befolkningen i byens byrom.

En annen måte å betrakte og analysere sted og rom på, er gjennom å se nærmere på de materielle elementene som er med på å strukturere stedet og rommet. Latham og McCormack mener at tingene og gjenstandene som vanligvis betraktes som materielle i rom, ikke er mer eller mindre ekte enn effektene av språk og diskurs. Begge involverer relasjoner med variabel varighet og kraft (Hubbard, 2006:123). En måte å forstå hvordan gjenstander i rom, og rommet i seg selv, er gjennom Latour's Actor Network Theory (ANT). ANT fungerer som et analytisk rammeverk, der man inkorporerer ikke-menneskelige elementer og tilegner dem agens. Det er fordi man mener at disse gjenstandene er like viktige som menneskelige elementer i vår forståelse av hvordan verden fungerer og opprettholdes (Hubbard, 2015:144-145). Dermed er det i analyser av sted og rom også viktig å betrakte de materielle omgivelsene. De materielle elementene kan være alt fra bygningers arkitektur, som farger og form, til kunst og andre installasjoner i rommene.

”Good architecture produce 'open-minded' or multifunctional public spaces that encourage interaction between diverse social groups. Encounters in which architecture plays a vital role.” (Richard Rogers, i Cresswell, 2015:128-129)

Det kommer frem i denne oppgaven at materielle elementer er med på å påvirke deltakernes opplevelse av rommene. Det er spesielt materielle elementer som kan kobles til deltakernes skeive identitet som gir dem positive opplevelser. Regnbueflagg eller regnbuefarger på elementer i rommene, som har blitt et symbol for skeive, hadde en lokkende kraft på deltakerne, i tillegg til at det var med på å gjøre rommet positivt. Dette vil jeg drøfte nærmere i kapittel 4 om hvordan byrommene i Oslo oppleves av skeive.

”[...] places not only offer resources of many different kinds (for example, spatial layouts which may allow certain kinds of interactions rather than others) but they also provide cues to memory and behaviour. In a very real sense, places are a part of the *interaction*.” (Thrift, 2003:103)

Byrommene er med på å forme både minner og adferd, og dermed også med på å forme opplevelsen av møtet med andre. Det er på denne måten jeg ønsker å fremstille byrommenes rolle i hvordan skeive opplever Oslo som by. Byrom som oppleves positive er ofte byrom der mine deltakere har hatt positive møter med andre, og negative møter fører til en negativ opplevelse av byrommet. Opplevelsene formes av de minnene man har fra møter med den

øvrige befolkningen i byrommene. Minnene og erfaringene de gjør seg om sted og rom spiller en aktiv rolle i hvordan deltakerne forstår og opplever rommet (Foote, 1997:5-6).

Videre, så er det flere faktorer som er med på å bestemme hvordan byrommene hver for seg er med på å forme normer for hvordan disse møtene med ulike minoritetsgrupper vil utfolde seg. Nemlig at "[...] there is a place for everything and everything in its place", som antar at det er en sterk kobling mellom geografisk sted og antakelser om normativ atferd (Cresswell, 2015:165).

2.3 Heteronormativitet og stigma

Når en minoritetsgruppe som skeive blir studert, og man forsøker å forstå opplevelsen av byrom, er det viktig å understreke at deres opplevelse kan være annerledes fra den heterofile borgerens opplevelser. Hva mener jeg med det? I en by som Oslo, hvor mye i rommene er rettet mot en heterofil målgruppe, vil skeive ofte føle seg malplassert (Cresswell, 2015:167). Steder og rom er ofte ment å bli brukt av heterofile par som oppfyller de stereotypiske kjønnsrolleforventningene om femininitet og maskulinitet (Browne & Brown, 2016:1). Største delen av offentlige byrom i Oslo er det som kalles heteronormative. Heteronormativitet beskrives av Lauren Berlant og Michael Warren som:

"[...] the institutions, structures of understanding, and practical orientations that make heterosexuality seem not only coherent – that is, organized as sexuality – but also privileged." (Berlant & Warner, 2000:312)

Her menes det at heteronormativitet rommer en forståelse av at heteroseksualitet er normen. Gjennom sentrale institusjoner i samfunnet og dens makt, settes de heteroseksuelle i en privilegert situasjon (Andersen, 2007:11). Slik de påpeker så finnes det ulike nivåer av heteronormativitet i samfunnet, som kan uttrykkes både strukturelt, kulturelt og juridisk.

I beskrivelsen av heteronormative rom påpeker Cresswell at heterofile har frihet til å gå hånd i hånd, og friheten til å kysse offentlig uten problem. Gjennom å undersøke slike handlinger som oppfattes som normbrudd og 'out of place' eller malplassert, så fremhever det den moralen som foregår for å skape sosial orden i rom (Hubbard, 2015:113). Cresswell påpeker

at det er ikke bare handlinger, men måten man uttrykker seg selv på som kan være med på å skape denne 'out of place' opplevelsen. Disse symbolske grensene som kommer fra at noe tilhører ett sted og ikke hører til et annet, vil Mary Douglas diskusjon om 'matter out of place' kunne være et godt analytisk verktøy (Cresswell, 1996:39). I hennes bok *Purity and Danger* skriver hun om skitt og forurensning, hvor hun sier at skitt er feilplasserte gjenstander (Douglas, 1966:36).

”Overalt ser man at heterofili er akseptert som normalen og dermed også usynlig for heterofile. Derimot, homofile ser heterofili overalt og gjennom denne opplevelsen er deres egen seksualitet radikalt malplassert” (Cresswell, 2015:167).

Cresswell trekker her frem at skeive kan få følelsen av at alt er laget for andre enn dem. Oppfatningene andre har om homoseksualitet eller skeivhet preges av hva man oppfatter som mannlighet og kvinnelighet, og hva man oppfatter som et brudd med den heteroseksuelle normen (Ohnstad, 2009:26). Når heteronormen brytes, som ved at homofile holder hender eller at menn og kvinner bryter med de stereotypiske kjønnsuttrykkene, så blir det ofte oppdaget og kan føre til verbal og/eller fysisk vold (Browne & Brown, 2016:1). Noen skeive kan tilpasse seg normen knyttet til stedet, ved å gjøre seg usynlige, ved å for eksempel ikke vise affeksjon for hverandre (Browne & Brown, 2016:2). På denne måten kan man si at sted og rom er med på å lage nye identiteter, ved at den faktiske identiteten ofte begrenses og undertrykkes.

”[...] while displays of heterosexual affection, friendship and desire are regarded as acceptable or 'normal' in most spaces, it has been noted that homosexuals are often forced to deny or disguise their sexual orientation except in specific (and often marginal) spaces because of fears of homophobic abuse and intolerance.” (Hubbard 2000:1992).

Som Hubbard her påpeker så vil skeive ofte gjøre seg usynlige fordi de er redde for å oppleve hatkriminalitet og diskriminering. Informasjonskontroll og identitetsregulering er nøkkelen til å kunne regulere og kontrollere eget stigma for minoritetsgrupper i samfunnet (Goffman, 1990 [1963]:57).

Stigma er de signalene designet for å avsløre noe uvanlig og dårlig om den moralske statusen til den betegnede (Goffman, 1990 [1963]:1). Det er i interaksjonen med andre at man kan plukke opp de ytre og indre signalene om stigmaet til en person. Dermed, ved å kontrollere informasjonen individer gir, både den ikke-verbale visuelle informasjonen og den verbale skjulte informasjonen, vil individet selv kunne regulere informasjon om ens eget stigma i interaksjon med andre (Goffman, 1990[1963]:65, 125). Ikke alle minoritetsgrupper har mulighet til å kunne regulere sitt eget stigma. Eksempelvis så vil det være vanskeligere for fargede å skjule sitt stigma. Det har i USA vært flere hendelser der politiet tilkalles dersom en svart mann blir ansett å luske rundt et hus i et hvitt nabolag, til tross for at han er eier av huset. Det finnes flere alvorlige eksempler på lignende hendelser fra USA. Poenget er at dette er et eksempel på hvordan synlig stigma er med på å gjøre at personer oppfattes som 'out of place'.

Når skeive menn og kvinner for eksempel ikke viser ytre tegn på at de er skeive, vil de i et hvert nytt møte med en sjef, en kollega, en bekjent, medstudent, stå ovenfor valget om hvorvidt de skal dele informasjon om at de er skeive eller ikke (Sedwick, 2008:68). Dette er et dilemma og valg svært mange skeive står ovenfor, men også andre minoritetsgrupper som ikke har synlige ytre kjennetegn. Det kan eksempelvis nevnes kristne blant akademikere. Å være kristen er ikke nødvendigvis et synlig identitetstegn, men fordi det kan bli sett ned på å være kristen i et vitenskapelig akademisk miljø, vil kristne akademikere også kunne stå ovenfor det samme dilemmaet. Det er en sårbarhet som ligger til grunn.

Skeive som ikke klarer å regulere identiteten sin og tilpasse seg normen i samfunnet, hevdes det at kan stå i fare for å utvikle psykiske problemer og selvmord (Lewis, 2014:216). Til tross for at samfunnet har lagt til rette for at skeive nå har lover og regler som likestiller dem med den heterofile majoriteten, vil de fremdeles stå ovenfor et samfunn som betrakter dem som en minoritet. Lærere, kollegaer, familie og venner antar og tar ofte forgitt at man tilhører den heterofile majoriteten, og når man ikke gjør det blir det vanskelig.

Minoritetsstress ble først beskrevet i boken *Minority Stress and Lesbian Women* av Brooks i 1981, og det er de negative konsekvensene av å tilhøre en stigmatisert gruppe som vekker en stressrespons hos minoritetspersonene, dette stresset kalles minoritetsstress (Prell, 2017:4). Den skeive minoriteten opplever både indre og ytre stressfaktorer i hverdagen som minner dem på deres minoritetsstatus (DiPlacido, 1998:139). For skeive kan oppfatningen om

heteronormativitet på ulike nivåer være med på å fremkalle minoritetsstress. Som det å se heterofile par holde hender på gata, eller om det er stigmatiserende blikk eller kommentarer som ”jævla homo” fra den øvrige befolkningen. Skeive håndterer dette stresset på ulike måter, og noen opplever å stå ovenfor flere stressfaktorer enn andre. Det er for eksempel flere skeive som tilhører mer enn bare én minoritetsgruppe, og disse kan oppleve økt minoritetsstress i hverdagen ettersom de kan oppleve å bli stigmatisert på mer enn én måte. Det skrives i denne oppgaven i kapittel 6 mer om deltakere med dobbel minoritetsstatus.

2.4 Homonormativitet og forventninger til sted

Duggans (2002) begrep ”homonormativitet” har ofte blitt brukt for å si noe om at det som en gang ble betraktet som ”seksuelle avvik” har blitt normalisert ved lovgivende og kulturelle skifter (Browne & Brown, 2016:4).

I flere heteronormative storbyer har man etter hvert som homoseksualitet er blitt stadig mer akseptert og beskyttet av loven, sett utbredelsen av såkalte ”gay villages” (Hubbard, 2006:215). Dette er steder hvor ”homo er normen”. I storbyer som San Fransisco har man store homonormative områder, som Castro distriktet, som regnes som de skeives hovedstad. Hubbard mener at såkalte ”gay spaces” ofte kjennetegnes ved å være i sentrumsdelen av storbyer, nær kafeer, klubber og puber, som også appellerer til unge og kreative konsumenter (Hubbard, 2006:216).

I boken *Closet Space* beskriver Brown hvordan en hendelse på en buss kan være med på å synliggjøre forventningene knyttet til heteronormative og homonormative byrom:

”The Seattle Metro bus no.7 stopped abruptly to pick up two very wet people just at the crest of Capitol Hill on a rainy Tuesday afternoon. The sudden breaking caught everyone’s attention, and broke the passionate soul kissing of a man and a woman sitting just across from me. Since I was sitting towards the rear of the dingy bus, I had a long view of a slender, trendy woman making her way purposefully down the aisle. Behind her, I heard her companion before I could see him. We all could, because he was speaking too loudly. With a mixture of aplomb and hubris our new rider proclaimed, ”That’s right, people, I’m swinging my hips as I walk on by. And if you don’t like it, you can kiss my beautiful queer ass!” With regal camp he sashayed down the aisle, past my seat, never once breaking his stare forward. On the other side of the aisle, the young

heterosexual couple "tsked", huffed and "Oh, Gawwwwd"-ed this young gay man audibly enough to make their revulsion clear to those of us in the back of the bus. "Who said that?" the gay man demanded loudly.

Everyone on the bus began to grow visibly uncomfortable. After all, this was Seattle. "I did", the woman stated loud and clear, but without turning to face him. Then she whispered something inaudible to her boyfriend and they both laughed. "Well if you don't like it, girlfriend, *what the hell you doin' up on Capitol Hill in the first place!*" (Brown 2000:27)

I Oslo finnes det ikke noen offisielle skeive områder på størrelse med Capitol Hill eller Castro distriktet. Derimot så finnes det skeive utesteder, som senere presenteres i denne oppgaven, hvor homonormativitet trumfer i de ellers heteronormative rommene i Oslo.

Som Brown her påpeker i sitt case, er det ulike forventinger knyttet til ulike steder (Cresswell, 2015:168). Hvordan et sted oppleves har mye med hvordan vår egen tilknytning til stedet er, elementer i rommet og vår tilknytning til sammensetningen av mennesker i den. Tim Cresswell viser til teorien "in-place/out-of-place", om nettopp hvordan lesbiske og homofile opplever steder pga. deres seksuelle identitet (Cresswell, 2015:167). Han påpeker at mange ofte ikke ser en sammenheng mellom sted og seksualitet, men at dette er en faktor på lik linje med klasse og kjønn som er bestemt geografisk (Cresswell, 2015:167). De fleste heterofile vil føle at de oppholder seg i heteronormative byrom til en hver tid, men det finnes også homonormative byrom hvor skeive vil føle at de tilhører og hvor heterofile vil føle seg malplasserte (Cresswell, 1996:8-9, Hubbard, 2006:113). Det handler om at ideene om hva som er rett og passende blir overført til sted og rom. Nemlig at noen ting er passende her, men ikke der (Cresswell, 1996:8). Hva som defineres som normalen, endres over tid og normene skapes av det generelle samfunnet rundt og beboerne i rommet (Hubbard, 2006:113).

I myriaden av interaksjoner i byen krever det at skeive er bevisste og overvåker andre byutøvere: den resulterende "street balletten" er resultatet av lærte samhandlingstilretninger som er utformet for å minimere kontakt med fremmede og å takle samspillet i gatene (Hubbard, 2006:114). For det er i disse møtene med andre at skeive føler seg malplassert, at andre kan tilegne dem stigma, men det er også i møtene med andre skeive at skeive føler de har en plass, hvor de er akseptert og oppfattes som normale.

2.5 Skeiv synlighet

”What space signifies is dos and don’ts – and this brings us back to power. Space lays down the law because it implies a certain order – and hence also a certain disorder. Space commands bodies. This is its *raison d’eter*.” (Lefebvre 1991:121)

Lover, regler og normer i rommene eller byen er med på å regulere hva som oppfattes som tillatt og ikke tillatt (Hubbard, 2006:104). Norge og Oslo som by er steder der de overordnede lovene og reglene legger til rette for at skeiv synlighet aksepteres. Derimot vil opplevelsen av byrommene kunne variere, ettersom ingen av Oslos byrom ikke er hegemoniske. Hva som er normen i én av bydelene i Oslo, er kanskje ikke den samme i en annen, noe skeive må forholde seg til på lik linje som andre. Derfor må skeiv synlighet tolkes på tvers av de historiske og de moderne geografiske områdene som utgjør konteksten (Muller Myrdal, 2016:40).

Når Pride-flagg heises ved offentlige bygg er det med på å bekrefte at ’normalen’ ikke alltid trenger å være heteronormativt (Muller Myrdahl, 2016:43). Det synes at det ofte må mer til for at skeivhet skal bli oppfattet som normalt, det er for eksempel viktig med undervisning og politikk som støtter opp at normalen kan være mer enn én ting. Foreningen FRI har undervisningsopplegget som kalles for ”Rosa Kompetanse” som er med på å endre ordlyden i norske skoler, som er en avgjørende arena når det kommer til å endre holdninger blant den øvrige befolkningen. Ved å legge til rette for at skeive i større grad føler at de *kan* være synlige, *er* de også mer synlige.

Det er viktig å ha i minne at skeive personer fortsetter å oppleve utrygghet og er redd for diskriminering når de viser affeksjon, *et kyss er ikke bare et kyss* når to kvinner eller to menn kysser i offentlige rom (Browne & Brown, 2016:5).

3 Det metodiske triangelet

I dette prosjektet brukes ulike kvalitative datainnsamlingsmetoder som hver for seg er med på å undersøke hvordan de skeive deltakere opplever Oslos ulike byrom. Ettersom oppgavens tema og problemstilling søker å undersøke opplevelser og erfaringer knyttet til det å være skeiv i Oslo var det ønskelig å utføre en kombinasjon av metoder for å best besvare prosjektets problemstilling. Jeg har valgt å ta i bruk tre ulike metoder; (1) et walk along etnografisk design med deltakende observasjon i form av byvandring, (2) hvor informantene selv dokumenterer elementer i byrommene ved bruk av kamera på mobilen og (3) et kvalitativt dybdeintervju. Valget av disse metodene, selve metodene og datainnsamlingsprosessen fra start til slutt vil bli presentert i dette kapitlet.

3.1 Tidligere forskning på feltet

Skeives opplevelser av et byrom er blitt mer forsket på i storbyer internasjonalt, og mindre forsket på i Norge og i Oslo på denne måten. En årsak til dette kan være at det i storbyer som for eksempel San Fransisco er et stort og utbredt skeivt miljø og Castro distriktet som er et skeivt område i byen. I Oslo er disse områdene vagere og mindre utpreget. De er i større grad 'skjult' for den heterofile forskeren og kanskje dermed mindre interessante og ikke like viktige som andre mer synlige problematikker i samfunnet. Det er viktig å inkludere seksualitet som tema når samfunnsforskere snakker om Oslo, og målet med denne oppgaven er blant annet å fremme debatter og diskusjoner om seksualitet og betydningen av seksualitet i Oslo.

3.1.1 Forprosjekt: lesbiske kvinner og affeksjon i Oslo

I det man kan kalle et forprosjekt til denne oppgaven, intervjuet jeg flere lesbiske kvinner i parforhold for å finne ut hvordan de opplevde det å vise affeksjon for hverandre på ulike offentlige arenaer i Oslo. Hovedfunnene i forprosjektet viste ambivalente tendenser. Kvinnene opplevde stor aksept samtidig som de bar på en del engstelighet knyttet til spesifikke områder i byen. Disse områdene var Grønland og Tøyen. Grunnen til at det var knyttet engstelighet til spesifikt disse områdene var at det i følge informantene oppholdt seg mange med en sterk religionstro, som informantene mente hadde negative holdninger til homofili. I tillegg gikk det rykter i det skeive miljøet om å vise forsiktighet i disse områdene.

Det som også kom frem var at det var lettere å identifisere sterkt troende muslimer enn sterkt troende kristne, for eksempel via klesdrakt. Alle informantene mente at de i større eller mindre grad hadde en form for fremmedfrykt og at fordommer nok spilte en stor rolle i deres frykt for å vise affeksjon for hverandre på Østkanten av Oslo.

Dette forprosjektet sa noe om at graden av skeiv kjærlighet disse lesbiske kvinnene viste ville variere ut ifra hvor i Oslo de befant seg. I ønske om å utforske dette videre, i større bredde og grad ble dette prosjektet utformet.

3.2 Egen posisjon og forskerens rolle

I gjennomføringen av dette prosjektet har det vært viktig å ta hensyn til at jeg har tilknytning til den undersøkende gruppen, og at jeg som forsker kan ha ubevisst ignorert eller lagt mer vekt på noen resultater enn andre (Kvale & Brinkmann 2015:108). Dette kan være med på å påvirke studiens validitet, fordi jeg som forsker kan ha identifisert meg såpass med deltakerne at jeg fortolker ut ifra deres perspektiver (Kvale & Brinkmann 2015:108). Det er viktig her å også være klar over de meninger og oppfatninger forskeren har på forhånd til det fenomenet som studeres (Dalen, 2011:16). Som skeiv kvinne selv og forsker med en insiderposisjon er det derfor viktig å legge frem og drøfte de fordelene og ulempene som fremkommer i min rolle som forsker.

3.2.1 Å være en av dem: insiderposisjonen vs. outsiderposisjonen

Det at jeg selv kunne vært deltaker i dette prosjektet gjør at det kan stilles mange spørsmål til min rolle som forsker, både hvilke ulemper og fordeler nettopp det førte til. Ønsket om å være ærlig overfor informanten om at dette var et tema som også berørte meg som individ, var med på å skape tillit, en balansert maktrelasjon og en fri flyt av synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015:110). På den andre siden så skaper dette også en konflikt i henhold til at forskeren bør ha en nøytral tilnærming til temaet, som dermed kan skape en usikkerhet rundt forskningens validitet.

Min insiderposisjon har ført til at jeg har hatt mulighet til å vise en større grad av empati, slik at jeg har fått tilgang til informasjon som kanskje ellers ikke ville ha blitt gitt (Kvale & Brinkmann, 2015:109). Det ble en bedre kontakt mellom meg som forsker og mine deltakere,

og denne kontakten skapte en inngang til de vanskelige og sårbare temaene som kom frem underveis i intervjuene. Hvorvidt jeg skulle fortelle at jeg selv var skeiv og at jeg også delte mange av deres erfaringer og opplevelser var noe jeg veide for og i mot, og jeg så det mest hensiktsmessig å dele litt om meg selv for å få mer informasjon fra deltakere. Samtidig var det viktig å opprettholde noen grad av profesjonell distanse.

Ettersom jeg selv er en del av den skeive minoritetsgruppen som bor i Oslo var det ikke vanskelig å leve seg inn i det jeg observerte hos deltakerne mine under byvandringruten (Goffman, 1989:125). Om dette er en fordel eller ulempe med studien finnes det ikke svar på, ettersom mange etnografer søker etter å være det jeg er, et medlem av gruppen som undersøkes (Emerson mfl., 2010:3). For ingen etnografisk forsker kan være en fullstendig nøytral, frakoblet observatør som er på utsiden, uavhengig fra det observerte fenomenet. Med min insider rolle har jeg klart å oppnå det mange etnografiske samfunnsforskere ønsker, nemlig å være en del av og bli godtatt av gruppen som undersøkes. Å ha en insiderposisjon er ikke en bedre eller verre posisjon enn det av en outsider.

”[...] as cleavages deepen between groups, social strata, or collectivities of whatever kind, the social network of mutual reliance is at best strained and at worst broken. There emerge claims to group-based truth: insider truths that counter outsider untruths and outsider truths that counter insider untruths.” (Merton, 1973:101)

Når man som forsker søker etter en sannhet eller kunnskap vil forskningens validitet bero på forskerens rolle, hvor Merton her snakker om det som kalles 'insider' og 'outsider'. I dette prosjektet har jeg, som skeiv kvinne en insiderposisjon som forsker. Det var flere likhetsstrekk mellom meg selv og deltakerne i prosjektet i tillegg til identitetslikhet, som alderslikhet. Disse likhetene skapte på en måte et samhold mellom meg og deltakerne (Merton, 1973:115).

”[...] in its strongest version, the argument for insiderism holds that, as a matter of social epistemology, *only* black historians can truly understand black history, *only* black ethnologist can understand black culture, *only* black sociologist can understand the social life of blacks, and so on.” (Merton, 1973:103).

Det har allerede blitt skrevet litt om noen fordeler ved insiderposisjonen som at jeg kjenner problemstillingen, men det er også flere utfordringer forskeren står ovenfor ved en insiderposisjon, som at man kan bli blind for egne fortolkninger. Disse mulige blindsonene var det viktig for meg å være klar over. Hovedargumentet for en outsiderposisjon i kvalitativ forskning er at man som insider har vanskelighet for å finne en autentisk sannhet om gruppen som undersøkes (Merton, 1973:22). Det sies at det er først når forskere med insiderposisjonen klarer å forlate og distansere seg selv fra sin egen gruppe, at en insider vil produsere sann kunnskap (Merton, 1973:22).

3.3 Valg av metode

For denne oppgaven handlet det ikke bare om å velge én metode, men det handlet om å finne en eller flere metoder som ville kunne fange opp essensen av problemstillingen på best mulig måte. Det handlet om å kunne besvare den godt nok. Denzin (1970:13) argumenterer for at ”sosiologer må lære å ta i bruk flere metoder i analysen av den samme empiriske hendelsen”, for antakelsen er at hver metode vil kunne avsløre ulike aspekter om den empiriske virkeligheten (Blaikie, 2010:220). En slik triangulering som dette prosjektet benytter bygges på flere metoder, teorier og datakilder.

Jeg har valgt flere metoder nettopp på grunn av det Denzin hevder, nemlig at det å ta i bruk flere metoder avslører flere aspekter av virkeligheten. Med min problemstilling som søker etter opplevelser ville det kunne vært uheldig å bare ta i bruk det tradisjonelle kvalitative dybdeintervjuet. For å fange opplevelsene deltakerne faktisk har på spesifikke steder er det hensiktsmessig å observere dem, derfor ble det bestemt å ta i bruk et walk along etnografisk design. Dette blir det skrevet om i 3.4. Å kunne bruke data samlet inn under observasjonen og ta det videre i intervjuene gjorde at jeg fikk et bedre grunnlag for intervjuene. Jeg kunne for eksempel stille mer konkrete spørsmål knyttet til konkrete steder. Når sted og rom undersøkes bør også sted og rom oppleves, spesielt når problemstillingen søker å vite det. Den tredje og siste datainnsamlingsmetoden jeg ønsket å ta i bruk var foto. Fotografiene deltakerne tok var med på å fange spesifikke elementer i byrommene som påvirket deres opplevelser av dem. En slik type data, som fanger deltakernes blikk på byrommene, var verdifull.

3.4 Utvalget: skeive i parforhold

”Hovedregelen for utvalg i kvalitative studier er at man velger informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet” (Tjora, 2017:130)

Originalt hadde prosjektet som mål å intervju både lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, for å si noe om opplevelsen av Oslo for *alle* som er ’skeive’, nemlig hele LHBTIQ-gruppen. Det ble bestemt å begrense utvalget til kun kvinner som var i lesbiske parforhold og menn som var i homofile parforhold. Dette var fordi det skapte problematikk rundt utvelgelsen av informanter dersom utvalget skulle omfatte alle skeive. Skulle de bifile informantene være kvinner eller menn og ville de være i et heterofilt forhold eller homofilt forhold i intervjusituasjonen og observasjonen? Hvordan ville opplevelsen til disse informantene evt. være ulik den fra lesbiske og homofile? Å inkludere transpersoner ble også problematisk i den grad at gruppen i seg selv er såpass unik at dette prosjektet er begrenset i tid og størrelse. Det ble derfor bestemt at det ville vært uetisk å ta for seg en slik gruppe når jeg som forsker ikke har mulighet til å undersøke gruppene tilstrekkelig nok.

Som sagt har da utvalget blitt begrenset til kun kvinner i lesbiske parforhold og menn i homofile parforhold som har bosted i Oslo. Disse vil i oppgaven bli presentert som *skeive* personer, som jeg begrunnet i kapittel 2 under *’skeiv teori’*. Jeg ønsket å fokusere på informanter som er i parforhold, fordi det er med på å indikere ovenfor den øvrige befolkningen at personene er ’skeive’. Hvordan informantene oppfatter seg selv samt forståelsen de har av hvordan andre oppfatter dem, er viktige data får å få et mer korrekt inntrykk av hvordan Oslo som by oppleves av lesbiske og homofile. Dette utdypes mer i kapittel 5, om graden av skeivhet og hvordan skeive regulerer egen synlig skeivhet i forhold til hvilket byrom de befinner seg i.

På grunn av at både gjennomføringen av intervjuene og bearbeidingen av dem er en tidskrevende prosess hvor man som forsker samtidig ønsker å sikre god kvalitet og ha et tilstrekkelig grunnlag for tolkning og analyse, er det valgt å intervju til sammen 12 informanter (Dalen, 2011:45). Dette vil si 6 kvinner i lesbiske parforhold og 6 menn i homofile parforhold.

På bakgrunn av min insiderposisjon ble det ikke så utfordrende å rekruttere informanter til prosjektet, allikevel tok jeg i bruk 'snøballmetoden' (Tjora, 2017:135). Metoden fungerer på den måten at forskeren først kontakter et lite utvalg, som ofte kalles "nøkkelinformanter", som etter hvert vokser ved at forskeren får tips om nye informanter fra førstekontaktene. Derimot, for å opprettholde forskningsetiske krav, måtte nye informanter kontakte meg først slik at sensitive opplysninger om aktuelle deltakere ikke ble avdekket uten at de ønsket det (Tjora, 2017:136).

3.5 Deltakende observasjon gjennom byvandring

I "The Walking Interview" av Evans og Jones (2011) presiserer de betydningen av en slik metode når forskere skal undersøke *stedet*. Dette er fordi denne metoden kan være med på å fremkalle spesifikke responser knyttet til et sted, samt gi forskeren adgang til rikere forståelser av stedet enn det mer tradisjonelle intervjuemetoder ville gjort (Evans & Jones, 2011:849). Det finnes ulike måter å gjennomføre en slik metode med tanke på hvordan man skal bevege seg i utførelsen av observasjonen. Hvorvidt intervjuet utføres i en kjørende bil gjennom en by kontra ved en spasertur gjennom byen vil ha utslag for hvilken type data forskeren sitter igjen med (Evans & Jones, 850:2011).

Jeg har valgt å anvende denne metoden nettopp fordi problemstillingen fokuserer på hvordan Oslos byrom oppleves for LHBTIQ-personer. Slik jeg valgte å anvende metoden var som deltakende observatør av par gjennom en bestemt gåtur gjennom Oslo sentrum hvor jeg så etter og spurte etter deres opplevelser av de ulike byrommene vi passerte. Jeg valgte å *gå* med deltakerne fordi det gjorde at man kunne selv styre hvor lang tid man brukte i hvert rom. Det ville vært uheldig å for eksempel ta i bruk kollektivtrafikk i en oppgave som denne, fordi det er vanskelig å forstå hva som påvirker deltakernes opplevelse av rommene dersom man sitter i en buss som kjører 50 km/t.

3.5.1 Byvandringsruten gjennom Oslo

Når en vandring metode tas i bruk er det to måter å utføre det på; la forskeren bestemme en strukturert rute, eller la informantene velge en rute. Dette prosjektet har valgt en strukturert rute som er designet for å utløse responser på forhåndsbestemte steder (Evans & Jones, 849:2011). Fordelen ved å gjøre det slik er at det er et fokus på spesifikke områder som er

relevante for å besvare prosjektets problemstilling (Evans & Jones, 850:2011). Ulemper ved en forhåndsbestemt rute er at det for informantene kan oppleves som en unaturlig rute.

Selve byvandringruten var utfordrende å utforme. Jeg ønsket å inkludere ulike bydeler som førte til kontraster i opplevelsene for deltakerne. Her kom både informasjonen fra forprosjektet og mine egne erfaringer til nytte, hvor jeg i større grad kunne anta hvilke områder som trigger gode/trygge opplevelser og dårlige/utrygge opplevelser hos deltakerne. Hvorvidt dette var riktig kan drøftes. Det var i tillegg viktig å holde ruten på en overkommelig lengde. Det er begrenset hvor mye tid jeg kan kreve av deltakerne, ettersom byvandringen i seg selv førte til at flere takket nei til å delta i prosjektet.

Rutens endelige lengde kom på 5,53 km, som vil si at det er en gåtur på ca. 90 minutter. Dette stiller også krav til deltakernes fysiske form, noe som var med på å begrense utvalget ytterligere. Rutens startpunkt var på Olaf Ryes Plass, hvor vi fortsatte ned mot Hausmangate, over til Grønland/Tøyenområdet gjennom Nordbygata og over til Grønlandsleiret. Deretter videre til Jernbanetorget, opp Karl Johan og over til det som senere blir referert til som ”homogata”, altså Rosenkrantz’ gate ved Tinghuset, så videre opp mot Slottet og gjennom Slottsparken til Homansbyen hvor ruten avsluttes ved rundkjøringen på Bislett. Ruten tar for seg ulike typer byrom, som ulike gågater (Grønlandsleiret, Karl Johan og deler av Bogstadveien) men samtidig også mer rolige boligstrøk i disse områdene, samt parker. Ruten ble utarbeidet i samarbeid med professor Per Gunnar Røe ved ISS. Det har også blitt utformet et kart der ruten blir fremstilt i kapittel 4.

Under gåturen ble det ikke fulgt en spesifikk intervjuguide, dette ble spart til det kvalitative forskningsintervjuet som skulle utføres rett etter gåturen. Gåturen førte i seg selv til en naturlig samtale om det stedet man befant seg på, der deltakerne reflekterte en del rundt hvordan stedene påvirket deres opplevelse. Hva var det med stedet som gjorde at de opplevde det slik? Hvilke elementer er det i byrommet som er med på å få deltakerne til å holde hender, smile og le og hvilke elementer er med på å gjøre dem alvorlige og kalde ovenfor hverandre? Hvilke ting er det som går igjen blant parene?

3.5.2 Feltnotater

Den lille brune notatboken min var alltid med på byvandringen med deltakerne. Ved hjelp av deskriptive feltnotater ble det i den notert ned i grove trekk hva som ble observert under byvandringens ruten (Emerson mfl., 2011:5). Selv om det var utfordrende å notere samtidig som vi gikk, var det ikke umulig. Notatene kunne variere fra egne refleksjoner og tolkninger av paret, til mer konkrete observasjoner som hva deltakerne sa og hvor/hvordan de viste affeksjon for hverandre som å holde hender. Feltnotatene er en metode for å fange opp deltakernes opplevelser, så vel som mine egne observasjoner som forsker. Det finnes ingen 'rett' eller 'gal' måte å skrive feltnotater på (Emerson mfl., 2011:6). De grove feltnotatene fra notatboken ble skrevet ned så raskt som mulig i mer detalj etter byvandringen og intervjuene.

3.5.3 Fordeler og ulemper ved denne metoden

”[Field research involves...] subjecting yourself, your own body and your own personality, and your own social situation, to the set of contingencies that play upon a set of individuals, so that you can physically and ecologically penetrate their circle of response to their social situation, or their work situation, or their ethnic situation”

(Goffman 1989:125).

Det er, som Goffman påpeker, gjennom innlevelsen og deltakelsen i en etnografisk studie at forskeren virkelig får se hvordan deltakerne opplever og reagerer på hendelser. At det er gjennom det å være med og å oppleve dem sammen med deltakerne at forskeren kan observere hva det er som fører til reaksjonene (Emerson mfl., 2011:3). Ettersom jeg selv tilhører gruppen som undersøkes var det ikke vanskelig å sette seg inn i deltakernes opplevelser. Som skrevet tidligere om min rolle, så kan ingen etnografisk forsker være fullstendig nøytral og frakoblet observatør.

Man skal ha i mente at det var ikke mulig å gjenskape byruten i samme form for hvert deltakerpar. Det var uforutsigbarheter, som massive demonstrasjonstog opp Karl Johan da jeg vandret med det ene paret, som førte til at vi tok en parallelgate og da heller fokuserte mer på hvordan Karl Johan opplevdes i intervjuet. Det var ikke optimalt, men slike uforutsigbarheter må man ta høyde for. Forskning handler i stor grad om å kunne takle slike uforutsette hendelser (Tjora, 2017:49). I tillegg foregikk datainnsamlingen på høsten, en årstid hvor det var mye variasjon værmessig, fra sol og 18 grader til regn og snø. Været var med på å

påvirke hvor mange som oppholdt seg i byrommene, som igjen var med på å forme de opplevelsene deltakerne fikk av rommet. Jeg prøvde i den grad det lot seg gjøre å være konsekvent på tidspunktet for datainnsamlingen, at det skulle være ca. like lyst ute. Mange av deltakerne påpekte at byrommene endret seg da det var mørkt, og det å for eksempel gå gjennom Slottsparken i mørket ville oppleves helt annerledes enn på dagtid i lyset. Disse faktorene som er med på å påvirke hvordan byrommet oppfattes, prøvde jeg å holde relativt lik.

3.5.4 Fotooppgaven: deltakernes skeive blikk på byen

Da byvandringens ruten startet fikk deltakerparene instruksjonene for fotooppgaven. Alle parene ble oppfordret til å ta med seg et kamera på gåturen, og flere valgte å anvende kameraet på mobilen deres. Hensikten var å ta bilder av elementer i byrommene som var med på å påvirke deltakernes opplevelse av rommet. Hvorvidt det var fysiske elementer i byrommet som regnbueflagg, eller om det var sammensetningen av mennesker i det byrommet som var med på å påvirke deres opplevelse av stedet, så ønsket jeg at de skulle ta bilde av det. Deltakerne ble bedt om å sende dem til meg i etterkant av observasjon og intervju med en kort kommentar tilhørende hvert enkelt bilde. Jeg valgte å ta i bruk bilder på denne måten for å fange deltakernes blikk, nettopp fordi byromselementene spiller en stor rolle i hvordan stedet oppleves. Det at deltakerne selv tok bilder underveis gjorde at de hadde en 'oppgave' mens vi gikk, som holdt dem mer fokusert på byrommet i stedet for å bare spasere. Da deltakerne tok bilder ble det også en naturlig samtale hvor alle reflekterte over hva det var som ble tatt bilde av og hvorfor. Bildene var ikke personidentifiserbare bilder og har blitt lagret sikkert i forhold til NSDs regler.

3.6 Det kvalitative forskningsintervjuet: dybdeintervju

For å best kunne forstå informantenes egne erfaringer og opplevelser ble det også valgt å ta i bruk et kvalitativt forskningsintervju (Kvale & Brinkmann, 2015:21). Slike intervjuer er en unik samtalemetode som generer empirisk data ved å snakke med personer om deres liv for å se nærmere på nettopp den sosiale verden (Holstein & Gubrium, 2013:67). Sensitiviteten rundt prosjektets tema krevde også at deltakerne hadde mulighet til å utdype mer enn det som kom frem under observasjonene, dermed ble det nødvendig med et dybdeintervju.

3.6.1 Utforming av intervjuguiden

Prosjektet tok i bruk et semi-strukturert intervju, det var derfor viktig å utforme en intervjuguide (se vedlegg). En intervjuguide ser på de sentrale temaene og spørsmål som skal dekke de viktigste områdene studien skal belyse (Dalen, 2011:26). I utformingen av intervjuguiden var det viktig å formulere gode spørsmål som best mulig ville få informantene til å gi svar som belyste de ulike temaene i problemstillingen min (Holstein & Gubrium, 2013:68). Ettersom jeg og deltakerne allerede hadde fått ca. 90 minutter på å 'bryte isen' gjennom byvandringens ruten, var det lett å komme i gang med de mer vanskelige spørsmålene i intervjuene, noe som påvirket strukturen for spørsmålene i guiden. Allikevel startet intervjuet relativt mykt med en form for oppsummering av informasjon rundt deltakernes alder, kjønn, legning, bosted og lignende. Deretter fokuserte intervjuet nærmere på hvor deltakerne bodde, hvor lenge de hadde bodd der og hvorfor de hadde valgt å bosette seg nettopp der. Videre ble det spurt om deltakernes følelse av å være skeiv i Oslo, samt hvilken grad av affeksjon de viste for hverandre offentlig og hvordan de opplevde å gå med kjæresten i Oslo by på en typisk hverdag. Videre ble det en del spørsmål om hvordan de opplevde at andre oppfattet dem, med tematikk rundt 'blikking' og hatkriminalitet av ulike slag. I tillegg ble det spurt hvorvidt de opplevde risiko knyttet til ulike steder i byen, om de fryktet noen og hvor disse evt. oppholdt seg. Da ble det også viktig å snakke om hvordan de blir preget av frykten i hverdagen. Intervjuet ble rundet av mer positivt, hvor det ble snakket om homovennlige steder i byen, påvirkning av regnbueflagg og symboler, Oslo Pride, og tilslutt spurte jeg dem igjen om hvordan de opplevde Oslo som skeiv.

Deltakerne hadde også valget om å kunne tilføye mer avslutningsvis i intervjuet dersom de ønsket det, som flere gjorde. I tillegg til spørsmålene som allerede var fastsatt av intervjuguiden hadde jeg ut ifra feltnotatene ytterligere oppfølgingsspørsmål til flere av deltakerne i intervjuet. Eksempelvis var det flere av deltakerne som gikk hånd i hånd frem til vi kom til ett spesifikt byrom, og i det vi hadde gått gjennom det og inn i et nytt holdt de hender igjen. I stedet for å stille dem slike spørsmål under byvandringens ruten hadde jeg nå i en mer rolig setting der deltakerne allerede var i gang med å svare på slike spørsmål, mulighet til å få svar på hvorfor de gjorde det.

3.6.2 Utførelsen av intervjuene etter byvandringen

Umiddelbart etter byvandringen ble intervjuene utført på en rolig café på Bislett sammen med deltakerparene. Å ha utført observasjonen først gjorde at deltakerne før intervjuet allerede hadde en oppfatning av meg som forsker. Dette påvirket hvordan de valgte å fortelle sine opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015:160). Jeg ønsket ikke å legge skjul på at jeg selv var en del av den skeive minoritetsgruppen og en insider, noe som opplevdes som en fordel i intervjuene. Det at jeg kunne gjenkjenne meg i opplevelsene til deltakerne gjorde at de ønsket å utdype sine fortellinger ytterligere. At deltakerne kunne føle seg hørt og ivaretatt skapte en tillitt og trygghet i intervjuene.

Det ble av tidsmessige hensyn valgt å intervju deltakerne to og to, som viste seg å fungere veldig godt. Det ble også naturlig å gjøre det slik ettersom byvandringens ruten foregikk i par. Å intervju to og to når det kommer til et så sensitivt tema kunne ha ført til at én i forholdet ville tatt mer kontroll og styring, og én ville sagt mindre enn den andre. Dette førte til at min rolle som intervjuer ble mer aktiv, hvor jeg passet på at det ble en balanse i hvor mye hver av deltakerne sa og at begge fikk svare på spørsmålene som ble stilt. Det ble i tillegg avtalt at dersom jeg i etterkant ønsket ytterligere informasjon fra én eller begge av dem, så var det i orden. Intervjuene hadde en lengde på ca. 90-120 minutter.

3.7 Informasjonsskriv og samtykke

”Som hovedregel skal forskningsprosjekter som forutsetter aktiv deltakelse settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke. Den samme regel gjelder forskning som innebærer en viss risiko for belastning på deltakerne. Informantene har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem”.

(NESH 1999, i Tjora, 2017:47)

Informert samtykke betyr at deltakerne informeres om oppgavens formål og hovedtrekkene i designen, samt risikoer og fordeler ved å delta (Kvale & Brinkmann 2015:104). Alle deltakerne hadde før observasjon og intervju samtykket til å delta i prosjektet. De fikk tilsendt et informasjonsskriv som beskrev prosjektets formål samt deltakernes rettigheter, at det var frivillig å delta, hva det ville si å delta og om behandling av personopplysningene deres (se vedlegg). Skrivet inneholdt også en samtykkeerklæring, der deltakerne samtykket til

observasjon og intervju, samt hvordan dataen ble registrert (ved hjelp av notater og lydopptak). Disse samtykkeerklæringene ble signert ved oppmøtet før byvandningsruten.

Etter intervjuet var fullført gjentok jeg deltakernes rettigheter og hva som ville skje med informasjonen jeg nå hadde fått av dem. Jeg fortalte dem om transkriberingsprosessen og sletting av lydopptakene. Jeg gav dem igjen informasjon om at de kunne trekke seg fra studien og/eller legge til eller fjerne informasjon de hadde gitt. Ettersom oppgaven tok for seg et sensitivt tema ble det viktig å minne deltakerne på dette flere ganger.

3.7.1 Å ivareta deltakerne: konfidensialitet

Dette prosjektet tar for seg en problemstilling som er sensitiv, hvor en minoritetsgruppe i samfunnet blir undersøkt. Det er derfor viktig å gjøre noen anonymiseringer for å ivareta deltakernes identitet og privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015:300). Hensikten er å endre informasjonens form uten å endre dens betydning (Kvale & Brinkmann, 2015:300). En av måtene jeg gjør dette på er å omtale alle deltakerne mine som skeive, og ikke 'homofil mann', 'lesbisk kvinne' eller 'deltaker 1, 2, 3 [...] osv.'. Selv om det å nummerere deltakerne i analysen vil kunne vise til variasjon i bruk av sitater fra ulike deltakere, er det som sagt valgt bort for å verne om deltakernes identitet og privatliv. Å beskytte konfidensialiteten til deltakerne ble spesielt nødvendig i transkriberingsprosessen. Allerede da startet arbeidet med å skjule intervjupersonenes identitet (Kvale & Brinkmann, 2015:213).

I sitater fra transkripsjonene i analysekapitlene kommer det ofte ikke frem om deltakerne er skeive menn eller kvinner, dette er fordi både de skeive mennene og de skeive kvinnene delte mange av opplevelsene. Det ble derfor valgt å ikke skille mellom disse med mindre det var nødvendig. En annen grunn er for å ivareta deltakernes personvern gjennom å anonymisere sitatene.

I dette prosjektet har det vært viktig å gjennomføre alle prosedyrene i samsvar med retningslinjene for å verne deltakerne og den informasjonen de har delt med meg. Prosjektet er godkjent av NSD (se vedlegg).

3.8 Analysearbeidet

”Hvordan skal jeg finne en metode for å analysere de 1000 sidene med intervjutranskripsjoner som jeg nå har samlet inn?” (Kvale & Brinkmann, 2015:215)

Selv om jeg ikke satt igjen med 1000 sider, satt jeg allikevel igjen med ca. 100 sider etter å ha fullført feltnotatene og transkriberingen av intervjuene. 100 sider med data som sa noe om hvordan disse skeive deltakerne opplevde Oslos byrom. I tillegg satt jeg igjen med ca. 60 bilder, som ikke skulle bli analysert på samme måte som den skriftlige dataen.

Analysearbeidet startet tidlig, allerede da jeg utformet intervjuguiden var prosessen i gang (Kvale & Brinkmann, 2015:216). Utvelgelsen av spørsmålene og rekkefølgen var med på å forme strukturen og veien for analysearbeidet. Det var viktig å huske på prosjektets problemstilling, men også finne de svarene som overrasket samtidig som de svarene som gikk igjen og som jeg antok ville komme. Hvordan kunne jeg finne ut hva intervjuene fortalte meg om det jeg ønsket å vite noe om?

3.8.1 Analysemetoden

Under hele utarbeidelsesprosessen av prosjektet har jeg jobbet med en stegvis-deduktiv induktiv metode, også kalt SDI (Tjora, 2017:18), som legger grunnlaget for hvordan analysen utarter seg. SDI modellen har nysgjerrighet som utgangspunkt og generalisering som mål (Tjora, 2017:21). SDI som analysemetode handler om å ha tro på empirien, ta den steg for steg, unngå å ta premature konklusjoner og å opprettholde god systematikk underveis (Tjora, 2017:196).

3.8.2 Transkriberingsprosessen

Som nevnt, ble intervjuene registrert ved hjelp av notater underveis og lydopptak. Dette lydopptaket ble så senere transkribert ved hjelp av transkripsjonsprogrammet HyperTranskribe version 1.6. Transkripsjon er prosessen der forskeren transformere den muntlige intervjusamtalen til en skriftlig tekst, som gjør samtalen tilgjengelig for analyse (Kvale & Brinkmann 2015:204). I denne prosessen, hvor talespråket skal 'oversettes' til skriftspråk, er det en rekke vurderinger og beslutninger i konstruksjonen underveis (Kvale & Brinkmann 2015:204). Det er mye som skjer i løpet av en samtale ansikt til ansikt, som for eksempel hvordan forskeren tolker kroppsspråket og stemmeleiet til informanten. Dette vil

forsvinne i det skriftlige språket. Kvale & Brinkmann viser spesielt til ironi som vil være svært vanskelig å gjengi i en utskrift (2015:205).

For meg var det viktig å transkribere så raskt som mulig etter intervjuet var blitt gjort. Dette var fordi samtalen da lå ferskt i minnet og det var lettere å gjennomføre 'oversettelsen' uten at for mye forsvant i prosessen. Under transkripsjonen blir en rekke spørsmål stilt underveis, som: hvor ordrett skal jeg transkribere? Skal jeg ha med alle "eh" og "mmm" lyder? Skal jeg transkribere alt, til og med det som ikke er relevant for oppgaven (Kvale & Brinkmann 2015:208)? Dette er valg forskeren må ta, der det ikke finnes ett korrekt svar, men hvor forskeren må ta valg ut i fra hva det er transkripsjonen skal brukes til. Med tanke på min problemstilling og analysevalg, bestemte jeg at det ikke var hensiktsmessig å transkribere alt ordrett (som "eh" og liknende). Jeg valgte heller ikke å inkludere det fra intervjuet som gikk utenfor hva som var relevant for oppgaven. Flere av deltakerne snakket med dialekt, og noen på engelsk, dermed som en del av anonymiseringen av deltakerne har alle sitater blitt skrevet ned på bokmål (Tjora, 2017:174).

Transkriberingsprosessen er en tidskrevende del av prosjektet. Hvert intervju tok om lag 6 timer å transkribere ved hjelp av HyperTranscribe som gjorde at arbeidet gikk raskere. Ettersom jeg intervjuet deltakerne i par var det også flere stemmer å arbeide med. Dialekter ble en utfordring, hvor også transkriberingen fikk en oversettelsesdel. Intervjuet ble også gjort på engelsk én gang, som gjorde at arbeidet tok litt lengre tid enn planlagt. I slike oversettelser er det mye data som kan gå tapt, men selv føler jeg at jeg har klart å bevare essensen av hva som ble sagt i intervjuet.

3.8.3 Koding og kategorisering

Koding er det første steget i analysen og viktig for SDI metodens vekt på induksjon (Tjora, 2017:197). Det finnes flere måter å kode den transkriberte teksten på, og SDI modellen bruker ett nivå av koder med mål om å få ut essensen i det empiriske materialet, å redusere volumet på materialet og til sitt å legge til rette for idégenerering på basis av detaljer i empirien (Tjora, 2017:197). Dette er en såkalt "åpen koding". I utarbeidelsen av koder valgte jeg å forholde meg til de kodene som jeg fikk ut fra intervjuguiden med en ordlyd som lå tett på det som ble sagt i deltakerutsagnene fra teksten. Jeg startet med å kode det første intervjuet, de kodene som så ble generert der ble ført videre til neste intervju og så videre, til jeg satt

igjen med en liste av koder (Tjora, 2017:198). Jeg var ikke bekymret over å få en for lang liste, ettersom dette var en bearbeidelsesprosess som handlet om å sortere den mengden av data jeg hadde. Fordi jeg foretrekker å kode mitt eget datamateriale i farger, gjorde jeg det. For meg blir det da lettere å holde oversikt over kodene i et større materiale slik som dette. Under kodingen var det viktig å finne hva det var i datamaterialet som overrasket meg så vel som det som ikke gjorde det.

3.8.4 Deltakernes identitetsindikatorer i oppgaven: 'I, A og B'

Ettersom jeg har valgt å vektlegge deltakernes konfidensialitet, har dette påvirket hvordan jeg velger å fremstille deltakerne i analysekapitlene. Jeg har allerede nevnt at alle deltakerne refereres til som kun 'skeiv', men når jeg trekker frem sitater der det er en samtale mellom deltakerparene og meg som forsker har jeg valgt å skille dem på denne måten; bokstaven 'I' står for intervjuer, og bokstavene 'A' og 'B' representerer hver for seg én i deltakerparene som sier noe i det sitatet.

4 Oslos byrom som skeiv

”Det å være skeiv i Oslo gir deg en berg-og dalbane av opplevelser”.

Utsagnet kom etter den 90 minutters lange byvandningsruten fra en av de kvinnelige skeive deltakerne i prosjektet. Hun, som alle både skeive menn og kvinner i dette prosjektet påpeker, at det er stort mangfold i Oslos byrom, som fører til en berg-og-dalbane av opplevelser for dem. Ikke den type berg-og-dalbane som er på Tusenfryd. Hvorfor oppleves byrommene så svingende? Jo, fordi de er skeive. Den er ingen tvil om at Oslo er en by med mye mangfold og i likhet med andre grupper i samfunnet, finner jeg at også skeive påvirkes av dette mangfoldet og er med på å opprettholde den og reprodusere det. Dette prosjektet har utforsket og undersøkt hvordan Oslos ulike byrom oppleves for skeive, og derfor ønsker jeg først å fremstille disse rommene før jeg går fatt på hvordan de oppleves og hvorfor deltakerne selv mener de har disse opplevelsene.

Dette kapittelet gir et inntrykk av hvordan Oslos byrom oppleves for skeive på en generell basis. I tillegg beskrives det hvorfor Oslo oppfattes som en by hvor skeive får en berg-og dalbane av opplevelser ut ifra hvilket rom de oppholder seg i.

4.1 Seksualitet og Oslo by

”Hvordan er det å være skeiv i Oslo?” Et så enkelt, men likevel komplekst spørsmål ble det underliggende spørsmålet i intervjuene mine. Den generelle oppfatningen alle de skeive deltakerne, både kvinner og menn, hadde av Oslo som by var; at det var en av de beste byene å bo i som skeiv, at de ikke hadde noe å klage på, at Oslo var en åpen by, og at man følte seg trygg og akseptert for den man er. Allikevel, dersom jeg spurte om dette gjaldt hele Oslo begynte de aller fleste å tvile og undre seg over dette, noe som førte til et nytt svar: det er forskjeller innad i byen. Det er klart at Oslo kan oppfattes slik også for heterofile menn og kvinner, derfor er det viktig å se på nettopp hva det er som gjør at skeive kan oppleve denne ulikheten annerledes.

4.1.1 Den heteronormative hverdagen i Oslo

By og rom blir ofte forstått ut fra et heteroseksuelt perspektiv, som det ble skrevet om i kapittel 2. Ofte er byrom ment til å bli brukt av to mennesker som er mann og kvinne, som viser passende kjønnsadferd (feminin og maskulin), og som blir forstått som mennesker som tiltrekkes av det motsatte kjønn (Brown & Browne, 2016:1). Heteronormativitet refererer til når kjønn og seksualitet er sammenflettet på en måte der det heteroseksuelle skaper normen for samfunnet (Brown & Browne, 2016:1). Oslo er en by der det å være heteroseksuell/'straight' oppleves som det naturlige i byen. Alt ligger også til rette for at det er slik det skal være. En plakat med teksten "romantisk spa-opphold med kjæresten?" viser neppe bilder av to jenter eller to menn som ser dypt inn i øynene til hverandre mens de sitter i et varmt boblebad. "Gratulerer til brudeparet" med en silhuett av en mann i dress og en kvinne i kjole, er heller ikke noe som vil passe seg i et såkalt homobryllup. Bare det å gå en tur hvor skeive møter på utallige heterofile par som holder hender. Alt dette er med på å minne skeive om at de er annerledes, det at deres seksualitet ikke er dominerende hegemonisk og at de er en minoritet.

"Jeg møtte på en annen form for hverdagsproblematikk enn da jeg ikke var skeiv, min verden ble litt annerledes og plutselig var det mer jeg måtte tenke på fordi jeg var blitt skeiv, åpent skeiv da."

Denne deltakeren var en av flere som 'kom ut av skapet' i 20-årene og fortalte om hvordan det var å gå fra majoritet til minoritet, og beskriver det som frustrerende. For deltakere som tilsynelatende har levd som heterofile og opplevd de mulige fordelene det er ved å være straight gjør at kanskje disse deltakerne er de som er mest frustrert over heteronormativitet. Heteroseksualiteten er akseptert som normalen og derfor også mer eller mindre usynlig nettopp for heteroseksuelle. Derimot så ser homoseksuelle heteroseksualitet overalt som gjør at skeive kan føle seg malplassert (Cresswell, 2015:167). Denne følelsen, som også kan sammenlignes med å føle seg underlegen kan føre til minoritetsstress hos skeive menn og kvinner i Oslo (DiPlacido, 1998:139) Årsaken til minoritetsstress, som har blitt nevnt tidligere i det teoretiske rammeverket, er den underlegne statusen som tilskrives en bestemt gruppe for egenskaper utenfor individets kontroll, her på grunn av seksuell legning (DiPlacido, 1998:139).

Hvordan andre reagerer på at du som skeiv oppfattes som avvikende fra den heteronormative normalen er også en del av skeives hverdag i Oslo. Om det er det at skeive møter på noen som rister på hodet, stygge blikk, noen som sier ”fysj” eller om det er mer ekstreme former for hatkriminalitet så er dette for mange skeive en del av deres hverdag. Dette er noe jeg tar for meg mer i kapittel 5 og 6.

4.1.2 ”Homonormative” dager i Oslo

”Oslo blir litt skeivere. Det er mye hyggeligere å gå hånd i hånd. Det er sommer og det er varmt, folk er glade og det er regnbueflagg overalt. Det er en veldig glad uke, en festuke.” (Skeiv deltaker om Pride)

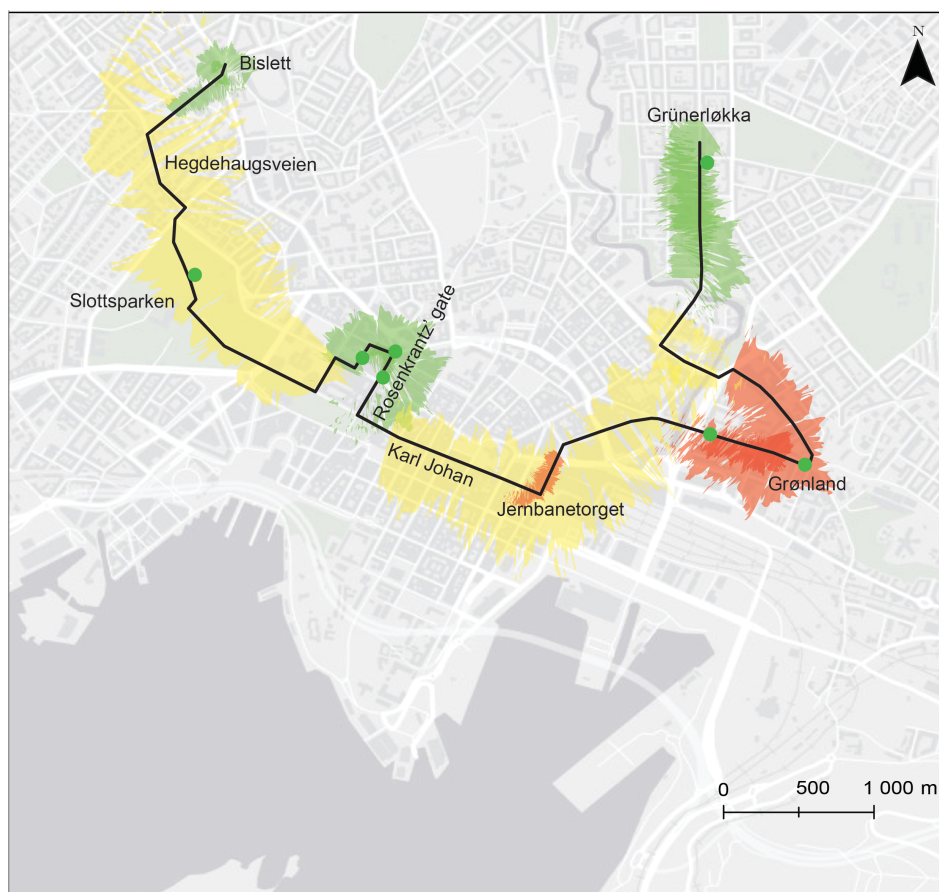
Den siste uken i juni hvert år arrangeres Oslo Pride av Foreningen FRI, en feiring av skeiv kjærlighet og det mangfoldet vi har i samfunnet vårt. Youngstorget byr på skeiv kunst og en rekke debatter, og Spikersuppa fylles med musikk fra ulike artister. Butikkvinduer fylles av regnbuefarger, gatene fylles med Pride-flagg og plutselig strømmer det skeive til fra alle landets kanter for å få med seg feiringen i Oslo.

”Resten av året er vi mer eller mindre alene i byrommene, det er veldig sjeldent man ser andre par som er skeive. Men en gang i året så får vi også kjenne på hvordan det er å være en majoritet som en minoritetsgruppe.” (Skeiv deltaker om Pride)

Det å ha en følelse av tilhørighet er en sentral del i det å være en del av et inkluderende samfunn. Som Cresswell nevner, så vil det at skeive ser heteroseksuelle til en konstant tid gjøre at man føler seg malplassert i følge hans ’in place/out of place’ teori som ble mer utdypet i kapittel 2 (Cresswell, 2016:167). Det som denne deltakeren beskriver er at under Oslo Pride i Spikersuppa så skjer det et skifte. Hva som oppleves som normen i rommet endres, det ellers heteronormative rommet gjøres om til et homonormativt rom under Pride. Ved at normen skiftes er det heller ikke så rart at rommene oppleves mer positive og at det fremmer en økt synlighet av skeiv kjærlighet i byen.

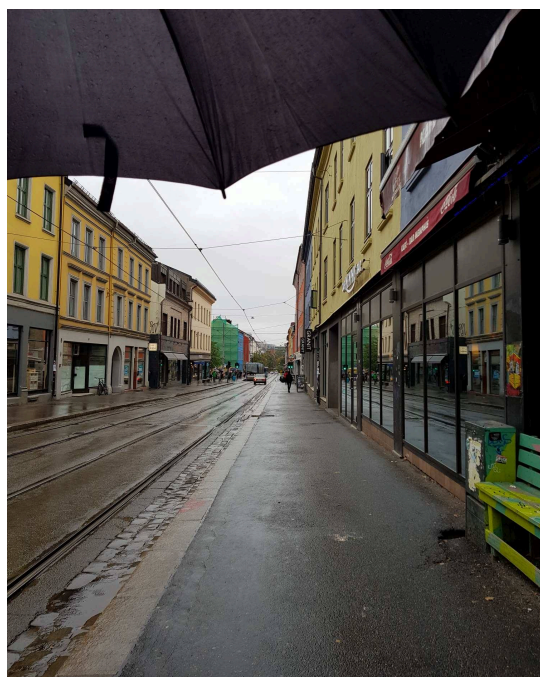
4.2 Byrommene og sonene

Oslo er en mangfoldig by med mye variasjon i bydelenes utforming og blant dens beboere, som reflekteres i de ulike byrommene. Dette prosjektet har ikke hatt et fokus på hele byen, men har tatt for seg sentrumsdelen av byen og spesielt 8 områder blir fokusert på; (1) Grünerløkka, (2) Grønland, (3) Jernbanetorget, (4) Karl Johan, (5) Rosenkrantz' Gate, (6) Slottsparken, (7) Hegdehaugsveien og (8) Bislett. Dette er områder byvandringens ruten går gjennom, som i tillegg blir nevnt av deltakerne i intervjuene og derfor er det ønskelig å deskriptivt presentere disse rommene. Kartet (OpenStreetMap) som fremstilles inneholder byvandringens ruten (svart strek) med de rommene som nevnes hyppig i oppgaven, samt fargelagte soner i grønt, gult og rødt. I korte trekk så er grønn sone = god/trygg/aksept-sone, gul sone = ok-sone, rød sone = utrygg/ukomfortabel/ubehagelig/ikke-aksept sone. Disse sonene er resultatet av hva deltakerne selv har fortalt om opplevelsene deres av byrommene i intervjuene, men også de observasjonene jeg har gjort meg om deltakerne under byvandringen. Resultatet er ikke et kart som har tydelige grenser for hvor sonene begynner eller slutter, men er heller en indikasjon på hvordan skeive opplever berg-og-dalbane byen Oslo. Dette er på ingen måter en fasit for hvordan *alle* skeive opplever Oslo, men for mine deltakere vil jeg si kartet reflekterer godt hvordan de opplevde byen.

4.2.1 Grünerløkka

Grünerløkka eller 'Løkka' som noen kaller den, er tilholdsstedet for byens åpensinnede befolkning. Her bor byens hippier, hipstere, de som kjemper for alles rettigheter (til og med potetens), her bor studenter, kunstnere og mange fler. Her oppfattes diskriminering og hat som 'ukult'. På Grünerløkka tar man i mot 'annerledeshet' med åpne og aksepterende armer, for her er det et mangfold av mennesker. Med andre ord, her er det godt å være skeiv! Løkka preges av mange utesteder og caféer, det er mye farger i byrommet og mangel på kjøpesentre gjør gatene livligere. Deltakerne opplevde Løkka som et "sted for dem, hvor de kunne slappe av og være seg selv uten å titte over skuldrene sine."

4.2.2 Grønland

Grønland er en del av bydelen Gamle Oslo og ligger litt øst i indre by. Grønland er et område som preges av et større antall innvandrere med en kultur, religion og væremåte som spesielt skiller seg fra beboerne på Frogner, men også den alminnelige og tradisjonelle nordmann. Gamle Oslos største "innvandrerkategori" er fra Somalia (Andersen, et.al. 2017:193). På mange måter kan Grønland bli sammenlignet med Said's eksotiske og mystiske orient, men kun fordi det er det stikk motsatte av den verden som er på vestkanten. Det er store kontraster både mellom og i Oslos bydeler, og disse kontrastene er med på å påvirke oss. Til tross for at store deler av Grønland opplevdes likt for deltakerne, så var det steder som skilte seg ut for dem. Flere deltakere påpekte hvor mye utestedet Dattera til Hagen pekte seg ut fordi stedet tiltrekkes av et klientell som skiller seg fra resten av Grønland. De som

oppholder seg her er i større grad avslappet og åpne personer, mente deltakerne. Stedet er også svært inviterende for mange av deltakerne på grunn av kraftig fargebruk. Dette er noe jeg vil komme tilbake til.

4.2.3 Jernbanetorget

Byens kollektive knutepunkt også for gjennomreisende til andre steder i landet. Et rush av mennesker som kommer og går. Det eneste faste innslaget er byens tiggere og rusmisbrukere, alt annet byttes ut med jevne mellomrom. Med det mener jeg at det ikke er noen forutsigbarhet knyttet til de menneskene man møter på i dette byrommet. Du vet ikke hvem de er, hva de mener eller hvilke holdninger de har mot spesielt skeive. Det var svært mange deltakere som uttrykte stor utrygghet knyttet til Jernbanetorget nettopp fordi det er et uforutsigbart byrom.

4.2.4 Karl Johan

Byens turister lokkes til Karl Johan året rundt. I tillegg til å være byens hovedgate byr den ikke bare på mange barer, klubber, caféer, restauranter men også på severdigheter som Stortinget og Slottet. For en del av deltakerne i prosjektet oppfattes Karl Johan som en plattform hvor de ønsker å vise byens turister at ”her er det greit å være skeiv”, gjennom å holde hender langs Oslo promenadegate.

4.2.5 Rosenkrantz' Gate

Rosenkrantz' gate eller ”homogata” som en av deltakerne kalte den, er gaten for tre av byens homofile utesteder, de eneste som fronter seg som homosteder i Oslo. London Pub er byens eldste homosted, og har siden 1979 vært et tilholdssted for homofile menn, lesbiske kvinner og andre skeive. Stedet er svært synlig, med et stort regnbueflagg vaiende over inngangen. Utestedet Elsker er en klubb der alle og alle former for kjønnsuttrykk er tillatt i dens treetasjes bygg. Elsker er et nokså anonymt sted, med verken flagg eller skilt ved inngangen,

allikevel vet mesteparten av byens skeive hvor den ligger. Cæsar Bar og Café ligger rett ved Tinghuset og regnbuefargene er en del av Cæsars logo og dermed mer synlig enn Elsker. Dette er et relativt nytt homosted i Oslo. I Rosenkrantz' gate lå det tidligere i tillegg to andre homosteder men som har lagt ned. Disse tre homostedene er med på å fylle dette byrommet med mange skeive, spesielt på kveldstid, og dette blir de skeives byrom.

4.2.6 Slottet og Slottsparken

”Nordmenn er jenter som er glad i jenter, gutter som er glad i gutter, og jenter og gutter som er glad i hverandre.” sa H.M. Kongen under talen til hagefesten i Slottsparken 1.september 2016. Siden da har flere skeive uttrykt sin kjærlighet til H.M. Kongen og resten av kongehuset for deres støtte til homofile i Norge. I Slottsparken har Prinsesse Ingrid Alexandra en Skulpturpark, og i denne er det en skulptur med navnet Rogbiff som er formgitt av to 6.klassinger Emilie Forsmo Bratberg og Kaisa Øksedahl. Skulpturen er utformet som en regnbue, derav navnet. Denne regnbuen ble et av de større høyde-punktene under byvandringruten for deltakerne mine.

Allikevel mente mange deltakere også at Slottsparken var et utrygt sted å oppholde seg på, noe sikkert mange heterofile og kanskje spesielt kvinner også er enig i. Parken, sa de, er skumlest på kveldstid. Samtidig er det flere som sier de slapper mer av i grønne byrom som parker og opplever Slottsparken som et bra sted for skeive. Her var det en del delte meninger, men alle var enige om at Rogbiff gav dem en positiv opplevelse.

4.2.7 Hegdehaugsveien

Bak Slottet og opp mot Majorstuen ligger Hegdehaugsveien som baner vei til Bogstadveien, vestkantens hovedgate. Dette området har mange villaer og eneboliger som ligger i Frogner bydel. I likhet med Karl Johan er også dette en typisk shoppinggate og gågate i Oslo, hvor det er mange eksklusive butikker som tiltrekker de i byen med en lommebok som kan matche prisene. En av deltakerne mine sa rett ut at her følte han seg ikke velkommen som skeiv mann. ”Vestkanten er på en måte det mest heteronormative området i Oslo”, med lite rom for skeive eller andre minoriteter. Samtidig var det ingen av deltakerne som følte seg utrygge i dette området. ”Her er folk for fromme og fancy til å gidde å bry seg om skeive” avsluttet en skeiv deltaker med å si.

4.2.8 Bislett

Bislett er et godt kjent område i Oslo, kanskje først og fremst for Bislett Stadion. Hvis vi ser bort i fra idrett, så er Oslo Met og UiO ikke langt unna og området preges derfor av mange studenter og unge voksne. Flere deltakere har sammenlignet Bislett med Grünerløkka, som et sted der det er stor aksept for homofili og at det er et trygt sted å kunne uttrykke skeiv kjærlighet på. Dermed er området blitt kategorisert som en grønn sone.

4.3 Straighten up! Forhåndsregler på Grønland

Den store røde flekken på kartet, på s. 35, det er Grønland. Det er rødt fordi deltakerne hadde mange negative opplevelser knyttet til dette byrommet. Flere av deltakerne sier at de

opplever stedet som ubehagelig fordi de er skeive, som gjør dem ukomfortable og utrygge i dette byrommet. Deltakerne har både egne erfaringer og inntrykk som er med på å forme opplevelsen de har av rommet. Dette ble gjenspeilet i at ingen deltakere viste noen form for affeksjon for hverandre her (f.eks. holde hender) under byvandringensruten. Noen av deltakerne fortalte at de ikke gjorde det fordi de ikke ønsket å provosere noen i tillegg til at det føltes utrygt. For noen oppleves Grønland såpass ukomfortabelt at flere sier de aktivt holder seg unna stedet, i tillegg til å konsekvent utelukke dette stedet som boligområde.

”De lever jo i sin egen verden på Grønland. Jeg fikk stygge blikk og kommentarer hele tiden, da jeg skulle hjem i leiligheten min da jeg bodde på Grønland. Sånn skal det ikke være der man bor. Det er en grunn til at jeg ikke bor der mer for å si det sånn. Det er det eneste stedet i Oslo hvor jeg ikke føler at jeg er velkommen.”

For noen år siden var det flere artikler fra Dagbladet, Aftenposten og NRK der beboere på Grønland og Tøyen kom med utsagn om deres syn på homofili. Overskrifter som ”homofili er ikke tillatt på Tøyen” og ”homofile bør ikke holde hender på Grønland” ble resultatet. Men hva blir konsekvensene av slike medieartikler som fremstiller et bilde av et byrom i Oslo? Hva skjer når Aslam går ut i Dagbladet og sier han blir sint av å se homofile menn holder hender på Grønland og at de bør innrette seg bydelen, i tillegg har han også et dypt ønske om at homofili bør være forbudt i hans bydel. Noe av det som skjer er at andre beboere på Grønland og Tøyen får forsvart sitt homofiendtlige syn, som rettferdiggjør deres hat mot homofili, kanskje til og med blir det oppfordret til det. På den andre siden får også homofile bekreftet sin frykt om Grønland som område, som gjør at de i større grad unngår byrommet i frykt for hatkriminalitet.

”På Grønland så kan jeg tenke at det kan være flere fordommer mot folk som meg, som er skeive. Det er det jeg tenker. Det er en fordom jeg har mot de som bor der.”

Som denne deltakeren ærlig innrømmer, så har hun fordommer mot beboere på Grønland fordi hun antar at de har fordommer mot henne som skeiv kvinne. Videre fortalte hun at hun også var en av dem som både unngikk Grønland og som heller ikke ønsket å bo der fordi hun er skeiv.

”På Grønland er det mest folk som kommer fra steder der homofili er straffbart. Hadde vi vært i deres land hadde jo alle vi tre vært i big trouble. Så det er ikke så rart at det er ubehagelig på Grønland, spesielt når mange mener det samme og backer hverandre. De som henger utenfor moskeen holder jeg meg unna”.

Større deler av beboerne på Grønland er muslimske troende, og mange beboere kommer fra lukkede land der det er lite plass for blant annet kvinners rettigheter og homofili. Flere av dem har dermed ikke blitt eksponert for homofile og lesbiske på likhet med beboerne på Grünerløkka.

”Hele vestkanten er egentlig trygt. Det er slemt å legge alt på Grønland, men det er jo en grunn til at jeg ikke bor der og ikke ønsker å bo der heller. Oslo er jo en veldig inkluderende by for skeive generelt, men innad i byen så er det mye ulikheter. Egentlig så synes jeg Grønland er kjempe fint, og jeg trivdes med å bo der, og ville bodd der hvis jeg ikke var skeiv.”

4.4 ”Homogata”

”Det er viktig med skeive steder når man er skeiv, som en minoritet.”

Oslo er en liten by i forhold til andre storbyer der homofile kan ha en større plass i byrommene. Oslo kan f.eks. ikke sammenlignes med San Fransisco der Castro distriktet er på mange måter de skeives hovedstad på verdensbasis. Det finnes ikke et eget skeivt nabolag i Oslo der de fleste husstandene består av en skeiv familiesammensetning, Oslo har heller ikke overgangsfelt i regnbueflaggets farger. Derimot, det Oslo har er et lite område sentralt der byens offisielle skeive utesteder ligger. Dette byrommet har en av deltaker valgt å kalle ”homogata”. Den består som sagt av Rosenkrantz’ gate til høyre for Karl Johan opp mot Tinghuset og rundt Sehesteds gate, og inkluderer de tre utestedene London, Elsker og Cæsar.

Når skeive går hånd i hånd på Grønland er det ikke uvanlig at de får stygge blikk og kommentarer, nettopp fordi mange mener at Grønland ikke er et sted hvor skeive hører til og hvor det å vise skeiv kjærlighet bryter med de normene og holdningene i det byrommet. Det er ikke plass til skeivhet på et sted som Grønland. Derimot, i Oslos homogate er det nesten

forventet å se skeiv affeksjon, nettopp fordi dette er en plass for skeivhet og hvor skeive har oppholdssted i Oslo. De normative forventningene knyttet til sted og plass er med på å forme byrommene og gi dem særegne egenskaper som homogata i Oslo hvor f.eks. skeiv affeksjon er passende adferd og akseptert som en del av normalen (Cresswell, 1996:8).

4.5 Hvordan fange en homo?

Under byvandreringsruten var det flere spesifikke steder og elementer i byrommene som fanget deltakernes oppmerksomhet og som påvirket deres opplevelse av byrommet. Hvilke elementer er det deltakerne mener lokker dem til bestemte byrom? Hva er det med disse elementene og stedene som gjør at flere av deltakerne peker ut disse og påvirker dem på denne måte? De ti grønne prikkene som er plassert på kartet over Oslo sentrum sier noe om hvor disse stedene er, men jeg ønsker å si noe mer om disse stedene og hva som kjennetegner dem. Tidligere har jeg skrevet om noen av dem; de tre prikkene i Rosenkrantz' gate representerer London, Elsker i

tillegg til Cæsar Café og Bar, prikken i slottsparken representerer Roggbif skulpturen, en av prikkene på Grønland er utestedet Dattera Til Hagen. Derimot så er det noen steder og elementer jeg ennå ikke har nevnt. I Nordbygata på Grønland, blant kjedelige murbygg ligger den fargerike Mosaikk Barnehage, en barnehage som er flerkulturell og har en islamsk formålsparagraf, men dette er ikke noe noen av deltakerne visste.

”Dette bygget appellerte til meg med en gang pga. fargene, men da jeg fant ut at det var en muslimsk barnehage så begynte jeg også å tenke på mangfoldet i Oslo. Jeg hadde ikke trodd at en muslimsk barnehage skulle appellere til meg.”

(skeiv deltaker om Mosaikk Barnehage)

Går du langs Grønland og mot Vaterlands Bro ved Olafiagangen ser du noen stolper som henger på en veibro, disse stolpene er i regnbuefargene. Alle deltakerne har lagt merke til og sagt noe om disse, kanskje fordi de er i regnbuefargene som også er de homofile farger. Hvordan påvirker disse stolpene deltakernes opplevelse av Grønland som byrom? Flere sier at det er med på å gi dem en god følelse på et sted som ellers er negativt for dem. De sier også at det er viktig med slike symboler som sier noe om inkluderingen, mangfoldet og aksepten som er i Oslo. Andre sier at slik eksponering er spesielt viktig i byrom der det er mye homonegativitet, fordi det kan være med på å endre holdninger på Grønland. Derimot så var det én homofil deltaker som fikk en sterk og negativ reaksjon, han ble sint fordi disse stolpene var feilplassert: ”stolpene burde vært plassert i områder der homofile ferdes, altså rundt London og Elsker”. Selv visste jeg lite om historien rundt disse stolpene, hvorfor regnbuefarger og hvorfor der? Hva var hensikten? Svaret jeg fikk av Bymiljøetaten var ”Det er kunst. Kunst i forbindelse med moskeen som skal vise retningen til Mekka og forsterke lyden av bønn”. For noen av deltakerne var dette svaret overraskende, på en måte så var det flott at man i dette tilfellet kunne forstå kunsten som en sammenslåing av skeivhet og islam. Samtidig så kan det fremme ytterligere provokasjoner hos både muslimer og homofile. Hvis mange muslimer vet om bakgrunnen for stolpene ville de da ha ønsket å malt dem i en annen farge? En deltaker sa ”jeg synes det er rart å bruke homofile farger for at muslimer skal be sine bønner, og legge skam på homofile i sine bønner”. Rachel Cook, sier at ”kunst kan spille en viktig rolle i hvordan man lager sted” og i den sens også hvordan det oppleves (Cresswell,

2015:152). Det blir kanskje slik når man er skeiv i heteronormative Oslo og aldri får oppleve at noe er laget for dem som er en minoritet. Kanskje det er godt å tro at dette er et skeivt symbol som ønsker å forskere lyden av skeivhet gjennom et ellers homonegativt byrom, i håp om at dette kan bli et homopositivt byrom?

4.6 Oslo: Berg-og dalbanebyen

Det er ingen tvil om at Oslo er en delt by (Andersen et. al. 2017:192). En t-bane reise gjennom Oslos vest til Oslos øst er en av mange måter å se hvor tydelig den sosiale ulikheten er geografisk basert (Ljunggren, 2017:13).

Nettopp fordi Oslo by er såpass delt, vil det i større grad oppstå områder/grupperinger der man vil finne mange likheter innen alt fra utdanningsnivå, inntektsnivå men også med hensyn til verdier, normer og holdninger. Dette er kanskje noe man ikke tenker så mye over hvis man er en hvit mann eller kvinne, men som en minoritet vil man kunne oppfatte disse områdene på en helt annen måte. Byrom formes av de som oppholder seg der og de som bor der, og hvem rommene er ment for. Ettersom Oslo er en heteronormativ by er det lite rom for homonormative rom, men det finnes som sagt noen. I likhet med andre ting styres alle i stor grad av de erfaringene vi gjør oss i hverdagen, og for skeive er det viktig å finne trygge rom der de kan være seg selv uten å være redd for å ha negative opplevelser.

Dette kapittelet har analysert hvordan byrommene oppleves ut ifra deltakernes bilder, observasjoner og fortellinger gjennom intervjuene. Kartet som er blitt utformet etter funnene i datamaterialet illustrer hvordan byrommene oppleves. Det er områder som føles trygge og utrygge, flere deltakere sier de unngår deler av byen som fører til at de bosetter seg på andre steder. Det at skeive unngår å bosette og bevege seg på steder, kan i seg selv bidra til en reproduksjon av opplevelsene skeive har av rommene. Konsekvensene av dette er at områdene der det er lite skeiv synlighet, kan føre til at skeive blir en mystisk og ukjent gruppe som det kanskje ikke er så rart flere har fordommer mot. På den andre siden så oppstår det da også områder som oppleves som svært trygge og aksepterende, som Grünerløkka og "homogata". I de kommende kapitlene ønsker jeg å drøfte hvorfor deltakerne opplever det de gjør hvor.

5 Skeiv – Skeivere – Skeivest

Hvordan skeive opplever Oslos byrom blir i stor grad også påvirket av hvordan andre opplever dem i byrommene. Hvordan andre opplever skeive vil variere ut i fra hvor synlige skeive personer er eller velger å være i de enkelte byrommene. Her spiller de tradisjonelle stereotypiske oppfatningene, om hvordan og hvem en lesbisk kvinne og en homofil mann egentlig er, en stor rolle. Hvordan ellers skal andre kunne sette deltakerne i bås som skeiv kvinne eller skeiv mann? Skeive kan i stor grad selv regulere deres egen synlighet ved å ta enkelte valg i hverdagen som er med på å kommunisere til andre at de er eller ikke er skeive (Goffman, 1990 [1963]:64). Samtidig som skeive selv kan regulere deres egen 'skeivhet' vil også Oslos byrom være med på å gjøre det samme. Byrom kan fungere som begrensende eller forsterkende på deltakernes synlige skeive identiteter. Mye av dette bygger på hvordan de allerede opplever byrommene, som skrevet om i forrige kapittel. Flere av deltakerne i prosjektet nevner Rosenkrantz' Gate som "homogata", som et trygt og aksepterende sted for skeive. Et sted hvor de for eksempel også vil kunne uttrykke deres skeive identitet i større grad. Derimot, Grønland og Jernbanetorget, oppleves som utrygge og ikke like aksepterende som andre steder i byen. I disse byrommene vil skeive i større grad begrense sin skeive identitet og dens uttrykk fordi mange er engstelige for å få negative reaksjoner. Byrom der den øvrige befolkningen forventer å se skeive, er som Cresswell påpeker, også med på å gjøre at skeive lettere oppfattes som skeive fordi rammene og konteksten legger til rette for det (Cresswell, 2015:167). Det forventes for eksempel å se skeive på skeive utesteder. Slik vil det også fungere i byrom hvor skeive ikke forventes å være.

Dette kapitlet vil ta for seg de stereotypiske oppfatningene av skeive personer og hvordan noen skeive selv kan ta spesifikke valg for å enten begrense eller forsterke sin skeivhet knyttet til ulike byrom i Oslo. I tillegg skrives det om hvordan det er å være skeiv men samtidig ikke passe inn i stereotypiene, og om hvilke fordeler og ulemper det har for deltakerne i prosjektet. Til slutt vil jeg beskrive nærmere hvilke byrom som virker begrensende og forsterkende av skeiv identitet hos prosjektets deltakere ut i fra de byrommene som ble beskrevet i kapittel fire.

5.1 Skeiv identitet og graden av den

”Jeg tror det er noe med når du drar på et skeivt sted, så blir man veldig bevisst på at man er skeiv. At man tenker veldig over hvordan man er. Jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det. Sånn når jeg går rundt i byen så tenker jeg ikke så mye over at jeg er skeiv, men hvis jeg drar til et skeivt sted så kjenner jeg veldig på det at det er tydelig at jeg er skeiv. Jeg får blikk fra andre jenter og sånt, man blir veldig skeiv når man drar på skeive steder.”

Som denne deltakeren indikerer, så synes det som det finnes en skala av eller gradering av skeivhet, hvor det er mulig som skeiv å føle seg skeivere i Oslos skeiveste rom.

Forventningene man har knyttet til rom er med på å forme rommet og skape særegne egenskaper i rommet (Cresswell, 1996:8). I dette tilfellet gjelder det, som denne deltakeren påpeker, forventninger knyttet til skeives ”skeivhet” når de oppholder seg på skeive steder i Oslo. Derfor blir det i denne oppgaven også viktig å analysere skeiv identitet og hvordan deltakerne velger å fremstille seg selv som skeive i de ulike byrommene i Oslo. Identiteter utvikles gjennom personlige prosesser der man konstruerer og rekonstruerer hva man er i forhold til dem man omgås og det samfunnet man er en del av (Ohnstad, 2009:28).

Konsekvensene av dette er at byrom er med på å påvirke deltakernes skeive identiteter gjennom å forsterke og begrense den i noen byrom. For å kunne forstå graden av skeivhet må de tradisjonelle stereotypiske forventningene knyttet til skeive personer først presenteres.

5.1.1 ’Butch’, ’Femme’ og ’Masc’

Skeive er i ulik grad opptatt av ’hvilken type skeive’ de er, og svært ofte blir skeive stereotypisk inndelt i ulike kjønnsroller og forventningene knyttet til disse. Inndelingen foretas av både heterofile og skeive. Disse inndelingene referer til identitetskjennetegn som er med på å si noe om hvilken type skeiv mann eller kvinne de er. Kategoriseringen bygger mye på de heterofiles kjønnsrolleforventninger, og i hvilken grad skeive bryter med eller passer inn i denne normen.

I likhet med kjønnsrolleforventninger blant skeive er det også forventninger knyttet til kjønnsrollene blant heterofile. Som en skeiv person selv har jeg blitt godt kjent med både hvordan skeive personer definerer seg selv, men jeg har også blitt kjent med hvordan heterofile velger å kategorisere skeive personer. Disse kategoriseringene av skeive kvinner og

menn bygger derfor på disse erfaringene. Lesbiske kvinner blir gjerne inndelt i hovedsakelig to stereotypiske kjønnsrolle kategorier; ”butch” og ”femme”. Førstnevnte er den fremstillingen mange heterofile har av lesbiske kvinner, at de fremstår som maskuline med kort hår (gjærne farget), piercinger, tatoveringer og mannlig kledd. I tillegg til det ytre vil en ’butch’ ha en adferd og oppførsel tilnærmet det det vil si er stereotypisk mann eller det å være maskulin. Å være en ”femme” lesbisk kvinne vil si i det ytre å fremstå som en feminin kvinne i tillegg til det å ha en feminin oppførsel, mye lik den heterofile normen om hvordan kvinnen bør være. Det å være en ’femme’ er noe som har fått mer oppmerksomhet de siste årene, hvor flere lesbiske kvinner har uttalt seg i medier om hvordan det som en feminin kvinne er fullt mulig å være lesbisk, til tross for at man ikke oppfyller de stereotypiske kravene for en lesbisk kvinne. Disse kvinnene uttaler seg om hvordan de som en typisk ’femme’ slet med å komme ut som lesbisk fordi de ikke stemte overens med den stereotypiske ’butche’ skeive kvinnen.

Homofile menn har i likhet med lesbiske kvinner også slike inndelinger, som kalles ’femme’ homofil mann (h) og ’masc’. Sistnevnte er en forkortelse for det engelske ordet ’masculine’ som referer til maskulinitet. Det å være ’masc’ vil si at du fremstår og oppfører deg som en maskulin mann, mye lik heterofile normer for hva en mann er. Å være en ’femme’ homofil mann vil si at du fremstår og oppfører deg feminint. Da jeg spurte en av mine homofile deltakere om han kunne beskrive hva det vil si å være en ’femme’ homofil mann, sa han følgende, ”det er en typisk homo, som du kan se er skeiv”. Både det å være en ’femme’ homofil mann (h) og det å være en ’butch’ lesbisk kvinne er det mange heterofile og skeive vil kunne si er en kategorisering som gjør at de oppfattes som ”veldig homo”. Det er også slik at ’butch’ og ’femme’ (h) er kategoriene som viker mest fra den heteronormative kjønnsrolleoppfatningen og forventningene knyttet til kjønn og identitet. På den måten er det da dem som oppfattes av heterofile som de største normbryterne av kjønn og identitet. Graden av skeivhet vil da representere graden av hvor mye skeive personer bryter med heteronormen. Desto mer skeive bryter med heteronormen, desto mer passer de inn i det jeg vil kalle homonormen.

Det er ikke bare utseende og oppførsel som er med på å definere skeive personer, også deres interesser har mye å si for hvordan andre oppfatter graden av skeivhet. I 2017 kom serien ”Jævla Homo” og i løpet av de første 5 minuttene av episode 1 setter programlederen seg i et butikkvindu på Karl Johan med spørsmålet ”hvem er jeg?” skrevet på glasset litt over han

(NRK, 2017). I første runde får passerende beskjed om at han har en kjæreste som heter Marte, og de skriver på vinduet at han er glad i pizza, god i fotball og liker filmkvelder med kompisene sine. Derimot etter andre runde, hvor de får beskjed om at han har en kjæreste som heter Kenneth, endres svarene totalt. Da ser han på ”paradise hotel” og ”kardashians”, spiser vegetarmat, opptatt av mote og kultur, er drittdårlig i fotball og har hatt sex med 2-3 ganger så mange enn da det ble oppgitt at han hadde en kjæreste som het Marte. Det er tydelig at det er mange forventninger knyttet til det å være en homofil mann i Oslo. Disse forventningene kommer ikke bare fra heterofile, men også fra den skeive subkulturen i Oslo.

’Femme’, ’butch’ og ’masc’ er som sagt de tre hovedkategoriene i inndelingen av skeive. Det er vesentlig å vite at det også finnes flere underkategorier innenfor og mellom disse hovedkategoriene. Flere deltakere definerer seg verken som ’femme’, ’butch’ eller ’masc’ men vil heller plassere seg et sted mellom disse. Noen lesbiske deltakere forteller også om hvordan de selv velger å fremstille seg som ’femme’ én dag og ’butch’ en annen dag. Dette sier noe om hvor flytende disse kategoriene kan være for mange skeive. De er ikke fastbestemte, hvor skeive må være enten eller.

Hos heterofile er det slik også, hvor man avviker mer fra de stereotypiske bildene av 50-talls kvinner og menn. I 2019 er det mange heterofile kvinner som kler seg og oppfører seg som en ’butch’ lesbisk kvinne, uten at de er det. Heterofile menn kan i stor grad gjøre det samme, selv om det for menn kan være mer betente skillelinjer mellom heterofil og homofil, hvor feminin adferd lettere blir stemplet som ’homo’. Den øvrige befolkningens holdninger til personer som bryter med normen for kjønnsuttrykk, som skeiv eller ikke, er fremdeles konservativ. Tall viser at menn reagerer to til tre ganger så negativt på utradisjonelle kjønnsuttrykk hos både menn og kvinner (Anderssen og Slåtten, 2008:58).

5.1.2 Å bryte med homonormen

Det må sies at de skeive kategoriene ikke brukes av alle skeive, og mange liker ikke å sette andre og seg selv i ’bås’ på denne måten. Det holder med at de allerede er i båsen ’skeiv’. På en annen siden synes det også å være trygt med disse stereotypiske skeive uttrykkene, andre vil kunne oppfatte dem som skeiv hvis de ønsker det. Det er slik at skeive også ønsker å vise og uttrykke sin skeivhet. Ikke bare for egen del, men for å signalisere til andre at de er skeive, enten for å bli inkludert i et miljø, eller for å sjekke opp andre skeive.

I: Kan dere kjenne en forskjell på hvordan Oslo oppleves når dere går i par kontra det å gå alene?

A: Jeg tror ikke det er noe annerledes.

B: Nei, enig. Jeg tror kanskje det er mer for menn som ser mer stereotypiske ut, mer feminine. At du ser det i gangen deres. Tanken som slo meg da jeg kom ut, var at jeg ble opptatt av at andre jenter skulle skjønne at jeg likte jenter. Men jeg tror den faller litt fra når du er som oss, når det ikke lyser lesbisk av oss.

A: Neste gang får vi gå med LHBT-flagg på magen! Da ville det vært annerledes.

Et flertall av mine deltakere kunne ikke identifiseres som stereotypiske skeive personer, ikke på måten de fremstiller seg, men allikevel er de skeive. Hvordan er det å være skeiv og ikke passe inn i homonormen for hva det vil si å være skeiv? Som disse lesbiske deltakerne forteller, så er det ikke bare for å vise andre jenter at de liker jenter, men også for å vise at de tilhører en minoritetsgruppe i samfunnet. Deltakerne er også selv klar over hva det vil si å være stereotypisk lesbisk, og er derfor opptatt av hvordan andre oppfatter dem. Det er også tydelig at det å ikke 'lyse lesbisk' var problematisk for deltakeren da hun kom ut av skapet, nettopp fordi hun ikke passet inn i homonormen og ingen andre jenter ville skjønne at hun likte dem. Symboler som LHBTIQ-flagget er en måte å signalisere til andre skeive at de tilhører gruppen, på lik måte som en Brannsupporter har på seg spillerdrakten før kamp for å kunne bli godt mottatt på supporterlinja.

A: når vi er på Elsker eller London så har jeg mer behov for å vise at vi er sammen, at jeg ønsker å vise andre at vi er en del av miljøet og at jeg også synes det er helt ok å vise affeksjon for hverandre selv om vi er skeive.

B: Enig.

A: Hvis vi er på Rebell, og det sitter noen lesbiske ved siden av, så tar jeg kanskje mer på deg, for å vise at jeg også er en del av dette. Jeg tror kanskje jeg overtenker mer, for deg faller det mer naturlig.

For denne deltakeren er det spesielt viktig å vise andre at hun er skeiv for å bli inkludert, og ettersom disse deltakerne verken går med Pride-flagg på magen eller har skrevet "homo" i panna, så er det å vise affeksjon en god måte å signalisere til andre at de er skeive. For kvinner som disse, som det ikke 'lyser lesbisk' av, er det enklere å kunne regulere deres synlighet som lesbisk par, og de har i større grad kontroll over hvem som får informasjon om at de er skeive (Goffman, 1990 [1963]:64). Det kan tenkes at det å ikke være en stereotypisk skeiv person, kan være "enklere" enn for eksempel det å være en stereotypisk homofil mann, som vil kunne oppleve blikk og kommentarer ut i fra hans gange, slik som deltakerne her beskrev. Selv om flere deltakere ikke identifiserer seg som stereotypiske skeive, spurte jeg likevel et annet par om hvor stor plass av deres identitet 'lesbisk' tok opp. Dette førte til en interessant samtale mellom disse skeive kvinnene:

I: Hva med identitet, hvor mye plass tar det å være 'lesbisk'?

A: Jeg tror det er mer for kjæresten min.

B: Altså det tar jo litt plass, noen ganger så påvirker det mye hvordan jeg velger å kle meg og litt væremåte.

A: Ja, og så klart så er det slik at man da går på skeive utesteder og hører på Institusjonen.

B: Ja altså jeg vil si det er 10-20 % av meg som er lesbisk, kanskje 20 hvis jeg er på Elsker. Lesbisk er en del av meg som trigger veldig mye av det jeg gjør, som hvilke filmer jeg velger å se, serier, uteplasser og kanskje andre folk som man er rundt. Det er noe med å være med folk som du har den ene tingen felles med, man har gått igjennom mye av det samme og man har den samme ordboken, samme plasser en går. Alle vet jo hvem Shane er i The L Word, man har fellesnevner.

A: Men det er ÉN fellesnevner, hvorfor denne? Det kunne jo vært mens en liksom.

B: Konfirmasjon, tannregulering (*ler)

A: Men seriøst... De lesbiske på jobben din, hvorfor går dere ikke inn i det at man har felles interesse for den jobben man gjør, i stedet for den lesbiske greia?

B: Det er da det går over fra kollega til venner. Det er noe med dynamikken, jeg går ikke å tar en øl med en straight kollega på Rebell liksom. Jeg vet ikke hva det er, men det ligger på et helt annet plan enn studieinteresser osv.

A: Men hvorfor er denne dominerende? Jeg synes det er veldig rart.

B: Jeg vet ikke, det har bare blitt en gjeng, vi har snakket om alle disse tingene og det har ført til en relasjon som jeg ikke har fått med straighte kollegaer.

Ut i fra denne samtalen kan det synes som om den lesbiske identiteten for denne deltakeren tar opp mye mer enn 10-20%, med tanke på at det påvirker hennes hverdag i stor grad. Den interessen og kunnskapen hun har om skeiv kultur i både Oslo og resten av verden gjør at hun får fellesnevnerne med andre skeive. Fellesnevnerne som kjennetegner skeive som en minoritet, er med på å gjøre at hun knytter sterkere bånd med andre skeive enn det hun ville gjort med heterofile. Relasjonen blir annerledes, som hun forteller. For å passe godt inn i miljøer for skeive kan det antydes at skeive personer også bør ha spesifikke interesser for å få en plass i fellesskapet. Etter å selv ha oppholdt meg mye på skeive utesteder i Oslo, er min erfaring at skeive personer og kanskje spesielt menn, kan gagne av å like for eksempel Melodi Grand Prix (MGP) og den type musikk ettersom det går på repeat på flertallet av skeive steder. Det blir nesten ansett som forræderi å ikke like det, da er du ikke "homo nok" som jeg har fått høre. Eller som disse deltakerne indikerer, at lesbiske i Oslo hører på "Institusjonen", en podcast ledet av flere lesbiske kvinner som snakker om det å være lesbiske. For mange skeive, som en minoritet, som annerledes, som har vanskelig for å passe inn i heteronormative vennegrupper, er det å få en trygg arena og plass i et nettverk viktig. Det kan virke som at det å dra på skeive steder og ha skeive interesser på mange måter er et uttrykk for at mange skeive ønsker å passe inn i homonormens forventninger knyttet til det å være skeiv for å bli godtatt i miljøet.

"Jeg må komme ut gang på gang, på alle nye steder og når jeg møter nye mennesker, noen ganger tenker jeg at det ville vært enklere å bare være og se skikkelig lesbisk ut."

Å ikke passe inn i homonormen er ikke alltid lett, som denne deltakeren beskriver. For denne og flere av deltakerne i prosjektet vil det å ikke være homonormativ føre til andre fordeler og ulemper enn for de som passer inn i homonormen. Blant deltakerne nevnes blant annet ulempen som at de for eksempel ikke er synlige nok ovenfor eget miljø. Disse deltakerne har funnet alternative måter å signalisere til andre om deres skeivhet, som å holde hender og vise skeiv kjærlighet. Dette er en metode som selvsagt er enklere ettersom deltakerne mine allerede er i et skeivt parforhold. Ulempen ved å ikke være synlig nok ovenfor egne, gir også en fordel, nemlig at de ikke er synlige ovenfor den øvrige befolkningen. Å kunne regulere egen skeiv identitet kan være en mulighet som skeiv i Oslo, som jeg nå vil beskrive.

5.2 Oslos byrom forsterker og begrenser skeivhet

”Løkka er liksom 'come as you are'.”

Mange heterofile tar det som en selvfølge å kunne være seg selv og å kunne uttrykke seg som den de er hvor hen de er i Oslo. I forrige kapittel ble det på grunnlag av deltakernes opplevelser laget et kart over soner de opplevde som trygge/utrygge og aksepterende/ikke-aksepterende byrom i Oslo. Disse sonene representerer også i stor grad byrommene skeive føler at de kan være seg selv i og uttrykke den de er ovenfor den øvrige befolkningen. Sonene sier også noe om hvordan skeive opplever at andre oppfatter og møter dem på nettopp dette. Altså på hvilke steder det å være en synlig skeiv kvinne eller mann vil oppfattes som trygt eller ikke. Hvordan andre oppfatter skeive vil variere, som reaksjonene skeive får når de går hånd i hånd i Oslos gater. Oslo har et stort mangfold i dens bydeler og byrom, hvor hvert byrom har sine særegne trekk med hva som er normen og hva som er 'tillatt'. Disse områdene er for en minoritet, ikke bare for skeive, tydeligere enn den er for majoriteten. Ettersom skeive og andre minoriteter på mange måter må forholde seg til byrommenes normer daglig for å kunne passe inn og bevege seg fritt gjennom dem uten trakassering eller lignende.

” Det er steder hvor det er store mengder med folk med forskjellige kulturer og religioner, det er de stedene jeg føler meg mest ukomfortabel. Fordi synet mot homofile er negativt.” (deltaker om Grønland/Tøyen området)

Hvor og hvorvidt homofili oppfattes som stigma eller ikke, er kontekstavhengig (Vassenden & Andersson, 2010:577). Som nevnt tidligere kan 'graden av skeivhet' og hvorvidt skeive passer inn i en stereotypisk oppfatning av hva en skeiv kvinne/mann er, skape reaksjoner. På samme måte er også byrom med på å skape en kontekst, hvor som nevnt, dette med tilhørighet og hva man forventer å kunne se i et bestemt byrom kan være med på å skape reaksjoner (Cresswell, 1996:8). Som for eksempel avisutklippene hvor beboere på Grønland kommer med uttalelser som "homofile er ikke velkomne her".

Det er vanskelig å kunne fastslå hvorvidt skeivheten til deltakerne i prosjektet ble begrenset av noen byrom og forsterket av andre. Derimot kunne det måles i for eksempel graden av synlighet, gjennom å observere affeksjonsnivået de viste ovenfor hverandre i rommene. Noe så enkelt som å holde hender som kjærestepar ble en god indikasjon for å identifisere rom man følte var trygge. Det skal sies at ikke alle deltakerne var den type kjærestepar som leide hender, som er like normalt hos skeive som heterofile, og det var kanskje heller ikke så naturlig ettersom de visste at jeg observerte dem. For disse deltakerne var det vanskeligere å observere hvordan byrom begrenset og forsterket deres skeivhet. Da ble informasjonen som kom fra intervjuene viktig. For deltakerne som leide hender ble byrom som opplevdes som trygge nok eller aksepterende nok, steder der deltakerne ønsket å synliggjøre deres skeivhet. Deltakernes synlighet ble et viktig element i både observasjonen av parene gjennom byvandningsruten, samt gjennom dybdeintervjuet.

5.2.1 Når skeive selv velger å forsterke/begrense sin skeivhet

"Jeg ser vanlig ut, så jeg føler jeg kan gå hvor som helst og når som helst uten problemer."

Ut i fra skeives oppfatning og forståelse av hva som blir ansett som unormalt, kan skeive velge å forsterke og begrense sin skeivhet ved å kontrollere sin identitet og hvordan den fremstår for andre (Goffman, 1990 [1963]:64). I *Stigma* skriver Goffman om hvordan "[...] graden av synligheten til et bestemt stigma om en person tilpasses gjennom ulike midler for å si noe om hvorvidt personen tilegnes stigmaet" (Goffman, 1990 [1963]:64). Altså, skeiv synlighet vil kunne variere i ulik grad ut ifra hvordan skeive selv kommuniserer til andre om deres skeivhet (Vassenden & Andersson, 2010:576). Denne homofile deltakeren mener at han "ser vanlig ut", ved at han ikke har noen synlige kjennetegn som sier noe om at han er en

skeiv mann. Dette gjør at han kan bevege seg fritt i alle Oslos byrom uten å møte på noen form for stigmatisering fra andre. Derimot, når jeg spør han om dette også er opplevelsen han har når han er ute å går med kjæresten sin, forteller han at ”dette bare gjelder når han går uten kjæresten”. På den måten kan man si at det å gå sammen med sin skeive partner i Oslos byrom kan være en måte å kommunisere til den øvrige heterofile borgeren at dette er en person som er skeiv, og kan derfor bli utsatt for stigmatisering for å spasere i Oslos gater.

Informasjon gitt gjennom symboler eller kjennetegn ved en person kan være med på å tilnærme en person stigma eller også en form for prestisje (Goffman, 1990[1963]:59). For eksempel: regnbuesymboler eller andre symboler på skeivhet kan være en avgjørende faktor i oppfattelsen andre får av personen. Disse symbolene er i Oslo også knyttet til sted. Er man på Elsker kan slike symboler oppfattes som at man er en del av den skeive subkulturen og at det fører til tilhørighet. Symbolene kan på den måten gi en form for prestisje. Derimot hvis slike symboler kommer tydelig frem på for eksempel Grønland (som deltakerne hyppig bruker som eksempel) vil symbolet ikke lenger assosieres med tilhørighet og stolthet, men heller med at personen er malplassert og annerledes. I verste fall kan det føre til voldsomme reaksjoner der øvrige personer oppfatter disse symbolene som provoserende og truende. Kontekst er derfor viktig (Vassenden & Andersson, 2010:577). Fordi det å være skeiv ikke nødvendigvis tilsier at man skal gå med regnbuesymboler, vil måten man for eksempel uttrykker seg på som skeiv være med på å sende signaler som assosieres med skeivhet til andre i byrommet. Disse signalene er, som antydnet, også mange skeive selv klare over og de kan i større grad ta kontroll over de signalene de sender ut til andre, ved å kontrollere sin skeive identitet og identitetsuttrykk (Vassenden & Andersson, 2010:577).

” Vi unngår å holde hender på Grønland fordi det er ubehagelig.”

Flere av deltakerne har den muligheten at de selv kan velge å begrense eller forsterke sin skeivhet ved å justere graden av hvor synlige de ønsker å være. Hvis jeg skulle stilt opp deltakere i prosjektet på en linje ville et fåtall av dem kunne identifiseres som skeive uten å måtte legge til symboler eller andre kjennetegn som assosieres med skeivhet. Få av dem hadde kjønnsuttrykk som brøt med heteronormen, og som par var det også få som tilfredsstilte den stereotypiske oppfatningen om hva som er et lesbisk par og hva som er et homofilt par. Nettopp derfor har mine deltakere større frihet i å kunne tilpasse sin egen grad av synlighet (Goffman, 1990 [1963]:57).

Et fåtall av deltakerne kunne både alene og i par oppfattes som skeive, nettopp fordi deres kjønnsuttrykk og identitet brøt såpass med heteronormen for hva en mann eller en kvinne bør være. Disse deltakerne var også de som i større grad hadde problemer med å begrense sin skeivhet i byrom. Dermed hadde de også flere negative opplevelser knyttet til spesifikke områder i Oslo. Dette fører til at de i større grad unngikk byrom som Grønland.

”For meg er det helt idiotisk å gå alene på Grønland, da ber jeg om bråk. ”

Dette er et utsagn fra en av deltakerne som i større grad fremstår som en stereotypisk homofil mann, såkalt ’femme’ (h), og som har en oppførsel som bryter med kjønnsnormen og kjønnsuttrykket for en mann. Han har ikke like stor mulighet til å begrense sin skeivhet fordi andre plukker opp kjennetegnene og informasjonen om at han er en homofil mann (Goffman, 1990[1963]:59).

Ut ifra de opplevelsene deltakerne hadde av byrommene, beskrevet i kapittel 4, kan jeg si at noen byrom er med på å forskere og begrense skeiv identitet som en konsekvens av hvor synlige deltakerene velger å være ovenfor andre i byrommene. For deltakere i dette prosjektet var det vanligere å begrense sin skeivhet enn å forsterke den i hverdagen, selv om dette også forekom. Dette forteller meg at det er mange byrom i Oslo som gjør at skeive opplever at de ikke kan være seg selv. Jeg vil nå beskrive de rommene som opplevdes som begrensende og forsterkende.

5.2.2 De begrensende rommene

Hva er det som gjør at noen byrom i Oslo virker begrensende for de skeive deltakerne i dette prosjektet? Ut fra analysen i kapittel 4 kan det trekkes paralleller mellom hvordan skeive opplever byrommene og hvordan byrom kan virke begrensende og forsterkende av skeiv identitet. De rommene som virker begrensende er lik de rommene som oppleves som negative og ikke aksepterende. Da er det spesielt Grønland og Jernbanetorget som er rommene i sentrale Oslo som oppleves som mer negative enn andre.

I: Er det noen spesielle steder eller type mennesker dere unngår?

A: Jo, altså den moskeen på Grønland på dagtid så er det jo mye folk på utsiden, da hadde jeg ikke holdt kjæresten min i hånda.

I: Hvorfor det?

A: Fordi jeg føler at de er mer religiøse, konservative. Men jeg hadde ikke tenkt det hvis jeg hadde gått forbi en kirke. Kirker ligger jo overalt. Men ja, moskeer og så menn. Så tror jeg også, det er ikke bare det jeg er redd med det handler jo også om respekt.

I: Hva med deg?

B: Jeg tror det samme. Jeg har ikke noe behov for å begrense meg, det er jo fritt her i Norge. Men samtidig, vi har jo ikke noen venner eller noe som gjør at vi er så mye på Grønland osv. Men sånn som i dag, da vi gikk, så tror jeg ikke at jeg ville holdt hender, ikke fordi jeg er redd men fordi jeg synes det er ukomfortabelt.

I: Hva er det som gjør at du føler det er ukomfortabelt?

B: Fordi jeg tenker at det ikke er mange her som kan identifisere seg med homofili, at de på en måte legger merke til oss på en helt annen måte. Og jeg liker ikke å kjenne på det.

I: Kan dere da kjenne på at det er noen områder i Oslo der det er mer akseptert å være skeiv enn andre?

B: Ja.

I: Kan dere komme med noen eksempler?

B: Jeg kjenner det er mer akseptert rundt Grünerløkka, på Karl Johan og Jernbanetorget er det så mye folk at ingen får det med seg uansett. Det er så åpent. Mens på Grønland kjenner jeg at mange ikke identifiserer seg eller har på en måte... På Grünerløkka tenker jeg at der er det veldig fritt. Og i og med at der kan mamma og

pappa komme hjem til meg å si at de så to gutter holde hender og det var så hyggelig og jeg smilte til dem, at det er mange flere som har kjennskap til eller har en venn eller slektning som er skeiv, mens på Grønland så er det så fremmed for dem.

Disse deltakerne kommer her med et konkret eksempel på hvordan de velger å begrense sin skeive identitet og dens synlighet i offentlige rom fordi de ikke ønsker å få uønsket oppmerksomhet for dette på steder de opplever det er mer homonegativitet eller at skeivhet er ukjent for de som oppholder seg i byrommene. Dette paret har mulighet til å kontrollere og regulere deres grad av skeivhet som par. Samtidig er de også klar over hva det er som gjør at de velger å begrense graden av skeivhet, som denne moskeen på Grønland eller menn. Da er det klart at det å oppholde seg i et byrom som Grønland føles ukomfortabelt for dem, hvor det er flere moskeer enn ellers i Oslo, samtidig som at byrommet i større grad preges av menn som oppholder seg i rommet.

B: Ja tenker sånn, der rundt på Grønland Torg, er det masse folk og veldig stort mangfold av grupper, ulike bakgrunner, samme med Jernbanetorget og inne på Oslo S er det jo mange folk, og du vet ikke hvor de kommer fra og hva de tenker og sånt. At man tenker mer over det hvis man går inne på Oslo S eller på Grønland Torg eller Karl Johan og møter masse folk, flere ansikt, flere blikk.

A: På Karl Johan, selv om det er masse folk så synes jeg det kan være ganske fint å gå hånd i hånd. For jeg tenker at der er det så mye turister at det kan være fint for dem å se.

B: *ler

A: At her er det åpent. Ellers så er det ganske stor forskjell for meg da. På Løkka er jeg veldig komfortabel, men jeg merker jo det, at Grønland vs. nærmere Nasjonal er ganske stor forskjell for meg. Jeg tror det handler mye om hva jeg tenker om kulturer. Det er jo så teit, for det handler jo om at jeg er redd for fordommer, og høres jo super rasist ut, men det er jo kanskje det det er, at det er litt rasistisk. Det baserer seg jo ofte på hudfarge og at jeg kan fortere anta kulturer basert på hudfarge...

B: Ja altså hvis man ikke er hvit så er man ikke fra vestafrika kulturen.

A: Da tenker jeg hvertfall at det er vanskeligere å anta at man ikke er det. Men samtidig så på Grønland så er det ikke en antakelse, der er det jo mange fra andre steder.

Som dette paret indikerer vil byrom som oppfattes som kaotiske med en konstant utskiftelse av menneskene i dem, kunne oppleves som begrensende for den skeive identiteten deres. Dette er byrom som Grønland Torg og Oslo S. Samtidig handler det også om deltakernes tanker om hvordan andre oppfatter dem, som ofte bygger på fordommer om kulturer, som A påpeker her. På den andre siden er det også rom som Karl Johan som er med på å forsterke deltakernes skeive synlighet, hvor de synes det er fint å gå hånd i hånd for å vise andre.

5.2.3 De forsterkende rommene

Hva er det som gjør at noen byrom forsterker skeives identitet? På likhet med utrygghet og ikke-aksept, vil også trygghet og aksept ville kunne påvirke skeives identitet i ulike byrom og enkelte steder i Oslo. Hvordan disse områdene med trygghet og aksept oppfattes har mye med sammensetningen av mennesker i rommene, samt som flere av deltakerne har påpekt, bruken av farger.

I: Hvordan forholder dere dere til steder som London og Elsker i forhold til mer heterofile steder?

B: Jeg liker mange steder i Oslo, jeg elsker Elsker, men det er jo ikke alltid man har energi til det. Elsker er så fantastisk, og du har det mangfoldet å danse som den du er og føle deg trygg og fri. Men samtidig, det er mange andre steder i Oslo som ikke er gay steder hvor jeg også føler meg trygg på da, hvis jeg vil ha en roligere kveld enn det der Britney på dansegulvet.

I: Ja det skjønner jeg. Men hva er det som kjennetegner de stedene? Er det noen slags fellesnevner på de stedene som går igjen?

A: Jeg tror det har noe med hvem som drar dit, og når jeg tenker over det så er det noe med hvordan de markedsfører seg selv, at de kanskje ved hjelp av farger får frem

at...liksom det sier noe om. Som med Dattera Til Hagen, så har de masse farger, og det er et sted der mange unge går, det er litt sånn hipster sted med masse mangfold, åpenhet og aksept, og da føler jeg at det blir et trygt sted.

B: Jeg tror det er noe med når du drar på et skeivt sted, så blir man veldig bevisst på at man er skeiv. At man tenker veldig over hvordan man er. Jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det. Sånn når jeg går rundt i byen så tenker jeg ikke så mye over at jeg er skeiv, men hvis jeg drar til et skeivt sted så kjenner jeg veldig på det at det er tydelig at jeg er skeiv. Jeg får blick fra andre jenter og sånt, man blir veldig skeiv når man drar på skeive steder.

I: Er det en god følelse eller en dårlig følelse?

A: Både og vil jeg si. På en måte så er det veldig godt, fordi man er veldig som jeg sa, trygg og fri. Men samtidig så er man veldig sånn, det er noe med det å gå rundt å tenke på det og være bevisst på det, og at folk ser på deg på en måte, at du blir satt i bås raskere på et sånt sted enn på et straight sted. Når noen av samme kjønn sjekker deg opp på elsker så har de automatisk satt deg i bås fordi du er der. Det er derfor jeg sier både og.

Tryggheten disse deltakerne opplever på steder som Elsker gir dem en delt opplevelse. Som beskrevet i kapittel 4, er Elsker et veldig stereotypisk skeivt utested der skeive som i ulik grad bryter med heteronormen får være seg selv og hvor det er rom for det. Det gjør også at mange skeive som ikke på lik linje er like store normbrytere, blir skeivere ved å oppholde seg på Elsker. Dette er fordi stedet i seg selv blir en måte å kommunisere til andre at dersom personer oppholder seg på Elsker er de skeive (Goffman, 1990[1963]:59). På den måten kan man si at steder som Elsker i Oslos skeive byrom er med på å forsterke skeivheten til skeive personer når de oppholder seg der.

5.3 Forventninger, uttrykk og tilpasninger oppsummert

Forventningene knyttet til de tradisjonelle kjønnsrollene og kjønnsuttrykkene sier noe om hvordan samfunnet mener at menn og kvinner bør oppfattes. Disse er med på å sette rammer

for hvordan deltakerne som skeive oppleves av den øvrige befolkningen. I interaksjoner med andre vil deltakerne som passer mer inn i homonormen, altså skeive kvinner som er 'butche' og skeive menn er 'femme', skille seg mer ut fordi de bryter mer med de tradisjonelle forventningene om kjønn og seksualitet. Kjønn er i seg selv performativt som Judith Butler påpeker. Hun mener at kjønn ikke er noe man har eller er fra starten, men at det er et fenomen som skapes og reproduseres hele tiden. For dem som ikke tilpasser og samsvarer med forventningene til kjønn kan da oppleve å bli stigmatiserte. Jeg påpeker i dette kapitlet at det finnes en gradering av skeivhet, hvor flere skeive som ikke passer stereotypien kan regulere sin skeive identitet.

Som det skrives om i kapitlet så vil hvordan deltakerne velger å synliggjøre sin skeive identitet og uttrykke den, føre til at de lettere kan bli oppfattet som skeive av andre i byrommene. I rom som opplevdes ubehagelige og negative ville deltakerne i større grad usynliggjøre seg selv som skeive, og i rom som opplevdes komfortable og positive ville deltakerne i større grad synliggjøre seg sin skeivhet. Dette gjorde de gjennom å enten begrense eller forsterke synligheten av deres skeive identitet etter hvilke mennesker de møter på i byrommene i Oslo.

6 Synlighetens ambivalente sider

Et møte med Ingvild Endestad, nåværende leder for Foreningen FRI, gjorde meg mer oppmerksom på betydningen av synlighet og usynlighet. Selv om FRI som organisasjon er svært synlig, nettopp slik at skeive menn og kvinner kan oppsøke dem, er inngangen usynlig fra gaten. Hvorfor? En av grunnene er at mange ikke ønsker at de selv skal kunne bli gjenkjent på vei inn et bygg med for eksempel et stort regnbueflagg vaiende over inngangen i frykt for at de skal oppleve hets. Til tross for at skeive ikke lengre skal føle at de kun kan være skeive i det private rom og leve et skjult liv, gjør nok mange det i stor grad fremdeles. ”Likevel er det en vanskelig avveining fordi vi vet hvor positivt og trygt det er for folk å se regnbueflagget vaie”, sier Endestad.

Denne oppgaven har tatt for seg hvilke rom som oppleves som gode og trygge rom for skeive i Oslo, men også de som oppleves som utrygge og negative rom. De skeive deltakernes opplevelse av rommene formes i stor grad av hvordan andre oppfatter dem som skeive personer. Dette beror mye på i hvilken grad skeive selv uttrykker og fremstiller sin skeivhet i disse rommene. Nemlig hvor synlige de ønsker å være. Mange skeive ønsker å begrense sin synlige skeivhet, en av grunnene er blant annet at de ikke ønsker å bli utsatt for hatkriminalitet og hatefulle ytringer, men det er selvsagt andre årsaker til hvorfor noen skeive ikke ønsker at andre skal oppfatte dem som skeive.

6.1 Den øvrige befolkningens oppfatning av skeive

”Det er noe med når skeive bryter helt med normen at de vil få voldsomme reaksjoner og at det skjer ekle ting liksom.”

Avhengig av den øvrige befolkningens oppfatning kan det å være skeiv føre til negative reaksjoner, som denne deltakeren påpeker. Han påpeker også at det er de skeive som bryter mest med heteronormen som opplever mer hets. Som beskrevet i forrige kapittel vil dette i større grad være skeive menn som kan oppfattes som såkalte ’femme’ menn, og skeive kvinner som oppfattes som såkalte ’butche’ kvinner. Ofte vil skeive oppleve disse reaksjonene offentlig i Oslos ulike byrom, og dette er med på å forme skeives opplevelse av rommene. Graden av de skeives synlighet vil påvirke hvilke reaksjoner de får.

B: Jeg tenker det kan være fint å vise at en er glad i hverandre.

A: Ja, altså noen ganger kjenner jeg at det kan være litt fint å bare vise. Spesielt mot folk som man kan tenke ikke har sett det så mye. Men det kan være slitsomt også. Altså vi stod å kyssa på hjørnet her, så kom det en kar bort og "Åh så fint at dere er stolte", altså det er jo hyggelig, men samtidig så prøver man ikke å være flinke da, man prøver jo bare å være seg selv.

B: Ja, han bare "synes det er sååå bra!" og vi bare kyssa og tenker okei liksom.

A: Altså det er jo godt ment da, jeg synes det fineste er folk som er 'care', at det verken er positivt eller negativt.

Skeive er ofte bevisste på hvordan andre oppfatter dem. Ut ifra det velger de å begrense eller forsterke skeivheten for å regulere synligheten deres ovenfor den øvrige befolkningen. Heterofile par behøver ikke å være like bevisst som skeive på dette, fordi de ikke får de reaksjonene skeive gjør. Likevel, som disse lesbiske deltakerne har opplevd, kan positiv oppmerksomhet for synlighet være like uønsket som negativ. Selv om det er en positiv reaksjon når de får kommentarer som at "det er så bra" og "så fint at dere er stolte" er det en reaksjon på at de bryter med det som oppfattes som normalt i det heteronormative Oslo.

6.1.1 "Jævla Homo!"

"Homo" er et vanlig skjellsord i norske skoler og andre heteronormative arenaer, og konsekvensene av å vokse opp med at slike ord er vanlige gjør at de også er vanlige blant den øvrige befolkningen man møter på i offentlige rom her i Oslo. I en undersøkelse fra Bufdir om "*Holdninger til lhbtq-personer*" gjennomført i 2008, 2013 og 2017 viser det seg at det er om lag 4% av befolkningen som har negative holdninger til lesbiske kvinner og om lag 8% som har negative holdninger til homofile menn (Bufdir, 2017, Anderssen og Slåtten 2008, 2013). Holdningene har blitt mer positive siden den første undersøkelse i 2008. I deres rapport viser det seg også at flere menn har negative holdninger mot skeive, men spesielt mot homofile og bifile menn. Rapporten konkretiserer at det dobbelt så mange av befolkningen som har negative holdninger til "personer som noen ganger kler og oppfører seg som en av det andre kjønn". Disse tallene sier noe om at desto mer en person bryter med heteronormen i

form av kjønnsuttrykk, desto mer negative vil holdningene mot den personen være. Funn fra Anderssen og Slåtten viser også at det i Oslo er færre som har negative holdninger til lesbiske og homofile enn på landsbasis. Dette kan ha noe med at det er flere skeive personer som er synlige å se i Oslos byrom, i tillegg til at det er flere skeive byrom og skeive steder i Oslo enn det er i mindre byer i Norge.

Det er også rapportert at LHBTIQ personer i Oslo opplever å motta hatefulle ytringer fire ganger så mye som hos den øvrige befolkningen (Flademoe, mfl. 2019:47). Det virker selvmotsigende med tanke på at det i Oslo registreres at holdningene mot skeive er mer positive enn på landsbasis. I Oslo vil enkeltpersoner virke mer anonyme fordi det er en konstant utskiftning av mennesker i de ulike rommene, som kan gjøre det 'lettere' for enkelte å komme med hatefulle ytringer mot skeive. Det kan også være at skeive opplever at det i Oslo er mer aksept for skeivhet og dermed ønsker flere å rapportere slike hendelser. I Oslo er det også en egen hatkrimgruppe som håndterer slike saker, som ikke finnes andre steder. Ut ifra egne funn, etter både observasjoner og samtaler med mine skeive deltakere vil jeg antyde at resultatene fra Flademoe om at skeive opplever å motta hatefulle ytringer, synes å stemme med også mitt utvalg.

I: [...] har dere gjort dere noen erfaringer med såkalt 'blikking'?

A: ja jeg har opplevd veldig mye. Men helt fra barneskolen har jeg blitt mobba og sett rart på fordi jeg alltid har vært mer feminin enn de andre gutta, og da blir man liksom vant med det og det er ikke like sårt da. Kanskje jeg ikke legger merke til det så mye lengre, men at jeg oppfatter det mer ubevisst. Men må jo si det er mye av det.

I: Hvorfor tror du at kjæresten din ikke opplever det like mye?

B: Det er jo fordi jeg ser jo ut som jeg kunne vært hetero, det er ikke noe med utseendet mitt som tilsier at jeg skulle vært homofil. Kjæresten min ser jo homo ut [ser bort på han og ler, og de ler sammen]. Det er jo kjempe synd at det går så på stereotyper, men sånn er det.

I: Tror dere at det er slik for lesbiske også? De som ser mer butch ut?

A: Absolutt, absolutt. Det er vel noe med når andre bryter helt med normen at de får voldsomme reaksjoner at det skjer ekle ting liksom.

Denne mannlige deltakeren forteller at han har blitt utsatt for mobbing både i og utenfor skolen fordi han var for 'feminin', han brøt med normen om å være og fremstå som en maskulin ung mann. Til tross for gjentatte negative reaksjoner gjennom hele barndommen virker det som denne deltakeren har nådd et punkt hvor han ikke lengre registrerer disse blikkene, i form av at han ikke tar det inn over seg. Da jeg spør ytterligere om hvordan han velger å reagere på disse holdningene, forteller han at det varierer og at man må være forsiktig med hvordan man velger å respondere og at det er viktig å tenke på hvor du er og hvilke folk du har rundt deg. Å bryte med kjønnsuttrykk fører til reaksjoner i form av hatefulle ytringer og eller hatefulle blikk. For dette mannlige paret opplever de Oslo fra to ulike ståsteder som skeive personer, hvor én bryter mer med normene for kjønnsuttrykk enn den andre. Det fører til at de får ulike reaksjoner. Slik kan det også være for skeive kvinner som denne deltakeren viser til:

”[...] jeg føler ikke jeg har fått så mye blikk, men igjen jeg føler at vi ikke er noen superkandidat for lesbiske, vi ser jo ikke typisk lesbiske ut noen av oss.”

Det er både for den skeive mannen og for den skeive kvinnen, mindre vanlig å oppleve blikk og andre negative reaksjoner dersom man har et kjønnsuttrykk som passer inn i heteronormen. Det er med andre ord likt for de skeive kvinnene og skeive mennene i dette prosjektet. Hvordan er det derimot å bryte med både heteronormen og på en måte også homonormen?

”Det å gå noen steder i 'drag' er uaktuelt, det blir jo hakket verre.”

For denne deltakeren, som driver med det som kalles 'drag' er det knyttet stor glede til det han gjør, men samtidig står han ovenfor en vurderingsprosess hvor hans egen sikkerhet står på spill. Måten han fremstår på, ved å bryte fullstendig både med normene for kjønnsidentitet og uttrykk, gjør at han kan bli et lett offer for hatkriminalitet. Ut i fra tidligere erfaringer unngår han nå når han 'dragger' å oppholde seg i offentlige heteronormative byrom i Oslo. Risikovurderingene er en stor del av hverdagen hans. I intervjuet gir han flere eksempler på

negative opplevelser hvor det er helt tydelig at personene han møter på i byrommene har negative holdninger til han som skeiv mann.

”De kasta stein på oss og skrek jævla homser til oss. Vi gjemte oss under en veibro og ringte en taxi og håpte på at den guttegjengingen ikke skulle finne oss. Drar aldri dit igjen for å si det sånn.” (om Oslo østkant)

6.1.2 Skeiv og _____

Flere av deltakerne i prosjektet tilhører også andre minoritetsgrupper enn skeiv. Det kan dermed sies at de har dobbel minoritetsstatus. Disse deltakerne opplever å få negative reaksjoner for både sin status som skeiv, men også for å være for eksempel innvandrere, samisk, eller for å ha en annen hudfarge. Jeg nevner disse fordi de opplever å ha mer erfaring med negative reaksjoner enn de deltakerne som kun har minoritetsstatus som skeiv.

Vil det at noen av deltakerne allerede håndterer stigma for eksempel på grunn av hudfarge gjøre at andre stigmaer som det å være homofil eller lesbisk blir et mindre problem (Vassenden & Andersson, 2010:587)? Det å være skeiv kan være vanskelig å oppfatte for andre, ut ifra hvor synlig den skeive ønsker eller kan være, mens hudfarge er en synlig identitetsmarkør som ikke lar seg skjule. Det er da tenkelig at skeive med en annen hudfarge enn hvit, kan oppleve mer stigma for hudfargen sin enn for skeivheten sin fordi stigma om hudfarge kan være synligere for andre. Samtidig kan det å ha erfart stigma fra tidlig alder gjøre at man er mer ’immun’ mot det. Med det mener jeg at, ettersom det skjer såpass ofte har deltakerne lært seg ulike bearbeidingsprosesser som gjør at de ikke lar seg påvirke av det like mye som første gange de opplevde stigma for deres minoritetsstatus.

I: [...] har dere blitt utsatt for noen form for hatkriminalitet før?

A: Nei bare venner.

B: Jeg blir bare kalt "neger" ofte.

Da noen av deltakerne og jeg en kveld i etterkant av intervjuene og observasjonen møttes på et skeivt utested for å spille bingo, opplevde vi noe ubehagelig. En av deltakerne med dobbelt minoritetsstatus, ettersom hun har en annen hudfarge enn hvit, fikk en uhyggelig kommentar etter å ha skreket ut ”bingo”. I det hun skulle opp å få premien sin ble det i mikrofonen slik at

alle på stedet kunne høre det, kommentert av en av konferansierene ”[...] du som går på NAV...”, hvor de impliserte at hudfargen hennes gjorde at hun gikk på nav. Som hos resten av befolkningen ligger det også mye stigma i det å være en såkalt ’NAVer’ hos den skeive minoriteten, derfor ble det ikke tatt godt i mot hos noen av oss i gruppen, spesielt ikke hos deltakerens kjæreste. Dette var første gangen jeg selv var vitne til hvordan en skeiv person med et annet minoritetskjenntegn ble hakket på av det skeive miljøet i Oslo. Deltakeren virket ikke å reagere like voldsomt som resten av oss, kanskje nettopp fordi dette skjer oftere enn jeg var klar over.

I noen miljøer er det også kanskje ekstra vanskelig å være skeiv, som de mer konservative religiøse miljøene i Oslo som kan være svært lukket, kontrollerende og dømmende. Dette er ikke et område som blir utforsket i denne oppgaven. Det skal sies at også bifile kvinner og menn opplever å bli stigmatisert av homofile menn og lesbiske kvinner. Mange opplever at de ikke blir godtatt som bifile i det mer ’rene’ skeive miljøet i Oslo, kanskje spesielt for kvinner. Flere lesbiske kvinner ønsker ikke å forholde seg til bifile og for mange er det uaktuelt å date en bifil kvinne. ”Det er en fase, og at det bare er for å eksperimentere’ det er tanker de har om bifile, noe som flere lesbiske kvinner ikke vil ha noe med” (kvinnelig skeiv deltaker).

6.2 Konsekvensene: hat, blikk, stigma, stress.

”[...] det jeg tenker på er at i Norge så er det jo egentlig ukult å ikke synes at homofili er greit. Det kommer jo i avisen at homofile har blitt slått ned, det kommer ikke "homofilt par holdt hender og spredte propaganda, the gay agenda" liksom. Det er jo ikke lov. Mens i andre land er det jo ulovlig å være homofil, og da blir det jo annerledes. ”

I Norge er den generelle oppfatningen at homofili er akseptert, og at det er ”ukult”, som denne deltakeren forteller, å ikke synes homofili er greit. Derimot vil det være steder hvor homonegativitet og stigma rettet mot homofile står sterkere enn andre, og i Oslo er det variasjon mellom bydelene. På Grønland vil majoriteten av borgerne som er synlige i det offentlige rommet ha en annen oppfatning av homofili enn det majoriteten av borgerne på Grünerløkka har. I Aftenposten (2010) ble det skrevet om en ’moralkontroll’ gruppe på Grønland, hvor blant annet homofile ble sparket og skjelt ut fordi de gikk hånd i hånd i hva

mannen som trakasserte dem kalte en muslimsk bydel der slik oppførsel ikke var tillatt. Lignende situasjoner har blitt skildret i ulike medier med overskrifter som ”homofili ikke tillatt på Tøyen” som skrevet om i kapittel fire. Om det er å få stein kastet etter seg, om det er en kommentar eller et blikk, slike reaksjoner kan være avgjørende for skeives opplevelse av rommet de befinner seg i.

I: Hvordan synes dere det er å gå hånd i hånd i Oslo?

A: Som regel... Jeg følger jo med på folk når vi gjør det, ofte. Ser etter reaksjoner, hvertfall noen ganger. Kanskje ikke hvis vi er i en samtale og går, så gjør jeg ikke det. Men hvis vi ikke snakker så går jeg liksom å ser på folk. Da tenker jeg på det.

B: Jeg tror jeg bare går å ser på folk sånn generelt. Men jeg går ikke å tenker bevisst veldig på det. Kanskje de første gangene jeg gjorde det, da så jeg mye mer etter folks reaksjon. Nå går jeg rundt å tenker på andre ting.

I: Så du var mer bevisst før?

B: Ja, det tror jeg nok. Når man er på vei ut av skapet.

A: Da jeg var "skapa" så var det jo noe helt annet, men generelt så følger jeg med på folk. Da tenker jeg at noen ganger så tenker folk negativt, kan jeg tenke. Jeg lurere på hva folk tenker. Og hvis vi går å holder hender og så slipper, så kan jeg tenke at de folkene tenker at vi går å skammer oss og tørr ikke å holde hender. Jeg tenker mye på det.

I en forskningsrapport fra Institutt for Samfunnsforskning i samarbeid med Bufdir, finner forskeren at det er dobbelt så vanlig for skeive å oppleve hatefulle ytringer sammenlignet med den øvrige befolkningen, som gjør at mange føler seg utrygge (Fladmoe, mf. 2019:76). Denne utryggheten fører til stress i hverdagen, dette stresset kalles også for minoritetsstress som beskrevet i det teoretiske kapittelet.

A: [...] vi kjenner jo ei som sa at hun var sammen med en jente og ble slått ned på gata.

B: Ja hun hadde gått hjem fra en fest. Og så hadde hun blitt slått ned på bakken og blitt sparka mens hun lå nede. Men igjen så kan man jo tenke, kanskje noen menn blir mer provosert av kvinner som har typ grønt hår eller noe sånt - som da ser mer lesbiske ut. Har masse piercinger. Men hun her ser helt vanlig ut, og feminin.

A: Ja, men du gjør ikke det...[oppgitt] Du sier ikke at du er lesbisk når du møter på 4 menn alene på natta.

B: Det ble anmeldt, men tror ikke det skjedde noe.

I: Så dere tror det er en mulighet for å bli utsatt for hatkriminalitet?

B: Ja, ja, ja. Spesielt etter det.

Det er ikke bare det at det kan være vanskelig å komme ut av skapet, men for noen kan det også være vanskelig etterpå. Skeives hverdag består også av tanken om at det er mulighet for at de i dag blir utsatt for hatkriminalitet for å være skeive, for å være seg selv. Dette gjør som sagt at flere skeive tar forhåndsregler for å minske risikoen for hatkriminalitet, eller lignende uønskede og ubehagelige situasjoner.

I: Kjenner dere til andre steder hvor det har skjedd noe med noen, eller kjenner dere til andre også som har opplevd hatkriminalitet?

A: Nei, men jeg kan tenke meg at (nevner en venn som er 'femme' (h) mann) han opplever mye mer hatkriminalitet, kommentarer. Han synes det på, at han er skeiv, det er noe med væremåten hans.

B: Ja, jeg tror homofile menn er mer utsatte og kan lettere bli et offer.

A: Ja fordi han er mann kanskje, at man skal sette de mer på plass som mann selv.

I: Det er ikke sånn at dere tenker mer over det at det kan være med på å prege hvor dere går? At dere viser mer forsiktighet eller noe sånt?

B: Det var vel heller det at jeg innså at det kan skje overalt, at det også kan skje på Grünerløkka. Jeg har alltid tenkt at det ikke skjer der. Før tenkte jeg mer at det skjedde på Grønland.

I: Forstår, gjør det at dere kan ta forhåndsregler?

A: Jeg vil tro at det å gå hjem fra byen på kvelden er da man tar mest.

B: Ja, det var jo når vi gikk hjem fra byen etter at venninna vår ble slått ned, om vi skal være mer forsiktige, men så ble det jo også, man har jo ikke lyst til det, man vil jo kjempe for det, men samtidig har jeg ikke lyst til at kjæresten min skal komme hjem og har blitt slått ned bare fordi hun skulle stå for det politiske i saken.

Det kan synes som et mindretall av deltakerne i dette prosjektet selv har blitt utsatt for grovere hatkriminalitet som vold. Allikevel kan historier om andre som har blitt utsatt for det føre til en økt engstelighet og økt minoritetsstress. Som deltaker *B* forteller så er det en mulighet for at det kan skje overalt, ikke bare på Grønland men også på Grünerløkka som oppleves som et trygt og aksepterende sted for skeive. Et flertall av deltakerne forteller at de opplever å få blikk på en daglig basis.

I: [...] har dere opplevd noen form for blikking?

B: Nei altså det har vært mer sånn, hvis vi er ute på byen og sammen, så er vi jo på steder som er veldig homovennlige. Som Elsker, Dattera til Hagen, eller London. Men da jeg var i en bursdag på et annet sted så var det en mann i 20 årene som kom bort til meg da jeg dansa. Jeg sa "nei", så ble han sånn "JO". Jeg sa "nei" igjen og pekte på hun jeg danset med og sa "dette er kjæresten min". Og han bare "nei det stemmer ikke". Det jo liksom sånne ting. Jeg tror ikke det grunner i at han ikke liker homofile, jeg tror det ligger i hans eget ego at han ikke kan bli avvist. Og da føler jeg at de tar det litt ut over de som er annerledes og da kommer med stygge kommentarer om homofili.

A: Nei, altså det er jo også straighte jenter som bruker den unnskyldningen.

B: Men den er jo valid den unnskyldningen. Hvis jeg sier at jeg er sammen med hun så er et nei et nei.

A: Jo, men det oppfattes for mange som en unnskyldning bare, og da må du bare godta blikket.

For flere av de kvinnelige skeive deltakerne i prosjektet syntes dette å være en typisk gjenganger, at menn ikke godtar at feminine kvinner kan være skeive. Som denne deltakeren forteller så blir hennes avvisning av mannen årsaken til at han kommer med hatefulle ytringer om skeive.

6.2.1 Byrom og minner – skeives erfaringer og forhåndsregler

Stedspoeten Gaston Bachelard betrakter minner som tilknyttet stedet, han mener det ikke er mulig å ha minner uten å plassere minnene i forhold til et sted (Cresswell, 2015:30). Så hva skjer dersom skeive opplever hets i et byrom i Oslo? De fleste vil knytte disse negative opplevelsene ikke bare til personen men også til stedet. Negative opplevelser vil kunne føre til at spesifikke steder er med på å trigge en gjenopplevelse av opplevelsen, som gjør at det kan virke bedre å unngå stedet. Mye likt det man vil kalle betinget læring (Svartdal, 2018). Hvorfor er det slik at også flere av deltakere har spesifikke steder, som en moske på Grønland, der de velger å unngå å holde hender? Flere av deltakerne har nevnt hvordan de på mange måter tar forhåndsregler før de oppholder seg i ulike byrom, og disse forhåndsreglene bygger på egne og andres erfaringer knyttet til spesifikke steder og hendelser.

I: Har dere noen gang blitt frarådet å dra til steder?

A: Nei, men jeg merker jo det at det er noen i familien som har snakket om at man bør bosette seg på vestkanten da. Det man hører på nyhetene er veldig sånn, det de blir matet med er at det er mye kriminalitet på østkanten og at det er så skummelt der, det er drap og knivstikking og innbrudd. Så familien har jo sagt til meg at du må bo på vestkanten, der er det trygt. Men da kjenner du ikke byen, da har du jo bare hørt hva de sier i media.

I tillegg til egne erfaringer og de erfaringene andre i sitt nettverk har om steder, er også mediernes fremstilling viktig for hvordan det skapes bilder av hvordan byrom er. Hvordan kan man skape nye minner og erfaringer som er positive på steder hvor negativiteten har rådet?

6.3 Hvordan gjøre rom inkluderende for *alle*?

A: Jeg tror at hvis Elsker hadde stengt, så hadde det vært trist.

B: Ja absolutt, det er jo det eneste skeive utestedet. Det er jo viktig med sånne steder når man er en minoritet.

I: Så dere føler at skeive utesteder er viktig i Oslo?

B: Ja, det å ha et sted å dra til som sagt når du er en minoritet er veldig viktig.

A: Ja, det gjør jo det bedre å bo her, at det er et miljø.

Som disse deltakerne poengterer, så er det ikke ønskelig at Oslo blir en mindre homovennlig by, men hvordan kan Oslo bli mer homovennlig? Eller i det minste bli slik at skeive tørr å være og uttrykke seg selv fritt i alle Oslos byrom? Så langt har prosjektet belyst hvordan byrommene i sentrumsdelen av Oslo oppleves for unge skeive Oslobeboere, den har også beskrevet hvordan de begrenser og forsterker sin skeive identitet ut i fra disse opplevelsene. Prosjektet trekker frem de ambivalente sidene av synlighet, og også i utformingen av et mer homovennlig Oslo vil synlighet spille en stor rolle. Byrom som deltakerne opplever som trygge og aksepterende, er også rom hvor skeivhet er mer synlig (Muller Myrdahl, 2016:39).

6.3.1 ”Homofile velkomne her”

Hvorfor er det viktig å skape flere homonormative rom? Eller i det minste gjøre Oslo mer homovennlig?

”På Karl Johan, selv om det er masse folk, så synes jeg det kan være ganske fint å gå hånd i hånd. For jeg tenker at der er det så mye turister at det kan være fint for dem å se, men også andre. At man når, når de ser og blir eksponert for to jenter som holder hender eller to gutter som holder hender på gata eller kysser, så er det litt mer sånn, man blir litt mer vant med det man ser rundt seg. Og det du sier med at de på vestkanten er kanskje litt mer innvandrerkritiske enn resten er jo mye fordi de ikke

blir eksponert for så mange innvandrere ikke sant. Man har fordommer mot det som er ukjent.”

Som denne deltakeren indikerer, så kan det synes at man bør oppfordre skeive til å være mer synlige i Oslo. Synlighet er en strategi som omfavnes av LHBT-bevegelsen (Currier, 2007:23). Samtidig som vist i oppgaven, så finnes det også negative sider ved synlighet. Spørsmålet blir da hvordan man kan gjøre Oslo mer homovennlig. Hvordan kan man gjøre heteronormative rom mer homonormative? Hvordan kan man overføre den avslappende atmosfæren deltakerne mine opplever i ”homogata” til områder som Grønland? Er det mulig?

For å starte med noe, hvordan skal man markedsføre seg som et ’homovennlig’ sted? Det mest åpenbare vil være å gjøre som noen allerede har begynt med, nemlig å plassere et lite pride symbol i vinduet, som et regnbueflagg.

I: Så på ruta vår nå har vi gått forbi mange steder med Pride-flagg og regnbueskulpturer. Gjør det noe med følelsen?

Begge: Ja.

I: Hvordan da?

B: Jeg blir litt sånn "heia" inni meg. Jeg synes det er viktig at det er synlig, og Pride er et viktig og stort symbol, men det er like viktig å ha Pride i hverdagen.

A: Ja. Jeg tror det var Obos som hadde et sånt Pride tema i år hvor man skulle henge opp t-skjorter i alle mulige farger ut av vinduene. Jeg visste det ikke da, jeg hadde sett en sånn t-skjorte i et vindu, men da jeg visste hva det var så ble jeg skikkelig glad inni meg.

B: Uansett om det er et bittelite klistremerke i et vindu eller hva det måtte være, så er det viktig, og denne merkevaren blir jo bare større og større og flere vet hva det er, det er et politisk symbol.

Selv om det er positivt med slike symboler, at bedrifter viser at de støtter skeive personer og ønsker dem velkomne, har historien gang på gang vist hvordan minoritetssymboler kan ha negative effekter også. Symbolene kan være med på å ekskludere andre, fordi det kan oppfattes som at 'kun' LHBTIQ-personer er velkomne her. På den andre siden kan slike symboler også være med på å si noe om hvem som oppholder seg på stedet, som kan være risikabelt. Etter en samtale med en skeiv mann i slutten av 50-årene på en av Oslos homofile utesteder, fortalte han om hvordan det stedet i begynnelsen av år 2000 var et litt mer risikabelt sted å være. Han fortalte at det ofte stod ulike gjenger på utsiden, som ventet på å få banket opp homofile menn. Et stort regnbueflagg ved inngangsdøren som dette stedet har kan da også fungere mer eller mindre som en målskive, det blir lettere for andre homonegative personer å finne skeive.

”Han var så paranoid og redd for at han skulle bli sett av noen han kjente med meg. Vi var jo i en leilighet høyt oppe og han insisterte på å trekke for vinduene. Han var virkelig redd.”

Denne deltakeren forteller om en venn som levde et skjult liv som skeiv ettersom homofili ikke ble akseptert i hans familie og i hans hjemland. Til tross for at han nå lever i Norge hvor homofili er lovlig, var det uaktuelt for han og la noen få vite om hans skjulte identitet. Bare det å bli sett med denne deltakeren, som er mer en 'femme' homofil mann enn en 'masc', ville vært katastrofalt for han. For denne mannen ville det vært uaktuelt å oppholde seg på steder som synlig markedsfører seg som homovennlig. Det blir derfor vanskelig å argumentere for at byen burde ta i bruk flere skeive symboler for å markedsføre seg som homovennlige, fordi som en minoritetsgruppe er skeive også avhengig av anonymitet. Kanskje det er bedre med de litt mer usynlige virkemidlene som gjør at steder tiltrekkes av et mer mangfoldig klientell?

6.3.2 Politiets synlighet – skape trygge rom

Lederen for FRI, Ingvild Endestad påpeker betydningen av politiets rolle i å skape trygghet for Oslos skeive beboere. Politiets synlighet kan ha en effekt på Osloborgernes subjektive trygghetsfølelse i offentlige rom (Vestby, 2014:12). Politiet skaper denne trygghetsfølelsen fordi deres tilstedeværelse kan gi inntrykk av at det ikke vil bli begått kriminelle handlinger som hatkriminalitet og/eller hatefulle ytringer mot homofile i offentlige rom. Derimot kan økt

synlighet av politi i offentlige rom også gi et inntrykk av at ”her er det farlig å være” sier Endestad, som også påpeker at mange skeive har et dårlig forhold til politiet, som gjør at økt synlighet kan gi dem en ytterligere negativ opplevelse av byrommene. Derfor kan bruk av symboler og politiets deltakelse i Pride være viktig. Når det henger et klistremerke med regnbueflagg på politistasjonen sammen med en beskjed om at du kan være trygg er det trygghetsskapende, mener Endestad.

Måten politiet håndterer hatkriminaliteter gjør at flere homofile har lite respekt for det arbeidet de gjør og lar heller være å anmelde, fordi de fleste saker blir henlagt eller ikke håndtert på riktig måte pga. mangel av ressurser hos politiet. Hatkriminalgruppen hos politiet i Oslo har gjort at ting har blitt bedre her, men en slik gruppe finnes ikke andre steder i landet. Dette gjør at homofile andre steder enn i Oslo opplever å bli urettferdig behandlet av politiet. Endestad forteller at situasjonen er mye verre enn i nettopp Oslo. Det ble forsøkt å komme i kontakt med hatkriminalgruppen for en uttalelse, men uten hell.

I: Kan dere kjenne på at synligheten deres, som å vise skeiv kjærlighet, endrer seg under Pride?

A: Ja, vi viser mye mer affeksjon for hverandre under Pride. Jeg tror jeg kysser kjæresten min mer ute under Pride, det er jo fordi det er en feiring, men også fordi det oppleves tryggere. Det er litt som jeg nevnte tidligere, for meg handler det mye også om å vise andre at jeg er en del av det miljøet eller samfunnet, og det er kanskje det som skjer under Pride. Å vise andre at jeg er en del av dette. Jeg er med i denne kampen og er en del av samfunnet.

Under og etter Oslo Pride forteller Endestad at politiet registrerer flere tilfeller av hatefulle ytringer og hatkriminalitet rettet mot homofile. Endestad forteller at hun tror det har mye med at skeive er mer synlige ovenfor de andre i byrommene. Oslo Pride er en uke der mange av deltakerne mine sier de opplever byen som mer homovennlig, og fordi den oppleves tryggere viser de også mer kjærlighet for hverandre i offentlige rom.

6.3.3 Byrommenes utforming

Det er viktig å huske på deltakernes aldersgruppe, de er i en ung alder og flere av deltakerne opplever de 'hippe' stedene som tiltrekker seg et ungt klientell som mer homovennlige. Spørsmålet er her om skeive som er både yngre og eldre enn dette prosjektets aldersgruppe ville hatt de samme meningene om hvordan byrommene burde utformes.

I kapittel fire skrives det om hvilke elementer i byrommene som er med på å gi de skeive deltakerne en mer positiv opplevelse av rommet. Som mange av deltakerne mine påpekte under byvandringrutene og i intervjuene, lokkes de til steder som anvender mye og mange farger. I tillegg har vekster og grønt mye å si for flere av mine deltakere. Det er derfor i fremtidige endringer av Oslos byrom, viktig å huske at skeive også påvirkes i stor grad av hvordan byrommene er utformet.

6.4 Ambivalente sider, en oppsummering

Holdningene mot skeive personer har blitt mer positiv over de siste årene, men allikevel opplever skeive å få negative reaksjoner for at de er skeive fra den øvrige befolkningen. I dette kapitlet, om de ambivalente sidene ved synlighet, har jeg beskrevet deltakernes erfaringer av å være synlig skeiv i Oslo. Disse erfaringene og minnene er gjennom assosiasjoner knyttet til sted, rom og personer, med på å påvirke deltakernes opplevelse av byrommene som har blitt undersøkt i denne oppgaven.

Det kan synes at de mannlige deltakerne har opplevd grovere former for hatkriminalitet, men at de kvinnelige deltakerne har i større grad opplevd å bli seksualisert for sin skeive identitet. Funnene viser at desto høyere grad av synlig skeivhet, desto voldsommere vil reaksjonen fra andre være, som en deltaker fortalte. Deltakerne i prosjektet som har dobbelt minoritetsstatus, som for eksempel skeiv og farget, opplever stigma for begge sine statuser.

Selv om det i all hovedsak snakkes om negative reaksjoner så nevner også noen deltakere å få positive reaksjoner som blikk og kommentarer på deres skeivhet. Allikevel, så er disse positive reaksjonene like uønsket som de negative, som helst ønsker å gå uoppdaget gjennom byrommene som alle andre. Deltakernes egne erfaringer med konsekvensene av å være synlige, gjør at byrom oppleves som utrygge for flere skeive.

7 Avsluttende drøfting

”Vi må aldri glemme hvor vi kom fra – fra hvilket mørke vi kom – og til hvilket dagslys vi nå er kommet her i Spikersuppa – utelukkende takket være vår egen kamp. Homofile kvinner og menn, homoseksuelle godtfolk, tilfeldig forbipasserende nølere og bi-vånere, lesbiske søstre og brødre av soperfolket:

g r a t u l e r e r m e d d a g e n ! ”

(Brantenberg, om Pride under 25-års jubileet, 1995:62)

På grunn av de skeive mennene og kvinnene som kastet brostein og stod opp mot urettferden blant annet ved Stonewall Inn i 1969, er det blitt enklere å være skeiv i Oslo. Skeive i Norge beskyttes og likestilles av loven, diskriminering er ulovlig, og det er ’ukult’ å være homonegativ i dagens samfunn. I dette kapittelet presenterer jeg hovedfunnene i avhandlingen som kan trekkes ut fra analysen i forhold til forskningsproblemstillingen: ”Hvordan oppleves Oslos ulike byrom for skeive?”. Avslutningsvis vil jeg komme med noen forslag til videre forskning ut ifra prosjektets problemstilling og det metodiske designet.

7.1 Berg-og dalbane byen Oslo

Oslos byrom opplevdes som varierende for deltakerne i dette prosjektet, og det var flere elementer i byrommene som var med på å påvirke deres opplevelse. Når man undersøker byrom og sted, kan man som jeg skrevet i kapittel 2 velge å analysere dem på ulike måter. Da byrommene ble analysert og beskrevet i kapittel 4 viste det seg at deltakernes opplevelse ikke bare lot seg påvirke av de sosiale konstruksjonene og møtene med andre i byrommet. Deltakernes opplevelser ble også preget av de materielle elementene og omgivelsene i rommene.

7.1.1 Å kunne forutse byrommene basert på forventingene om dem

For de skeive deltakerne virket det som om at det var viktig å kunne forutse byrom. Oslo S og Jernbanetorget er typiske knutepunkter hvor det er en strøm av mennesker som kommer og går gjennom alle døgnets tider. Knutepunkter som dette, hvor personer oppholder seg kort tid på en liten plass med en kontinuerlig utskiftning av mennesker, var med på å skape en utrygghet hos deltakerne. Dette kan skyldes at det på disse stedene er vanskelig å ha en

konkret forventning til hvem som oppholder seg der. De øvrige byrommene som ble analysert i oppgaven, for eksempel Grünerløkka, ble for deltakerne et rom med tydeligere sosiale skripter koblet til deltakernes identitet og hvordan deltakerne skulle lese rommene. Dette gjorde at deltakerne i større grad kunne forutse forventningene om rommets struktur (Cresswell, 2015:168).

Deltakernes forventninger knyttet til sted og rom, og formeninger om dem, fortalte meg at dette var betydningsfullt. Det er av betydning fordi det sier noe om at skeive som en minoritet er opptatt av hvordan meninger og holdninger dannes om dem som skeive i spesifikke rom. Måten rommene fremstilles av medier, andre skeive, familie og venner er med på å forme de forventningene skeive gjør seg om byrommene i Oslo. Hvilke normer og holdninger som dannes i rommene sier noe om hvem som passer inn og hvem som ikke gjør det i følge Cresswell (2015:165). Deltakerne i dette prosjektet virket å være bevisste på hvor de var velkomne og hvor de ikke var like velkomne i Oslo.

7.1.2 Forventningene begrenser skeives bevegelse i byen

Da deltakerne i prosjektet fortalte at det var uaktuelt å bo i et byrom som Grønland som skeiv, indikerte det noe om hvordan rom er med på å begrense skeives bevegelse og utbredelse i Oslo. Det finnes ikke et register på hvor skeive bosetter seg i Oslo, men ut ifra hva deltakerne forteller er det flere skeive på Grünerløkka enn på Grønland. Så hva er det som gjør at flere skeive trives på Grünerløkka og hvorfor er Grønland så lite attraktivt? Som flere av deltakerne påpekte, var det flere elementer som gjorde byrom attraktive, som blant annet bruken av fargerike bygg.

Dermed skapes rom som oppleves som trygge og aksepterende for skeive, men samtidig så skapes det også rom som i større grad oppleves som utrygge. Ambivalensen er at rom tolkes ut fra identitet. Når skeive ikke opplever rom som trygge resulterer det i at de unngår å oppholde og bosette seg i disse rommene. På den måten er de med på å reprodusere og opprettholde statusen om at rommet oppleves som utrygt. Når denne prosessen fortsetter så selvforsterker den seg. Det at Oslo Pride Paraden har startpunkt og går gjennom Grønland kan være med på å gjøre at byrommet kan oppleves bedre for deltakerne gjennom assosiasjoner og minner. Det er også flere steder som Dattera Til Hagen som er med på å lokke til seg byens skeive til et område som ellers føles utrygt. I tillegg er det elementer som

barnehagens fargerike utsmykning og regnbuestolpene som er med på å skape positive opplevelser. Det at små elementer kan skape trygghet og positivitet, sier noe om den påvirkningskraften materielle omgivelser har over individer.

7.1.3 Homogatas lokkende kraft

Utover de materielle elementene som er med på å lokke til seg skeive, så er også byrom og steder med på å gjøre det samme. Et rom som skilte seg spesielt ut hos disse deltakerne var ”Homogata”, som er øvre del av Rosenkrantz’ Gate hvor de offisielle skeive utestedene ligger. London, Elsker og Cæsar er med på å gjøre dette rommet til Oslos lille Castro distrikt. Her, og kun her, forventes det å kunne se skeive personer som vet at de har en tilhørighet til området. Dersom noen skulle komme hit med mye homonegativitet ville man kunne forvente å få høre skeive svare med ”så hvorfor er du her i det skeiveste strøket i Oslo?”, som Brown sitt eksempel i kapittel 2 om når rom går fra å være heteronormative til homonormative (Brown, 2000:27). Cresswells teori om at noen hører til her og ikke der, gjelder også i Oslos ulike byrom, og de forsterkes av personers forventinger til hvem som hører til hvor (Cresswell, 2015:167).

7.2 Graden av skeivhet

Det kapittel 5 redegjør for er at byrommene oppleves ulikt på grunnlag av hvordan andre oppfatter de skeive deltakerne som skeive personer. For å forstå hvordan andre oppfatter dem var det nødvendig å si noe om de stereotypiske identitetsforventningene om skeive personer. Jeg påpeker i kapittelet at det finnes en gradering av skeivhet, hvor flere skeive som ikke passer stereotypien kan regulere sin synlige skeive identitet. Deltakerne velger å begrense og forsterke sin skeivhet ut ifra hvilke byrom de befinner seg i, og etter hvilke mennesker de møter på i dem.

7.2.1 Stereotypiene lever videre

Selv om flere skeive ønsker å bryte med de tradisjonelle normene om hva en homofil mann og hva en lesbisk kvinne er, henger likevel disse stereotypiene igjen. Hvordan skeive fremstilles i filmer og serier, og hva man lærer i oppveksten om skeive er med på å opprettholde stereotypiene. Ofte spiller disse stereotypiene på at homofile menn er veldig feminine (’femme’ (h)) og lesbiske kvinner er veldig maskuline (’butch’). I dag ser det ut

som at man beveger seg noe vekk fra stereotypiene ved å vise flere nyanser av skeivhet, med feminine skeive kvinner og maskuline skeive menn.

Likevel, så spiller de tradisjonelle stereotypiene fremdeles en stor rolle i hvordan skeive opplever Oslos byrom. Det er ikke bare den øvrige befolkningen som opprettholder dem, men også medlemmer i de skeive miljøene. Det kan være fordi, desto mer skeive tilfredsstillt stereotypiene, desto mer skeiv vil de oppfattes og på den måten bli mer godtatt i mange skeive miljøer. Å være en del av det skeive miljøet virket viktig for flere av deltakerne. For å bli akseptert inn i et skeivt miljø må man gjerne vise at man tilhører miljøet ved å øke graden av skeivhet gjennom skeive interesser og uttrykk. Det kan derimot påpekes at disse stereotypiske oppfatningene om kjønn og identitet er med på å sinke ned utviklingen av et mer liberalt syn på seksualitet. Det er viktig for den øvrige befolkningene å se skeive som bryter med homonormen, som for eksempel at to feminine skeive kvinner kan vise skeiv kjærlighet og fri til hverandre på direktesendt TV under Gullruten. Dette kan være med på å fjerne stigma.

7.2.2 Å ta kontroll over identiteten sin

Ettersom deltakerne selv er bevisste over hva det innebærer å være en stereotypisk skeiv mann og kvinne, kan de også selv ta kontroll over sin skeive identitet og regulere graden av den i møte med andre. Å kunne begrense eller forsterke graden av egen skeivhet på denne måten var for deltakerne en måte å kunne ta kontroll over måten de ble oppfattet av andre i byrommet. Disse forhåndsreglene ble tatt på bakgrunn av de allerede bestemte forventningene de hadde om byrommene, som ble beskrevet i kapittel 4. Dermed ble byrom som opplevdes som utrygge, også rom som førte til en begrensning av den skeive identiteten hos deltakerne, og vice versa. Måten deltakerparene begrenset sin skeive identitet på som par var for eksempel det å ikke vise skeiv kjærlighet som å leie hender.

Det å være skeiv, kan være både et synlig og et usynlig identitetstegn. Dersom skeive personer ikke lever opp til stereotypiene, er det vanskelig for andre å oppfatte dem som skeive. På en side kan man si at disse er 'heldige', i at de selv kan ha kontroll over informasjonen og når de gir den ut om seg selv til andre. I Norge er det for eksempel gjennom språket også enkelt for skeive å kamuflere seg selv når man bruker ord som 'kjæresten min' og 'samboeren min' som begge er kjønnsnøytrale.

7.3 Synlighetens ambivalente sider

Holdninger mot skeive har blitt mer positive over de siste årene, noe som i følge Astrid Nøklebye Heiberg er takket være alle de homofile som har gjort seg synlige og vist hvor vanlige og alminnelige homofile mennesker er (Heiberg, 1995:33). Men allikevel er det fortsatt slik at synlige skeive opplever i større grad å bli utsatt for stigmatiserende reaksjoner fra den øvrige befolkningen.

I kapittel 6 om synlighetens ambivalente sider analyserer jeg de erfaringene deltakerne har gjort seg ved å være synlig skeive i Oslos ulike byrom. De negative reaksjonene deltakerne har fått er blant annet blikk, kommentarer og mer voldelige reaksjoner. Disse reaksjonene er med på å gi deltakerne negative opplevelser, og disse opplevelsene er igjen med på å gi negative assosiasjoner knyttet til sted, rom og personer.

7.3.1 Erfaringer med reaksjoner på skeivhet

Det var flere av deltakerne som hadde opplevd å få kommentarer og blikk som en reaksjon på at de var synlig skeiv i byrom. Selv om kommentarene og blikkene i all hovedsak var negative, var det også et eksempel på et par som hadde fått positive blikk og kommentarer på deres skeivhet. Til tross for at det er bedre med positive reaksjoner enn negative, så er allikevel all reaksjon uønsket av alle deltakerne, som helst vil gå uoppdaget gjennom byrommene som alle andre.

Reaksjonene de skeive deltakerne fikk ville variere ut ifra graden av skeivhet deltakerne viste. Desto høyere grad av skeivhet, desto voldsommere vil reaksjonene være, var det en deltaker som fortalte. I dette prosjektet var det også flere menn som hadde opplevd grovere hatkriminalitet enn kvinnene, som i større grad opplevde å bli seksualisert for sin skeivhet av heterofile menn. Det kan også synes at de deltakerne som har dobbelt minoritetsstatus, som for eksempel skeiv og farget, opplever stigma for begge sine statuser, og de har dermed blitt mer vant med å håndtere stigmatiserende reaksjoner fra andre. Deltakernes egne erfaringer med konsekvensene av å være synlige, gjør at byrom oppleves som utrygge for flere skeive.

7.4 Forslag til videre forskning

Dette forskningsprosjektet kan på flere måter legges opp til videre forskning, og jeg vil her komme med noen forslag. Prosjektet kan i seg selv utvides når det kommer til utvalg og omfang. Med tanke på min posisjon som insider i det skeive miljøet ville det kunne vært nyttig å ha med forskere med et outsiderperspektiv (Merton, 1973:103). Prosjektets metodiske triangulering kan også anvendes dersom man ønsker å undersøke hvordan sted og rom oppleves for andre minoritetsgrupper eller personer som tilegnes stigma i samfunnet. Denne kombinasjonen av forskningsmetoder; med et walk-along design, fotooppgave og med et dybdeintervju, er velegnet som et verktøy i policy utviklingen av rom i Oslo.

7.4.1 Utvidelse av forskningsprosjektet

Som jeg har skrevet tidligere har oppgaven blitt begrenset i utvalget. Det ville vært interessant å kunne utvide utvalget i prosjektet for å få et mer helhetlig innblikk av hvordan byen oppleves for skeive. Utvalget ville kunne blitt utvidet til en bredere sammensatt aldersgruppe. Denne oppgaven har kun undersøkt en aldersgruppe mellom 20-30 år, og aldersgruppen i seg selv kan være med på å påvirke hvor attraktive noen byrom oppleves. Eksempelvis så er Grünerløkka et veldig 'hipt' sted hvor mange unge trives, uansett om de er skeive eller ikke. Det er mulig en utvidelse av aldersgruppen ville oppklare om attraktiviteten av rommet i denne oppgaven skyldes aldersgruppen eller om det faktisk skyldes at de er skeive. En annen utvidelse ville vært å se på en større del av Oslo enn kun sentrumsdelen.

Opgaven har blitt begrenset til å se på Oslos byrom, men det ville vært mulig å sett på andre storbyer både nasjonalt og internasjonalt. Hvordan oppleves storbyer som London for skeive hvor det er større områder og nabolag for skeive? Det finnes alltid trygge rom for homofile, hvordan opplever da skeive hovedsteder i land der homofili straffes og forfølges? For å se enda nærmere på hvordan sted og rom er med på å påvirke opplevelsen skeive har av dem, ville det vært mulig å sett på skeive som er en del av et mer konservativt og religiøst miljø der skeivhet ikke aksepteres. På den måten ville det vært mulig å sett mer ekstreme tilfeller av begrensning og forsterkning av skeiv identitet knyttet til steder. Et mulig case ville vært å sett på skeive som lever i skjul i strenge jødisk ortodokse miljøer i Nord-London. Ettersom London har et mer utbredt skeivt område og miljø enn Oslo ville man kunne sett større kontraster. Derimot, ved å forske på skeive som lever i skjul vil det vekke spørsmål om etiske problemstillinger ettersom en mulig avsløring av deltakerne kan være farlig for dem. En

annen måte ville kanskje også vært å undersøkt hvordan det oppleves å være skeiv i ulike yrkessektorer, finnes det for eksempel noen yrker som oppleves mer 'homovennlig' enn andre?

Den siste utvidelsen av oppgaven jeg vil trekke frem, ville vært å fått et innblikk i hvordan den øvrige befolkningen opplever skeive i 'deres' byrom. Det er allerede gjort noen holdningsundersøkelser av for eksempel hvilke holdning muslimer har til skeive, men hvordan er holdningene deres til skeive når skeive viser skeiv kjærlighet på Grønland for eksempel? Man kunne også sett på hvordan turister opplever å se skeive i Karl Johan, eller hvordan skeive oppleves av de som bor på vestkanten.

7.4.2 Kan det materielle tilegnes agens for andre grupper også?

Det ville vært interessant å kunne videreutvikle et perspektiv hvor det materielle tilegnes en form for agens for studier av identitet. Kan man for eksempel si at et fysisk rom har agency? Ettersom jeg finner tendenser til at materielle elementer har agens, kunne man ha videreutviklet dette ved å ta nytte av 'actor-network' teorien (ANT) fra Latour (Hubbard, 2015:144-145). Denne oppgaven undersøker ikke dette, men det er helt klart at det materielle har en form for agens allikevel. Når man ser på i hvor stor grad deltakerne påvirkes av farger og regnbuesymboler, ser man at disse elementene er med på å lokke til seg deltakerne og de er med på å gjøre et utrygt rom til et trygt et. Kan andre materielle elementer i rom gjøre det samme med andre grupper i samfunnet? Her kan man for eksempel også undersøke den betydningen minnesmerker eller stedet Stonewall Inn har for skeive.

7.4.3 Metoden kan brukes til å forske på andre minoriteter

Måten dette prosjektet har blitt utformet metodisk sett kan være en måte å undersøke hvordan andre minoritetsgrupper som tilegnes stigma opplever rom og sted. Det behøver ikke nødvendigvis være byrom, det kan for eksempel være ulike nabolag. I Oslo kunne man tatt i bruk denne metoden for å se hvordan fargede opplever byrommene, hvor man kan anta at de vil oppleve vestkantstrøk som mer ubehagelige og østkantstrøk mer velkomne. Man kunne også undersøkt hvordan byen oppleves for rusmisbrukere og romfolket, men man kunne også sett på hvordan byen er for handikappede.

7.4.4 Oppgaven kan inspirere til tilpasset utforming av byrom

Kombinasjonen av forskningsmetoder som er anvendt i prosjektet er velegnet som et verktøy i policyutviklingen av rom i Oslo. Resultatene fra oppgaven kan brukes til og er sentrale for å jobbe med inkludering av alle grupper i samfunnet. På den måten kan man i større grad skape rom som oppleves som trygge og inkluderende for flere grupper i byen, spesielt for minoritetsgrupper. I Oslo som har et så stort mangfold og er stolt over nettopp det, så bør man hele tiden strebe etter å finne inkluderende byromsutforminger. Det ville vært interessant å undersøke hva som påvirker at andre får positive og negative opplevelser av byrommene i Oslo. Jeg sier ikke her at hele Oslo bør males i regnbuefargene og ha trær, blomster og annet grønt overalt for å bli en homovennlig by. Men som oppgaven belyser, så bør det være mer av det, og kanskje mer i noen rom enn andre.

7.5 Et siste ord

”Takk for at du skriver om dette”

”Det er viktig at du sier noe om dette her”

”Det er viktig at vi blir hørt, vi har også noe å si”

Deltakerne i prosjektet la ikke skjul på at de syntes at oppgaven både var aktuell og potensielt betydningsfull for andre skeive i Oslo. Jeg ønsker å avslutte oppgaven med å si noe om hvor viktig det har vært at deltakerne i prosjektet har blitt hørt og at jeg som forsker har ivaretatt dem. Det har blitt gjentatt flere ganger at den skeive bevegelsen har kommet langt, men funnene i denne oppgaven tilsier at det er et stykke igjen. Skeive begrenser seg selv, de unngår å flytte til byrom som Grønland fordi det oppleves som utrygt og ikke minst, skeive kan oppleve å få blikk, kommentarer og andre reaksjoner daglig. Men deltakerne uttrykker også hva det er som kan gjøre dem bedre, så la oss gjør noe med det. Jeg ønsker å avslutte med kloke ord fra Kim Friele:

”Når det gjelder homosaken, er jeg så ubeskjeden å tenke at hadde jeg kompromisset for 30 år siden, hadde vi ikke vært der vi er i dag”

(Aftenposten 2015)

Litteraturliste

- Aftenposten. (2010). 'Morallkontroll i Oslos innvandreregater', 24. April 2019.
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3456633.ece>.
- Aftenposten. (2015) *Kim Friele: Når du har stått på barrikadene i så mange år, så bærer du preg av det*. 20. Mai 2019. https://www.aftenposten.no/norge/i/4dmlg/Kim-Friele-Nar-du-har-statt-pa-barrikadene-i-sa-mange-ar_-sa-barer-du-preg-av-det.
- Andersen, B. Brattbakk, I. & Dalseide, A. (2017) *Vindernsliv og Tøyenliv: ro og uro i en segregert by*. Kapittel 9 i Ljunggren "Oslo Ulikhetenes By. Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, SM. (2007) *Mellom heteronormer og homomiljø: en antropologisk studie av seksualmoral og seksuell praksis blant unge homofile menn i Oslo*. Masteroppgave ved Universitetet i Oslo, DUO.
- Anderssen, N. & Slåtten, H. (2008). *Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer): en landsomfattende representativ spørreundersøkelse*. Universitet i Bergen.
- Berlant, L. & Warner, M. (2000) *Sex in Public*, i (red) Berlant, L. *Intimacy*. University of Chicago Press: Chicago.
- Bernstein, M. (1997) *Celebration and Suppression: The Strategic Uses of Identity by the Lesbian and Gay Movement*. I *American Journal of Sociology*, Vol. 103(3), s.531-565.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992) *An Invitation to Reflexive Sociology*, Cambridge: Polity Press.
- Brantenberg, G. (1995) *25-årsjubileet for Christopher Street*, i (red) Arntzen, J. G. *Med regnbuen som våpen: festskrift til Karen-Christine Friele: 1935-27.mai 1995*. Antinoos forlag: Oslo.

- Brooks, V. (1981). *Minority Stress and Lesbian Women*. Lexington Books.
- Brown, G. & Browne, K. (2016). *The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and Sexualities*. Routledge.
- Brown, M. P. (2000) *Closet Space: Geographies of Metaphor From the Body To the Globe*. London og New York, Routledge.
- Bufdir. (2017). *Negative holdninger til seksuelle orienteringer*, under Holdninger til lhbtqi personer. 23. April. https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Holdninger/
- Butler, J. (1991) *Imitation and Gender Insubordination*, i (red) Fuss, D. *Inside/out: Lesbian theories, gay theories*, s. 13-32. Routledge: New York.
- Butler, J. (1990) *Gender Trouble: feminism and the subversion of identity*. Routledge: New York
- Carter, D. (2005) *Stonewall: The Riots That Sparked the Gay Revolution*. St. Martin's Press.
- Currier, A. M. (2007) *The Visibility of Sexual Minority Movement Organizations in Namibia and South Africa*. PhD. University of Pittsburgh.
- Cresswell, T. (2015). *Place: an introduction*. 2 utgave. Blackwell Publishing.
- Cresswell, T. (1996). *In Place/Out of Place, geography, ideology, and transgression*. University of Minnesota Press.
- Dalen, M. (2013). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. 2nd edition. Oslo: Universitetsforlaget.
- Denzin, N. K. (1970) *The Research Act in Sociology*. London, Butterworth.

- DiPlacido, J. (1998) *Minority Stress Among Lesbian, Gay Men, and Bisexuals: a consequence of Heterosexism, Homophobia, and Stigmatization*. I Herek, G. Stigma and Sexual Orientation: understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals. Vol 4, s. 138-159. Sage Publications.
- Douglas, M. (1966) *Purity and Danger*. Routledge: London.
- Eggebø, H., Almli, M. & Taylor Bye, M. (2015). *Skeiv på Bygda*. KUN-rapport 2015:2. Forlaget Nora.
- Emerson, R. M, Fretz, R. & Shaw, L. (2011) *Writing Ethnographic Fieldnotes*, 2. utgave, The University of Chicago Press.
- Engesbak, R. (2013) *Historien om Stonewall*, i Magasinet Blikk 26.juni 2013, 10.mai 2019 <https://blikk.no/historien-om-stonewall/>
- Evans, J. & Jones, P. (2011) *The Walking Interview: methodology, mobility and place*, i Applied Geography 31 (2011) 849-895, Elsevier Ltd.
- Flademoe, A. Nadim, M. & Roland Birkvad, S. (2019). *Erfaringer med hatytringer og hets blant LHBT-personer, andre minoritetsgrupper og den øvrige befolkningen*. Institutt for samfunnsforskning rapport 2019:4.
- Foote, K. E. (1997) *Shadowed Ground: America's Landscapes of Violence and Tragedy*. Austin, University of Texas Press.
- Gilbert, N. G. (2008) *Researching Social Life*. 3. Utgave. Sage Publications Ltd.
- Goffman, E. (1990). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin [først publisert i 1963].
- Goffman, E. (1989) *On Fieldwork*, i *Journal of Contemporary Ethnography*, vol.18, s. 123-132.

- Heidberg, A. N. (1995) *Homofili, homofobi og psykiatri*, i (red) Artzen, J. G. *Med Regnbuen som våpen: festskrift til Karen-Christine Friele: 1935-27.mai 1995*. Antinoos forlag: Oslo.
- Herek, G. M. (2004). *Beyond "Homophobia": Thinking about Sexual Prejudice and Stigma in the Twenty-First Century*. *Sexuality Research & Social Polity*, 1 (2), 6-24.
- Holstein, J. A. & Gubrium, J.F (2003). *Active Interviewing*, i (Red) Holstein, J.A & Gubrium, J. F. *Postmodern intervjuing*. Sage Publications.
- Hubbard, P. (2000) *Desire/disgust: mapping the moral contours of heterosexuality*, i *Progress in Human Geography*, vol. 24 (2), s. 191-217.
- Hubbard, P. (2006) *City*. New York: Routledge.
- Kristiansen, H. W. & Pedersen, W. (2003) *Å gjøre det, å føle det og å være det. Homoseksualitet i det seinmoderne*, i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 2003 (01), s. 3-34.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015) *Det Kvalitative Forskningsintervju*. 3 utgave. Gyldendal Akademisk.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Lewis, N.M. (2014). *Rupture, Resilience, and Risk: relationships between mental health and migration among gay-identified men in North America*, I *Health & Place*, vol. 27, s. 212-219.
- Ljunggren, J. (2017) *Oslo Ulikhetenes by*. Cappelen Damm Akademisk.
- Melby Ramsvik, E. (2017) *Identity struggles: LGBT activism in Morocco*. Mastergradsavhandling ved Universitetet i Oslo.

- Merton, R. K. (1973) *The Sociology of Science: theoretical and empirical investigations*. The University of Chicago Press: Chicago og London.
- Meyer, I.H. (2003). *Prejudice, Social Stress, and Mental Health in Lesbian, Gay, and Bisexual Populations: Conceptual Issues and Research Evidence*. *Psychological Bulletin*, 129 (5), 674-697.
- Mills, C. W. (1959) *The Sociological Imagination*. New York: Oxford University Press.
- Muller Myrdahl, Tiffany. (2016). *Visibility on Their Own Terms? LGBTQ Lives in Small Canadian Cities*, i (Red) Brown, G. & Browne, K. *The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and Sexualities*. Routledge.
- Namaste, K. (1996). *The Politics of Inside/Out. Queer Theory, Poststructuralism, and a sociological approach to sexuality*, i (red) Seidman, S. *Queer Theory/Sociology*, Blackwell, Oxford.
- NRK, (2017). 'Jævla Homo', episode 1:5 "Skam", 24. April.
<https://tv.nrk.no/serie/jaevla-homo/sesong/1/episode/1/avspiller>
- Ohnstad, A. (2009) *Lesbiske Identiteter – skeive bevegelser*. Doktoravhandling, det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
- Prell, E. (2017) *Minoritetsstress og sosial tilhørighet blant lesbiske og bifile kvinner i Norge. En kvantitativ studie om sammenhengen mellom seksuell orientering og psykisk helse blant lesbiske og bifile kvinner*. Masteroppgave ved Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo: DUO.
- Røe, P. G. (2010). *Hvordan forstå et sted? Om en sosiokulturell stedsanalyse*, i (red) Album, D., Hansen, N. M. og Widerberg, K. *Metodene våre: eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Universitetsforlaget.
- Sedgwick, E. K. (2008) *Epistemology of the Closet*, 2 utgave. University of California Press.

Svartdal, F. (2018, 8.juni). *Betinging*. I Store Norske Leksikon. Hentet 23. April 2019 fra <https://snl.no/betinging>.

Vassenden, A. & Andersson, M. (2010). *Whitness, non-whiteness and 'faith information control': religion among young people in Grønland, Oslo*. *Ethnic and Racial Studies*, 34:4, 574-593.

Vestby, A. (2014). *Politi og mening: om politiets sosiale rolle, synlighet og sosiale forankring*. *Materialisten*, 41. 9-25.

Weinberg, G. (1983) *Society and the Healthy Homosexual*. St. Martin's Press, New York.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i denne oppgaven: 30876

(ekskl. litteraturliste, vedlegg, sammendrag, forord og innholdsfortegnelse)

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskriv

Vedlegg 3: NSD sin vurdering

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Oslo som byrom for LHBT-personer

Hovedproblemstilling:

"Hvordan oppleves Oslos ulike byrom for Oslos LHBT-personer?"

**dette er en foreløpig intervjuguide, intervjuet er semi-strukturert og intervjuguiden følges ikke nødvendigvis kronologisk.*

**intervjuer utføres kun hvis informasjonsskrivet er lest og samtykkeerklæring er signert fra deltakere.*

Spørsmål

Innledningsvis starter intervjuet med å fortelle mer om prosjektets formål og hensikt. Intervjuer forteller om hvorfor prosjektet er valgt, interessen for temaet og aktualitet.

1. Kan du fortelle litt om deg selv og kjæresten din? (hvor lenge har dere vært sammen, hvordan møttes dere? Osv.)
2. Hvor lenge har du bodd i Oslo?
 - a. Hvor i Oslo er det du bor?
 - b. Hva var grunnen til at du valgte å bosette deg nettopp der?
 - c. Hvor i Oslo kunne du helst tenkt deg å bo og hvorfor?
 - d. Har din legning noen gang vært med på å bestemme hvor du velger å bosette deg? **Omformulere**
 - e. Har du alltid bodd i Oslo? Hva var grunnen til at du flyttet hit?
3. Hvordan føler du at det er å være lesbisk/homofil/bifil/transeksuell i Oslo?
 - a. Føler du det er stor aksept i det å være en LHBT-person i hele Oslo?
4. Pleier du og kjæresten din å vise affeksjon for hverandre i offentligheten? For eksempel holde hender, kysse, sitte nærme hverandre, klemme osv. Hvordan gjør dere det?
 - a. Hvordan følte det? (Bra/dårlig)
 - b. Hvor?
 - c. Hvorfor velger du å holde hender der? (ikke)
 - d. Får du noen gang reaksjoner på det å vise affeksjon?
5. Kan du beskrive hvordan du opplever det å gå med kjæresten din rundt omkring i Oslos gater på en typisk hverdag?
 - a. Opplever du Oslo på en annen måte gående med kjæresten din enn det du gjør hvis du går alene?
 - i. Hvorfor tror du at det er slik?

6. Hvordan opplever du at andre på gaten oppfatter deg som LHBT-person?
7. Har du gjort deg noen erfaringer med 'blikking' og hatkriminalitet eller lignende i Oslo?
8. Er det noe du tror kan ramme deg? Eller kjenner du noen andre LHBT-personer som har blitt utsatt for hatkriminalitet av noe slag?
 - a. Kan du forklare litt nærmere?
9. Har du noen gang opplevd en form for risiko ved å for eksempel kysse hverandre i ulike deler av byen eller ved ulike sammenhenger?
 - a. Kan du fortelle om en gang det skjedde?
 - b. Hvor skjedde det?
10. Hva og hvem frykter du (hvis noen)? Hvorfor frykter du dem?
11. Oppholder disse seg på spesielle steder i Oslo?
 - a. Hvor er disse stedene? Hvordan ser det ut på slike steder? Er det noen typiske markører?
12. Tar du noen gang noen forholdsregler? Evt. hvilke?
 - a. Unngår du visse personer eller visse steder?
 - b. Hvordan føles det at du må ta forholdsregler før du skal et sted, bare fordi du er du?
13. Hvordan preger risikoen for krenkelser/trusler/vold deg?
 - a. Unngår du for eksempel steder fordi du er redd for at det kan skje noe?
14. Opplever du at det er mer aksept for å være LHBT-person i ulike deler av Oslo?
 - a. Kan du gi et eksempel på ulikheter?
 - b. Tenker du at det kan være større aksept for noen LHBT-personer og andre ikke? Hvilke er i så fall disse?
15. Hvordan forholder du deg til LHBT-vennlige steder som for eksempel London Pub eller andre steder? Er dette steder du selv oppsøker som LHBT-person?
 - a. Hvordan er dette stedet evt. annerledes fra en typisk 'heterofil' pub?
 - b. Hvordan føler du deg på slike steder?
 - c. Vil det at det finnes egne steder for LHBT-personer gjøre bosituasjonen din i Oslo bedre?

- d. Er det bra at slike steder finnes? Skulle det ha vært mer eller mindre av slike steder, hvorfor?
16. Hvordan kjenner du deg når du ser et Pride flagg på utesteder/caféer eller utenfor boliger i Oslo?
- Gjør det noe med din oppfattelse av omgivelsene rundt deg?
17. Hvordan opplever du byen med kjæresten din under Oslo Pride?
- Hvorfor er dette annerledes, evt. ikke?
 - Hva er det som gjør at dette er bra?
 - Er det for eksempel paraden i seg selv eller hele arrangementet rundt med debatter og lignende? Hva?
 - Er det at byen fylles med regnbueflagg med på å gjøre noe med byen?
 - Forandrer dette graden av offentlig affeksjon du og kjæresten din viser for hverandre? Hvorfor?
18. Hvor ville du anbefalt andre LHBT-personer å oppholde seg på? Er det noen steder du ville anbefalt dem å vise forsiktighet eller ikke oppholde seg på?
- Hvorfor disse stedene?
 - Hva er det med stedene som gjør de 'farlig' og 'trygge' for LHBT-personer?
19. Vil du si Oslo er en trygg by for LHBT-personer? Hvor de kan gå hånd i hånd og uttrykke sin kjærlighet for hverandre uten å oppleve noen form for hets eller 'stygge' blikk?
- Vil du si det finnes noen tryggere steder enn andre i Oslo for LHBT-personer?
 - Hvor er disse stedene?
 - Hva er det som gjør disse stedene trygge?
 - Er det folkene som bor/oppholder seg der? Er det for eksempel tilstedeværelsen av et regnbueflagg som gjør det? Er det egne erfaringer som gjør det (for eksempel her har du bare opplevd positivitet rundt din legning)?
20. Opplever du at det innenfor LHBT miljøet i Oslo finnes en konsensus om farlige steder? Har du opplevd å blitt fortalt at noen steder i Oslo er farlige og man ikke bør oppholde seg på slike steder nettopp fordi man er LHBT-person?

Oppsummere

- Er det noe du ønsker å tilføye eller mener det er viktig å få frem her?
- Fortell hva jeg vil gjøre med intervjuet – prosessen videre, minne dem på deres rettigheter (som står i informasjonsskrivet).
- Takke for tiden

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskriv

Ønsker du å delta i forskningsprosjektet "Oslo som byrom og arena for LHBT-personer" ?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan Oslo oppleves som by og rom for Oslos LHBT-personer. I dette skrivet ønsker jeg å informere om målene for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formålet med prosjektet

Dette forskningsprosjektet ønsker å undersøke hvordan Oslo som by/rom/arena oppleves for Oslos LHBT-personer, og formålet er å få frem de ulike opplevelsene, oppfatningene og meningene som kommer frem i møte med ulike byrom i Oslo.

Prosjektets problemstilling er eksplorerende og åpen:

"Hvordan oppleves Oslos ulike byrom/arenaer for Oslos LHBT-personer?"

Prosjektet utføres som masteroppgave i sosiologi ved Universitetet i Oslo, og informasjonen skal kun anvendes i den forbindelse.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Forskningsprosjektet utføres i samarbeid med Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (ISS) under Det Samfunnsvitenskapelige Fakultet ved Universitetet i Oslo (UiO).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får i dag spørsmål om å delta fordi du identifiserer som en del av Oslos LHBT-gruppe, er innenfor aldersgruppen som prosjektet har som mål å intervju samt at du er i et parforhold.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på intervju og observasjon. Intervjuet vil ta deg ca. 60-120 minutter, dette vil variere. Spørsmålene som bli stilt i intervjuet vil dekke en rekke temaer som går i dybden av hvordan Oslo oppleves for LHBT-personer. Her vil intervjuet bli registrert ved hjelp av lydopptak og notater. Observasjonen vil innebære en gåtur gjennom sentrumsdelen av Oslo, som vil ta ca. 60 minutter. Under observasjonen vil det stilles noen spørsmål knyttet til de ulike stedene som passerer underveis. Her vil observasjonen bli registrert ved hjelp av notater underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysningene om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan oppbevares og brukes dine opplysninger?

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene tidligere nevnt i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Andre som vil ha tilgang til dine opplysninger, vil være hovedveileder og biveileder ved ISS. For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysninger, f.eks. navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg lagre disse på en egen liste adskilt fra annen data. Datamaterialet vil bli lagret på en ekstern maskinvare tilhørende behandlingsansvarlig institusjon og opplysningene krypteres.

Hva skjer med opplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen 01.12.19. Alle personopplysninger og opptak vil slettes innen prosjektets slutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registret om deg,
- Å få rettet personopplysninger om deg,
- Få slettet personopplysninger om deg,
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger, og
- Å sende klage til personvernombudet eller datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Dette forskningsprosjektet vil derimot anonymisere alle deltakere.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag av ISS ved UiO har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter ta kontakt med:

- Institutt for sosiolog og samfunnsgeografi ved UIO, prosjektansvarlig
 - Sara Fanny Maria Sandberg Vik; e-post: sfsvik@student.sv.uio.no, tlf: 45480974.
 - Hovedveileder Mette Andersson, mette.andersson@sosgeo.uio.no
- Vårt personvernombud: Bjørn Henrichsen ved Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste
- NSD – Norsk Senter for forskningsdata AS, epost: personverntjenester@nsd.no eller tlf: 55582117

Med vennlig hilsen

Sara Fanny Maria Sandberg Vik

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Oslo som byrom og arena for LHBT-personer*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å delta på observasjon

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.01.12.19.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: NSD sin vurdering

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

24/05/19 20:13

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Oslo som byrom og arena for LHBT-personer

Referansenummer

115381

Registrert

23.07.2018 av Sara Fanny Maria Sandberg Vik - sfsvik@student.sv.uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det samfunnsvitenskapelige fakultet / Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Mette Andersson, mette.andersson@sosgeo.uio.no, tlf: 22854974

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Sara Fanny Maria Sandberg Vik, fanny.sandberg.vik@gmail.com, tlf: 45480974

Prosjektperiode

01.08.2018 - 01.12.2019

Status

11.09.2018 - Vurdert

Vurdering (1)

11.09.2018 - Vurdert

NSD har vurdert den innmeldte behandlingen av personopplysninger i prosjektet. Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt behandlingen gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder

og NSD. Behandlingen kan gjennomføres.

Meld endringer

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

Type opplysninger og varighet

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger frem til 01.12.19.

Lovlig grunnlag

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

Personvernprinsipper

NSD finner at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen.
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenelige formål.
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet.
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

De registrertes rettigheter

De registrerte vil ha følgende rettigheter i prosjektet: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art.20). Art. 15-22 gjelder så lenge den registrerte er mulig å identifisere i datamaterialet.

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

Forskningsinstitusjonens ansvar

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

NSDs videre oppfølging av prosjektet

NSD vil følge opp behandlingen av personopplysninger ved planlagt avslutning. Vi retter en henvendelse for å avklare om behandlingen er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse André Raa
Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)